

1000

Våra dig

Utställningskatalog
Nyttelyuettelo

Lantdagsval 1910
Valtiopäivävaalit 1910

Utställningskatalog 2006
Näyttelyluettelo 2006

100 ÅR - NÄRA DIG!

Historisk utställning
Historiallinen näyttely

sfp
1906 - 2006

Arrangör Svenska centralarkivet

INNEHÅLL

Svenska partiet	4
Svenska folkpartiet grundas	6
Sfp och Finlands självständighet	8
Inbördeskriget	10
Republik eller monarki ?	12
Sfp och Ålandsfrågan	14
Förbudslagen 1919–1932	18
Svenska folkpartiet under 1920-talet	20
Språkfrågor	20
Den svenska jorden och lex Kallio	24
Utrikespolitiken under 1920-talet	24
Svenska folkpartiet 1930–1936	26
Universitetsfrågan	28
Svenska folkpartiet och Lapporörelsen	30
Kriget och Svenska folkpartiet	34
Svenska folkpartiet i början av kriget	34
Regeringen under kriget	36
Mellankrigstiden 1940–41	36
Den svenska jorden i fara	40
Fortsättningskriget	42
Presidentval och regeringsskifte	42
De trettio och motadressen	44
Krigets slutskede	44
Hangö och Porkkala	48
Svenska folkpartiet 1956–1962	50
Generalstrejken	50
Nattfrost	52
Notkrisen och presidentvalen 1962	52
Svenska folkpartiet under 1960- och 1970-talet	56
Svenska folkpartiet som drivande kraft bakom allmänna sjukförsäkringen	56
Högern inom Sfp	56
Konflikt mellan gammalt och nytt i Esbo	56
Utvandring och återinflyttning	58
Inflyttning till städerna	60
Television	60
Språkundervisning i grundskolan	62
Svenska folkpartiets lokalavdelningar	64
Svenska folkpartiet på 1980-talet	68
Svenska Kvinnoförbundet	72
Svensk Ungdom	74
Svenska folkpartiets centralkansli och tjänstemän	76
Partiprogrammet	78

SISÄLTÖ

Svenska partiet	5
Svenska folkpartiet perustetaan	7
Rkp ja suomen itsenäisyys	9
Kansalaissota	11
Tasavalta vai monarkia	13
Rkp ja Ahvenanmaan kysymys	15
Kieltolaki 1919–1932	19
Ruotsalainen kansallispuolue 1920-luvulla	21
Kielikysymyksiä	21
Ruotsalaisten maat ja lex Kallio	25
Ulkopolitiikka 1920-luvulla	25
Ruotsalainen kansanpuolue 1930–1936	27
Yliopistokysymys	29
Rkp ja Lapuanliike	31
Ruotsalainen kansanpuolue sota-aikana	35
Ruotsalainen kansanpuolue sodan alussa	35
Hallitus sota-aikana	37
Sotien välinen aika	37
Ruotsinkielisten maat vaarassa	41
Jatkosota	43
Presidentinvaalit ja hallituksenvaihdos	43
Kolmenkymmenenkolmen adressi ja vasta adressi	45
Sodan loppuvaiheet	45
Hanko ja Porkkala	47
Ruotsalainen kansanpuolue 1956–1962	51
Yleislakko	51
Yöpakkaset	53
Noottikriisi ja presidenttivaalit 1962	53
Ruotsalainen kansanpuolue 1960- ja 1970-luvulla	57
Rkp yleisen sairausvakuutuksen liikelepaneva voima	57
Oikeistolaiset Rkp:ssa	57
Espoossa kahnauksia vanhan ja uuden välillä	59
Maastamuutto ja paluumuutto	59
Maaltapako	61
Televisio	61
Kieltenopetus peruskoulussa	63
Ruotsalaisen kansanpuolueen paikallisosastot	65
Ruotsalainen kansanpuolue 1980-luvulla	69
Ruotsalainen naisliitto	73
Ruotsalainen nuoris	75
Ruotsalaisen kansanpuolueen toimisto ja virkailijat	77
Puolueohjelmat	79
Ruotsalainen kansanpuolue presidentinvaaleissa	83
Elisabeth Rehn	88

Nota från Svenska Partimötets mid-
dag 11 januari 1896.
Ensimmäisen puoluekokouksen illalis-
lasku. 11 tammikuuta 1896. Svens-
ka centralarkivet.

Axel Olof Freudenthal
(1836-1911)

SVENSKA PARTIET

Under mitten av 1800-talet uppstod i Finland politiska partier på språklig grund. De var inte fast organiserade partier i modern bemärkelse utan politiska gruppbyggnader med olika grundinställning och olika strävanden. Åren 1870–1906 verkade det Svenska Partiet som ett språk- och nationalitetsparti med socialt heterogen sammansättning. Svenska Partiet arbetade med kommunalpolitik i städerna och organiserandet av lantdagsval.

Axel Olof Freudenthal har betraktats som den andliga fadern till den nationella samlingsrörelse som utgjorde grunden till partiet. Enligt Freudenthals nationalitetsteori är språket det främsta kriteriet för nationalitet.

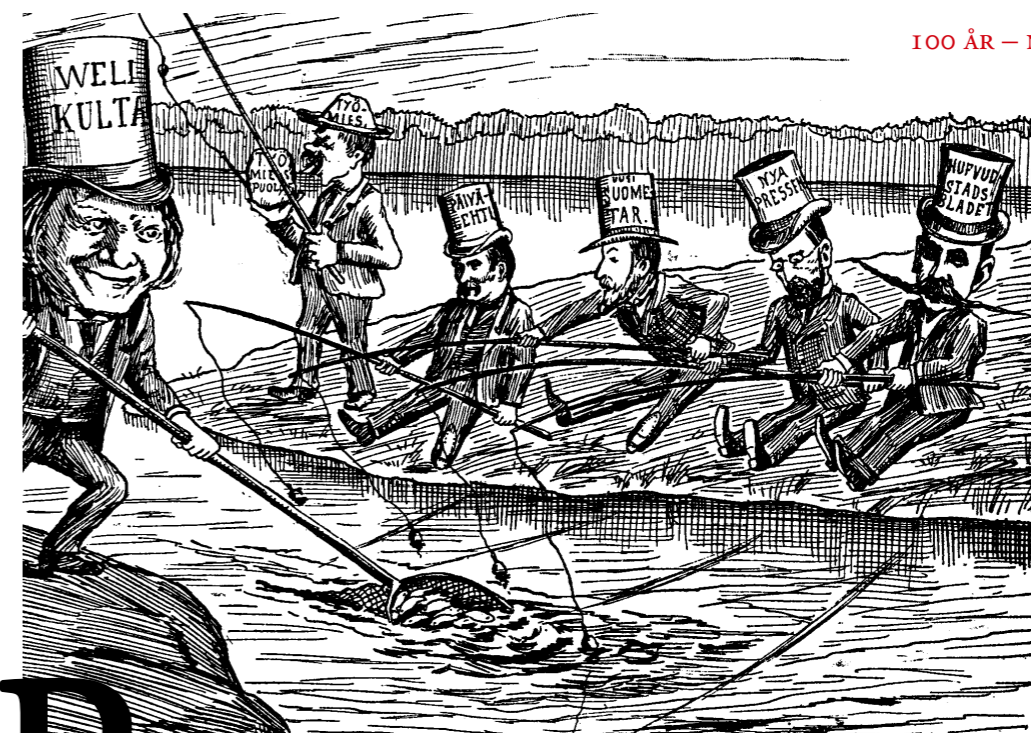
På 1890-talet hade industrialiseringen lyft fram olika sociala frågor. Man började diskutera en utvidgning av valrätten till borgarståndet så att också arbetarklassen skulle bli representerad där.

Axel Lille, huvudredaktör för tidningen Nya Pressen, föreslog att man skulle sammankalla ett allmänt möte för att diskutera kraven på en reform av folkrepresentationen och hur en möjlig reform skulle påverka den svenska befolkningens ställning.

Det första svenska partimötet hölls i brandkärshuset i Helsingfors den 10 januari 1896.

Mötet samlade 741 deltagare varav 634 från städerna och 107 från landsbygden. Att 136 kvinnor deltog tyder på aktivt politiskt intresse bland finlandssvenska kvinnor. Den viktigaste frågan som diskuterades under mötet var utjämnandet av klyftan mellan den bildade klassen och allmogen i det svenska Finland. Mötesdeltagarna ansåg att ett större närmande måste ske mellan de svenska befolkningsgrupperna för att stärka nationalkänslan.

Mötet tillsatte en svensk delegation som samlade organ. Till ordförande för delegationen valdes professor, jur.dr Rabbe Axel Wrede och till viceordförande huvudredaktör, jur.dr Axel Lille. Delegationens uppgift var att förbereda rösträttsfrågan och att verka som partistyrrelse. Delegationen utsåg ombud som skulle upprätta kontakter med den svenska landsbygden för att övervaka verksamheten inför lantdagsvalen. Sommaren 1896 hade man 22 ombud i de svenska kuststäderna samt i de övervägande finska städerna Brahestad, Björneborg, Nystad, Kotka, Fredrikshamn, Viborg, Heinola, S:t Michel, Jyväskylä, Tammerfors och Tavastehus.

RUOTSALAINEN PUOLUE

1800-luvun puolivälissä Suomessa alkoi muodostua poliittisia puolueita kielellisin perustein. Ne eivät olleet kiinteästi järjestyneitä puolueita sanan nykymerkityksessä, vaan poliittisia ryhmittymiä, joilla oli erilaisia näkemyksiä ja pyrkimyksiä.

Vuosina 1870–1906 Svenska partiet toimi kieli- ja kansallisuuspuolueena, jolla oli kannattajia kaikista sosiaaliryhmistä. Ruotsalainen puolue toimi pääasiassa kunnallistasolla kaupungeissa ja oli mukana järjestämässä valtiopäivävaaleja.

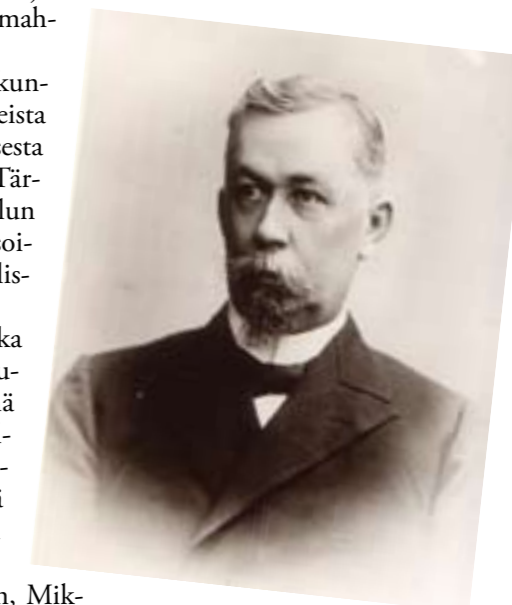
Axel Olof Freudenthalia on pidetty puolueen perustamiseen johtaneen kansallisen yhtenäisyliikkeen isänä. Freudenthalin kansallisuusteorian mukaan kansallisuuden tärkein kriteeri on kieli.

Teollistuminen toi mukanaan uudenlaisia sosiaalisia kysymyksiä. Alettiin keskustella äänioikeuden laajentamisesta koskemaan porvarissäätyä, jolloin työväenluokan katsottiin tulevan edustetuksi sen kautta.

Nya Pressen -lehden päätoimittaja Axel Lille ehdotti yleistä kokousta, jossa keskusteltaisiin kansanedustuksen uudistusvaatimuksista ja siitä, miten mahdollinen uudistus vaikuttaisi ruotsinkielisen väestöoson asemaan.

Svenska partiet ensimmäinen puoluekokous pidettiin Helsingin palokunnantalolla 10.1.1896. Paikalla oli 741 osallistujaa, joista 634 kaupungeista ja 107 maaseudulta. Se, että osanottajista 136 oli naisia, kertoo aktiivisesta poliittisesta kiinnostuksesta suomenruotsalaisten naisten keskuudessa. Tärkein esillä ollut kysymys oli koulutetun luokan ja rahvaan välisen kuilun tasoittaminen ruotsinkielisessä Suomessa. Kokouksen osanottajat katsoivat, että ruotsinkielisen väestöryhmät on lähennyttävä toisiaan kansallisuustunteen voimistamiseksi.

Kokous nimitti kokoavaksi elimeksi ruotsalaisen valtuuskunnan, jonka puheenjohtajaksi valittiin professori, oik.tri Rabbe Axel Wrede ja varapuheenjohtajaksi päätoimittaja, oik.tri Axel Lille. Valtuuskunnan tehtävinä oli valmistella äänioikeuskysymystä ja toimia puoluehallituksena. Valtuuskunta nimitti asiamiehiä, joiden tuli eheyttää suhteita ruotsinkieliseen maalaisväestöön ja valvoa toimintaa valtiopäivävaaleissa. Kesällä 1896 oli nimitetty 22 asiamiestä ruotsinkielisiin rannikkokaupunkeihin sekä seuraaviin enimmäkseen suomenkielisiin kaupunkeihin: Raaheen, Poriin, Uuteenkaupunkiin, Kotkaan, Haminaan, Viipuriin, Heinolaan, Mikeliin, Jyväskylään, Tampereelle ja Hämeenlinnaan.

R.A. Wrede
(1851-1938)

Axel Lille (1848–1921), föddes i Helsingfors. Han blev student 1866, fil.mag. 1873 och jur.dr 1882. Under studietiden anslöt han sig till kretsen kring Axel Olof Freudenthal. Lille utvecklade den finlandssvenska nationalitetsidén. Lille sade alltid att om vi vill ha ett parti vars verksamhet kan omfattas av alla svenskspråkiga måste det vara ett folkparti också i praktiken. På sin fritid fiskade han och skrev teaterpjäser; hans pjäs "Lyckans galoscher" från 1920 framfördes med framgång på Svenska Teatern. **Axel Lille (1848–1921),** syntyi Helsingissä. Hän valmistui ylioppilaaksi 1866, fil.maist:ksi 1873 ja oik.tri:ksi 1882. Opiskeluaikoina hän liittyi Axel Olof Freudenthalin piiriin. Lille kehitti suomenruotsalaista kansallisia ideoita. Lille sanoi aina että jos me haluamme puolueen jonka toiminta sisältää kaikki ruotsinkieliset sen täytyy myös käytännössä olla kansanpuolue. Vapa-ajallaan hän kävi kalassa ja kirjoitti näytelmiä; hänen näytelmänsä "Lyckans galoscher" esitettiin menestyksellä Svenska Teatterissa.

SVENSKA FOLKPARTIET GRUNDAS

När de demokratiska strömningarna och kraven på sociala reformer ökade framstod Svenska Partiet som konservativt och som ett "överklassparti" trots att det inom partiet fanns olika åsikter och medlemmar från olika samhällsskikt. På svenskt håll tilltog känslan av att partiet inte hade någon plats i den nya på demokratisk grund uppbyggda folkrepresentationen.

Representationsreformen 1906 medförde en dramatisk förändring i det politiska livet i Finland. Man övergick från den gamla ständslantdagen till en modern enkammarrepresentation. Också kvinnorna fick rösträtt som de första i Europa.

Svenska folkpartiets konstituerande möte hölls 20–21 maj 1906 på Nylands Nation i Helsingfors. Till mötet som samlade över 300 deltagare kallades Svenska Partiets lantdagsmän och representanter för alla orter med svensk befolkning.

På det stiftande mötet antogs namnet "Svenska folkpartiet" som Axel Lille föreslagit redan 1905. Andra namnförslag var "Svenska folkförbundet" och "Svenska Partiet".

En interimstyrelse tillsattes fram till den första partidagen. Till medlemmar av styrelsen valdes representanter för olika grupperingar inom partiet, representanter för landsbygden, för städerna, en representant för arbetarna samt fyra kvinnor. Axel Lille och syskonen Arvid och Dagmar Neovius ansågs representera vänstersynpunkterna i styrelsen.

Axel Lille valdes till partiets första ordförande och kvarstod på posten fram till år 1917.

Redan under sommaren 1906 byggdes organisationen ut och man grundade lokalavdelningar på flera orter runtom i landet.

SVENSKA FOLKPARTIET PERUSTETAAN

Demokraattisten virtausten ja sosiaalisten uudistusvaatimusten lisääntyessä Svenska partiet alkoi vaikuttaa konservatiiviselta yläluokan puolueelta, vaikka sen sisältä löytyikin erilaisia mielipiteitä ja jäseniä eri yhteiskuntakerroksista. Ruotsinkielisten keskuudessa levisi näkemys, ettei puolueella ollut sijaa uudessa, demokratialle perustuvassa kansanedustuslaitoksessa.

Valtiopäivä uudistus v. 1906 toi muutoksia Suomen poliittiseen elämään. Vanhoista säätyvaltiopäivistä siirryttiin nykyaikaiseen yksikamariseen edustuslaitokseen. Myös naiset saivat äänioikeuden, ensimmäisinä Euroopassa.

Ruotsalaisen kansanpuolueen perustava kokous pidettiin 20.–21.5.1906 Nylands Nationissa Helsingissä. Osanottajia oli yli 300, mukaan oli kutsuttu Ruotsalaisen puolueen valtiopäiväedustajia sekä edustajia kaikilta seuduilta, joilla oli ruotsinkielistä asutusta.

Perustava kokous hyväksyi nimen Svenska folkpartiet (Ruotsalainen kansanpuolue), jota Lille oli ehdottanut jo vuonna 1905. Muita nimiehdotuksia olivat Svenska folkförbundet ja Svenska partiet.

Nimitettiin ensimmäiseen puoluekokoukseen asti toimiva väliaikainen hallitus, johon valittiin edustajia puolueen sisäisistä ryhmittymistä, niin maaseudun kuin kaupunkienkin edustajia, työläisten edustajia sekä neljä naista. Axel Lillen ja sisarusten Arvid ja Dagmar Neoviuksen katsottiin edustavan hallituksessa vasemmistonäkemyksiä.

Axel Lille valittiin puolueen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi ja hän jatkoi tehtävässä vuoteen 1917 asti.

Det stora kacklet om riktingen. Svenska Kvinnoförbundets uppmars. Suuri kaakatus suunnasta. Svenska Kvinnoförbundet:in

Jo kesällä 1906 laajennettiin puolueorganisaatio ja perustettiin paikallisosastoja useille paikkakunnille eri puolilla maata.

SFP OCH FINLANDS SJÄLVSTÄNDIGHET

Svenska folkpartiet var det första politiska parti som offentligt framförde tanken på Finlands självständighet.

Svenska folkpartiets partidag den 17 maj 1917 uttalade på förslag av partiordföranden Axel Lille att Finland borde bli självständigt. I partiprogrammet 1917 fastslås att partiet strävar efter att utvidga och trygga landets politiska självbestämmanderätt.

Svenska folkpartiet deltog i lantdagsvalet den 1 och 2 oktober 1917 under devisen "Självständighet – lag – ordning". Valet blev en stor framgång för partiet som fick 108 190 röster, nästan 15 000 röster mera än i föregående val. De borgerliga fick majoritet i lantdagen.

Den 27 november tillsattes den borgerliga s.k. självständighetssenaten under ledning av Pehr Evind Svinhufvud. Jur.dr Alexander Frey representerade Svenska folkpartiet i senaten. Senatens uppgift var att lösgöra Finland från Ryssland och förhandla om ett erkännande av självständigheten i utlandet. Den sjätte december 1917 förklarade lantdagen Finland självständigt.

SUOMEN ITSENÄISYYS

Ruotsalainen kansanpuolue oli ensimmäinen poliittinen puolue, joka julkisesti ajoi Suomen itsenäisyyttä.

17.5.1917 Ruotsalaisen kansanpuolueen puoluekokous julisti puheenjohtaja Axel Lillen ehdotuksesta, että Suomesta oli tultava itsenäinen valtio. Puolue-ohjelmassa todetaan, että puolue pyrkii lisäämään ja varmistamaan maan poliittista itsemääräämisoikeutta.

Valtiopäivävaalit pidettiin 1.–2.10.1917 ja Ruotsalainen kansanpuolue osallistui niihin vaalilauseenaan Itsenäisyys–laki–järjestys. Vaalit olivat puolueelle suuri menesty, sillä se sai 108 190 ääntä, mikä oli lähes 15 000 ääntä enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Porvarit saivat paikkaenemmistön.

Marraskuun 27. päivänä perustettiin Pehr Evind Svinhufvudin johdolla porvarillinen, nk. itsenäisyysenaatti, jossa Ruotsalaista kansanpuoluetta edusti oik. tri Alexander Frey. Senaatin tehtävänä oli irrottaa Suomi Venäjästä ja neuvotella ulkomaiden kanssa maan itsenäisyyden tunnustamisesta.

Eduskunta julisti Suomen itsenäiseksi joulukuun kuudentena 1917.

Pehr Evind Svinhufvud. Svenska centralarkivet.

Alexander Frey. Svenska centralarkivet.

Lejonfanan
Leijonalippu

INBÖRDESKRIGET

Under år 1917 förekom inre oroligheter i Finland. Stämningarna påverkades av revolutionen i Ryssland med kejsardömets sammanbrott och det pågående världskriget. Arbetslösheten var hög, städerna drabbades av livsmedelsbrist, strejker utbröt och klyftan mellan de borgerliga och arbetarna vidgades. Den radikala vänstern hoppades på en revolution också i Finland.

I januari 1918 utbröt inbördeskrig mellan de socialistiska röda garderna och de borgerliga vita skyddskårerna. De röda tog makten i Helsingfors och södra Finland. Senaten flydde till Vasa och den vita armén med general Carl Gustaf Mannerheim som överbefälhavare skapades genom värvning och införande av allmän värnplikt i landets norra och mellersta delar, som låg på den vita sidan om frontlinjen. Kriget pågick till maj 1918. De vita fick stöd av en liten rikssvensk frivilligkår och i krigets slutskede av reguljära tyska trupper i form av den så kallade Östersjödivisionen, medan de röda i viss grad stöddes av ryska trupper som ännu var kvar i landet. De röda gynnades även genom vapenleveranser från Ryssland.

Under tiden före inbördeskriget arbetade den svenska lantdagsgruppen för att bistå orter som drabbats svårt av oroligheter och medverkade också till att åstadkomma den ordningsmakt som blev grunden för Mannerheims vita armé i Österbotten.

De oroliga tiderna gjorde att Svenska folkpartiets verksamhet låg nere. Under kriget besattes till och med partiets kansli i Riddarhuset i Helsingfors av de röda.

Då inbördeskriget bröt ut beslöt den svenska lantdagsgruppen att stanna i Helsingfors för att finnas till hands om den skulle behövas. Medlemmarna i gruppen samlades på olika ställen för att utbyta nyheter och överlägga om åtgärder, t.ex. spridning av ströskrifter. Centralstyrelsen kunde inte sammanträda men en del medlemmar av styrelsen och av lantdagsgruppen höll hemliga möten hemma hos enskilda personer.

Partiorganisationens verksamhet lamslogs i de delar av landet som var besatta av de röda. Omedelbart efter det att Helsingfors befriats från det röda väldet samlades den gemensamma borgerliga lantdagsdelegationen till möte den 12 april 1918.

En av de första symbolerna, lejonfanan hissas på Sveaborg under inbördeskriget. Museiverket.

Ensimmäinen symboli, leijonalippu nostetaan salkoon Suomenlinnassa kansallissodan aikana. Museovirasto.

Tyskarna rastar vid Finns folkhögskola under våren 1918.

Saksalaiset tauolla Finns kansankorkeakoulun edessä kevääl-lä 1918. Veckans Krönika lördagen d. 8 juni 1918.

Österbottniska kvinnor tillverkade utrustning för den vita armén 1918.

Pohjanmaalaiset naiset valmistivat varustuksia valkoiselle armeijalle 1918. Veckans krönika lördagen d. 8 juni.

KANSALAISSOTA

Suomessa oli vuoden 1917 mittaan esiintynyt sisäisiä levottomuuksia. Tunnelmiin vaikuttivat Venäjän vallankumous ja tsaarinvallan romahdus sekä käynnissä oleva maailmansota. Työttömyysaste oli korkea, kaupungeissa oli pulaa elintarvikkeista, puhkesi lakkoja ja porvariston ja työläisten välinen kiulu syveni. Radikaali vasemmisto toivoi vallankumousta myös Suomeen.

Tammikuussa 1918 syttyi kansalaissota socialististen punakaartien ja porvarillisten valkoisten suojeluskuntien välille. Punaiset ottivat vallan Helsingissä ja Etelä-Suomessa. Senaatti pakeni Vaasaan ja julisti Pohjois- ja Keski-Suomen valkoisten alueeksi. Sota jatkui toukokuuhun 1918. Valkoiset saivat tukea pieneltä riikinruotsalaiselta vapaaehtoisjoukolta sekä sodan loppuvaiheessa saksalaisilta joukoilta, kun taas punaisia tukivat jossakin määrin maassa vielä olevat venäläisjoukot ja Venäjältä tulevat asetoimitukset.

Ennen kansalaissodan puhkeamista Rkp:n valtionpääväryhmä pyrki tukemaan levottomuuksien pahimmin koettelemia alueita ja auttoi perustamaan järjestysvaltaa, joka loi perustan Mannerheimin valkoiselle armeijalle Pohjanmaalla.

Levottomuuksien johdosta Ruotsalaisen kansanpuolueen toiminta hiljeni. Sodan aikana punaiset miehittivät puolueen puoluetoimiston Helsingin Ritarihuoneella.

Kansalaissodan puhjettua Rkp:n valtiopääväryhmä päätti jäädä Helsinkiin ollakseen käytettävissä tarpeen tullen. Ryhmän jäsenet kokoontuivat eri paikoissa vaihtaakseen kuulumisia ja sopiakseen toimenpiteistä, kuten esim. lentolehtisten levittämisestä. Puolueen keskushallitus ei voinut kokoontua, mutta osa sen jäsenistä ja valtiopääväryhmästä piti salaisia kokouksia yksityishenkilöiden kodeissa.

Puolueorganisaation oli vaikea toimia sodan aikana. Helsingin vapauduttua punaisten vallasta yhteinen porvarillinen valtiopäivädelegaatio kokoontui 12.4.1918.

Helsingfors under det röda väldet.

Helsinki punaisten vallan alla.

REPUBLIK ELLER MONARKI?

Efter självständighetsförklaringen tillsattes en grundlagskommitté under ledning av K. J. Ståhlberg för att utarbeta ett förslag till republikansk regeringsform. Under inbördeskriget svängde opinionen i landet till förmån för en monarki. Det här gällde i hög grad också inom Svenska folkpartiet. Majoriteten (18 av 22) av partiets lantdagsmän var anhängare av monarki. Man kände samhörighet med de skandinaviska länderna som alla var monarkier. Monarkin kändes för många som det naturliga då Finland tidigare haft monark, först Sveriges kung och sedan Rysslands kejsare.

Frågan behandlades på ett partimöte som hölls på Ateneum i Helsingfors den 20 maj 1918. Ernst Estlander, ordförande för svenska riksdagsgruppen 1917–1923, framhöll att monarki var att föredra då en kung skulle stå över partierna, detta skulle minska risken för utländska påtryckningar och innebära stabilitet då monarken ”uppfostras till sitt värv”. Också vid ett stormöte i Vasa den 30 juni 1918 fick tanken på monarki ett starkt stöd. I en omröstning bland deltagarna röstade 263 för monarki och 10 för republik.

Trots att majoriteten inom Svenska folkpartiet stödde monarki fanns även sådana som talade för en republikansk regeringsform. En aktiv förespråkare för republik var överbibliotekarien, doktor Georg Schauman.

Den 18 juli 1918 röstade lantdagen för införandet av monarki. Ett kungaval förrättades den 9 oktober 1918. Aderton av Svenska folkpartiets lantdagsmän var bland de sextiofyra som valde den tyska prinsen Friedrich Karl av Hessen till Finlands kung. Bland de fyrtioen motståndarna var tre från Svenska folkpartiet. Situationen ändrades efter Tysklands nederlag i kriget, då den nyvalda kungen beslöt att inte ta emot kronan.

Republikanerna intensifierade sin verksamhet och i januari 1919 inför lantdagsvalet bildades ”Svensk republikansk vänster” som en fraktion inom Svenska folkpartiet. Våren 1919 höll majoriteten av svenska lantdagsgruppen ännu fast vid monarki. Den 21 juni 1919 antogs den republikanska regeringsformen av lantdagen med 165 röster mot 22, och den 17

Friedrich Karl av Hessen. Hbl.

Georg Schauman. Svenska centralarkivet

Ernst Estlander. Svenska centralarkivet.

TASAVALTA VAI MONARKIA?

Suomi julistautui itsenäiseksi 6.12.1917. Senaatti asetti perustuslakikomitean johtajanaan K.J. Ståhlberg. Komitean tarkoituksena oli laatia ehdotus tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi. Kansalaissodan aikana maan yleinen mielipide muuttui ja monarkian kannatus lisääntyi. Niin kävi myös Ruotsalaisen kansanpuolueen sisällä. Enemmistö (18/22) puolueen valtiopäivämiehistä kannatti monarkiaa. He tunsivat yhteenkuuluvuutta Skandinavian maihin, jotka olivat kaikki kuningaskuntia. Monarkia tuntui monista luonnolliselta vaihtoehdolta, koska Suomellakin oli aiemmin ollut monarkki, ensin Ruotsin kuningas, sitten Venäjän keisari.

Kysymystä käsiteltiin puoluekokouksessa, joka pidettiin 20.5.1918 Ateneumissa Helsingissä. Rkp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ernst Estlander ehdotti monarkiaa, koska kuningas olisi puolueiden yläpuolella ja monarkia vähentäisi ulkomaisen painostuksen vaaraa sekä loisi vakautta, koska hallitsija kasvatettaisiin tehtävänsä. Ajatus monarkiasta sai suurta kannatusta myös Vaasan yleiskokouksessa 30.6.1918.

Vaikka Ruotsalaisen kansanpuolueen enemmistö kannatti monarkiaa, oli niitäkin jotka puhuivat tasavaltalaisen hallitusmuodon puolesta. Eräs aktiivinen tasavallan puolestaja oli ylikirjastonhoitaja tri Georg Schauman.

Kuninkaanvaali pidettiin 9.10.1918. Kahdeksantoista Rkp:n kansanedustajaa oli mukana niiden kuudenkymmenen neljän joukossa, jotka valitsivat saksalaisen Hessenin prinssi Friedrich Karlin Suomen kuninkaaksi. 41 vastustajan joukossa oli kolme Rkp:n edustajaa. Tilanne muuttui Saksan hävittyä sodan, kun uusi kuningas päätti kieltäytyä kruunusta.

Tasavaltalaiset lisäsivät toimintaansa ja tammikuussa 1919, juuri ennen eduskuntavaaleja, muodostettiin Ruotsalaisen kansanpuolueen vasemmisto osaksi Ruotsalaista kansanpuoluetta. Keväällä 1919 enemmistö Rkp:n eduskuntaryhmästä oli vielä monarkian kannalla. Kesäkuun 21. päivänä 1919 eduskunta hyväksyi tasavaltaisen hallitusmuodon 165 äänellä 22:ta vastaan ja 17.7. ja valtionjohtaja C.G. Mannerheim vahvisti sen.

Välfärdsutskottet hos Harald Neovius Georgsatan 11. Helsingfors. Museiverket.
Hyvinvointivaliokunta Harald Neoviuksen luona. Yrjönkatu 11. Helsinki. Museovirasto.

SFP OCH ÅLANDSFRÅGAN

Ålandsfrågan var en folkrättslig konflikt mellan Finland och Sverige rörande Ålands ställning. Konflikten uppstod sedan Finland blivit självständigt och ålänningarna i Sverige anhöllit om att landskapet skulle återförenas med det gamla moderlandet. Frågan avgjordes den 24 juni 1921 av Nationernas Förbund till förmån för Finland. Finland behöll ögruppen på villkor att vissa garantier gavs för bevarandet av dess svenskspråkighet och militära neutralitet.

Redan år 1854, medan Krimkriget pågick, hade Åland väckt stormakternas intresse. Under första världskriget hade Ryssland garnisoner på Åland och inledde befästningsarbeten där. En vit skyddskår, den s.k. Nystadskåren, tog sig under inbördeskriget 1918 till Åland i avsikt att avvärja de ryska garnisonerna. Till Åland anlände också 300 röda från Åbo. Då ingrep också Sverige, formellt genom en humanitär operation. Den svenska operationen avvecklades i all tysthet efter att Tyskland hade landsatt en trupp på Eckerö.

Den 20 augusti 1917 beslöt en grupp åländska politiker att kontakta Sveriges regering och riksdag och framföra den åländska befolkningens önskan att få återförenas med Sverige.

Förgrundsgestalter inom den separatistiska rörelsen var Julius Sundblom, Carl Björkman och Johannes Eriksson.

Över 7 000 ålänningar skrev under en massadress som överlämnades till kung Gustav V i februari 1918. Undertecknarna önskade att Åland skulle bli en del av Sverige.

Sedan Tyskland förlorat första världskriget vände sig Sveriges regering till segrarmakterna med förslaget att frågan skulle lösas vid fredskonferensen i Paris.

Svenska folkpartiet fick stor betydelse för Ålandsfrågans lösning. Frågan om Ålands ställning aktualiserade också tanken på självstyrelse för den svenska befolkningen och gjorde den till en rikspolitisk fråga. Partistyrelsen måste balansera mellan kraven på självstyre och mellan att hålla kvar alla Finlands svenskar som lojala medborgare. Partiets centralstyrelse publicerade i november 1918 ett uppdrag där man lovade ta hänsyn till Ålands intressen.

Särskilt finlandssvenska diplomater och rättslärda, bl.a. Carl Enckell och Robert Hermansson, motsatte sig Ålands lösgörande från Finland. De fruktade att finlandssvenskarnas ställning skulle försvagas.

I oktober 1919 fick en kommitté under ledning av Antti Tulenheimo i uppdrag att utarbeta ett förslag till självstyrelse för Åland. Förslaget motsvarade uppfattningen hos Svenska folkpartiets ledning, men accepterades inte av ålänningarna själva eller de radikalare kretsarna framför allt i Österbotten.

Våren 1920 arbetade folktingsfullmäktige på att utforma en självstyrelselag för Åland. De flesta från svenskt håll framförda förslagen godkändes av regeringen.

På sommaren 1920 antog riksdagen en självstyrelselag för Åland. Ålänningarna vägrade att acceptera den och inledde istället förhandlingar med Sveriges regering om en anslutning till Sverige. Tidningen Åland deklarerade att landskapet hade skilts från Finland. Regeringen lät häkta de åländska ledarna, Julius Sundblom och Carl Björkman.

Ålänningarnas strävanden mötte en viss förståelse endast i Svenska Österbotten. Den svenska riksdagsgruppen hänsköt frågan till folktinget. Svenska folkpartiets ledning arbetade för att stävja separatismen och åstadkomma en så stark ställning som möjligt för den svenska minoriteten.

Finlands strategi i frågan utformades av Carl Enckell, finländskt sände-

RKP JA AHVENANMAAN KYSYMYS

Kysymys Ahvenanmaan asemasta nousi kansanoikeudelliseksi konfliktiksi Suomen ja Ruotsin välillä. Se sai alkunsa kun ahvenanmaalaiset anoivat Suomen itsenäistyttyä, että maakunta saisi liittyä takaisin vanhaan emämaahansa. Kansainliitto ratkaisi kysymyksen Suomen eduksi 24.6.1921. Suomi sai saariryhmän hallintaansa sillä ehdolla, että se suostuu antamaan vaaditut takuut alueen säilyttämisestä ruotsinkielisenä ja sotilaallisesti neutraalina.

Suurvallat osoittivat kiinnostusta Ahvenanmaahan jo Krimin sodan aikana v. 1854. Ensimmäisen maailmansodan aikaan Venäjä piti Ahvenanmaalla varuskuntia ja pani alulle linnoitustoita. Uudenkaupungin seudun suojeluskunnat siirtyivät kansalaissodan aikana Ahvenanmaalle riisuakseen venäläiset varuskunnat aseista. Ahvenanmaalle saapui myös 300 punaista Turusta. Silloin Ruotsi puuttui tapahtumiin, nimellisesti humanitäärisen operaation myötä. Ruotsalaisten operaatio purkautui kaikessa hiljaisuudessa sen jälkeen, kun saksalainen joukko-osasto oli noussut maihin Eckerölle.

Elokuun 20. päivänä 1917 ryhmä ahvenanmaalaisia poliitikkoja päätti ottaa yhteyttä Ruotsin hallitukseen ja eduskuntaan tehdäkseen tietäväksi Ahvenanmaan asukkaiden toiveen tulla liitetyksi Ruotsiin.

Separatistien johtavia hahmoja olivat Julius Sundblom, Carl Björkman ja Johannes Eriksson.

Yli 7000 ahvenanmaalaista allekirjoitti joukkoadressin, joka helmikuussa 1918 jätettiin Ruotsin kuningas Kustaa V:lle. Allekirjoittaneet toivoivat, että Ahvenanmaasta tulisi osa Ruotsia.

Saksan hävittyä ensimmäisen maailmansodan Ruotsin hallitus kääntyi voitajavaltojen puoleen ja ehdotti, että kysymys ratkaistaisiin Pariisin rauhankonferenssissa.

Rkp:n toiminnalla oli suuri merkitys Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisussa. Kysymys Ahvenanmaan asemasta nosti ajankohtaiseksi myös ajatuksen ruotsinkielisen väestönosan itsehallinnosta tehden siitä valtakunnanpoliittisen kysymyksen. Puoluehallituksen oli tasapainoiltava toisaalta itsehallintovaatimusten, toisaalta sen välillä, että kaikki Suomen ruotsinkieliset pysyisivät maan lojaleina kansalaisina. Puolueen keskushallitus julkaisi marraskuussa 1918 vetoumuksen, jossa luvattiin huomioida Ahvenanmaan edut.

Erityisesti suomenruotsalaiset diplomaatit ja oikeusoppineet, m.m. Carl Enckell ja Robert Hermansson, vastustivat Ahvenanmaan irrottautumista Suomesta. He pelkäsivät sen heikentävän suomenruotsalaisten asemaa.

Lokakuussa 1919 Antti Tulenheimon johtama komitea sai tehtäväkseen laatia ehdotuksen Ahvenanmaan itsehallintomalliksi. Komitean ehdotus vastasi Rkp:n johdon näkemystä, mutta ahvenanmaalaiset itse samoin kuin radikalimmat piirit, varsinkin Pohjanmaalla, eivät hyväksyneet sitä.

Keväällä 1920 kansankärjäedustajat muotoilivat lakia Ahvenanmaan itsehallinnosta. Hallitus hyväksyi useimmat ruotsinkielisten esittämät ehdotukset.

Eduskunta hyväksyi Ahvenanmaan itsehallintolain kesällä 1920. Ahvenanmaalaiset sitävastoin kieltäytyivät hyväksymästä sitä ja aloittivat neuvottelut Ruotsin hallituksen kanssa alueen liittämistä Ruotsiin. Åland-lehti julisti maakunnan eronneeksi Suomesta. Hallitus antoi vangita ahvenanmaalaisen johtajat Julius Sundblomin ja Carl Björkmanin.

Ahvenanmaalaisen pyrkimykset saivat osakseen ymmärrystä vain ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Rkp:n eduskuntaryhmä jätti asian kansankäräjien rat-

FÖRBUDSLAGEN 1919-1932

År 1907 antog lantdagen en lag om totalförbud mot försäljning och användning av alkohol. Eftersom kejsaren vägrade stadfästa lagen trädde den dock inte i kraft förrän i det självständiga Finland. Lagen började därför gälla från den 1 juni 1919.

Staten hade ensamrätt på att framställa, sälja och importera alkohol. Alkohol fick användas endast för medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål. Privatpersoner kunde endast köpa alkohol med läkarrecept på apoteken.

Förbudslagen ledde ändå inte till minskad alkoholkonsumtion, eftersom tillgången tvärtom ökade genom spritsmuggling, lönnbränning och receptmissbruk. Professionella smugglare förde in bl.a. estnisk och polsk sprit i landet. Lagen hade också negativa följder för Finlands utrikeshandel.

Innan de mindre önskvärda konsekvenserna av lagen började märkas stöddes den av alla politiska partier utom Svenska folkpartiet. Enligt Ernst Estlander och svenska riksdagsgruppen var förbudslagen också en svensk fråga då den i och med smugglingen och hembränningen hade en demoraliserande inverkan på den svenska kustbefolkningen. Förbudslagen hade dock anhängare bland de svenskösterbottniska riksdagsmännen och partiets väljare i Österbotten.

Svenska folkpartiets inställning till alkoholhaltiga drycker framkom redan i ett av de första förslagen till partiprogram 6 maj 1906; "Nykterhetssträvandena bör verksamt befordras. Därvid fasthåller partiet den ståndpunkt att missbruket av rusdrycker långt bättre bekämpas genom energisk upplysning än genom hänsynslösa förbud och överdriven reglementering, varigenom aktning för lag undergräves".

Den ekonomiska världskrisen drabbade också Finland och staten behövde nya inkomstkällor. En möjlighet som kastades fram var att beskatta framställning av och handeln med alkohol.

I december 1931 hölls en rådgivande folkomröstning där närmare 71 procent av rösterna avgavs för avskaffandet av lagen.

Riksdagen godkände en ny alkohollag och förbudslagen upphävdes. Den 5 april 1932 öppnades de första Alkobutikerna.

Spritzrazzia vid Tölötorget under 20-talet. Museiverket.

Alkoholiratsia Tölöntorilla 20-luvulla. Museo-virasto.

Gatubanderoll mot spritförbudet.

Katubanderolli alkoholilakia

KIELTOLAKI 1919-1932

Pastor Bondestam — nykterhetsdraken, som fått Finlands huvudstad i sina reptilieklor.

Vuonna 1907 valtiopäivät hyväksyi lain alkoholin myynnin ja käytön kieltämisestä. Koska tsaari pidättyi vahvistamasta lakia, se ei saanut pätevyyttä ennen kuin vasta Suomen itsenäistyttyä. Laki astui lopulta voimaan kesäkuun 1. päivänä vuonna 1919.

Valtiolla oli yksinoikeus valmistaa, myydä ja maahantuoda alkoholia. Alkoholia sai käyttää vain lääkinnällisiin, teknisiin tai tieteellisiin tarkoituksiin. Yksityishenkilö saattoi ostaa alkoholia ainoastaan lääkärin reseptillä apteekista.

Kieltolaki ei kuitenkaan johtanut alkoholin kulutuksen vähenemiseen. Viinan salakuljetus, salapoltto ja reseptien väärinkäyttö päinvastoin lisäsivät alkoholin saatavuutta. Ammattimaiset salakuljettajat toivat maahan mm. virolaista ja puolalaista pirtua. Lailla oli myös haitallisia vaikutuksia Suomen ulkomaankauppaan.

Ennen kuin lain kielteisemmät vaikutukset huomattiin, sitä olivat tukeneet kaikki poliittiset puolueet lukuunottamatta Ruotsalaista kansanpuoluetta. Ernst Estlanderin ja Rkp:n eduskuntaryhmän mukaan kieltolaki oli myös ruotsalaisuuskysymys, koska salakuljetus ja kotipolttot heikensivät ruotsinkielisen rannikkoväestön moraalia. Kieltolaille oli kuitenkin myös kannattajia ruotsinkielisen pohjanmaan kansanedustajien ja heidän äänestäjiensä joukossa.

Rkp:n suhde alkoholijuomiin nousi esiin jo ensimmäisen puolueohjelman luonnoksessa 6.5.1906: "Raittiuspyrkimyksiä on uutterasti kannatettava. Siksi puolue katsoo, että väkijuomien väärinkäyttöä vastaan on parempi taistella tarkkaan valistuksen kautta kuin tolkkuttomilla kielloilla ja liioitellulla sääntelyllä, jotka vain murentavat lainkuuliaisuutta."

Maailmanlaajuinen talouskriisi ulottui myös Suomeen ja valtio tarvitsi uusia tulonlähteitä. Yksi esitetystä vaihtoehdoista oli alkoholin valmistuksen ja myynnin verottaminen.

Joulukuussa 1931 järjestettiin neuvoa antava kansanäänestys, jossa lähes 71 prosenttia äänestäneistä kannatti lain kumoamista.

Eduskunta hyväksyi uuden alkoholin ja kieltolaki kumottiin. Ensimmäiset Alkon myymälät avattiin 5.4.1932.

SVENSKA FOLKPARTIET UNDER 1920-TALET

Svenskt protestmöte mot den förberedande språklagen 10.4.1921. Stads-museet.
Kielilakiehdotuksen vastainen mielenosoitus 10.4.1921. Kaupunginmuseo.

SPRÅKFRÅGOR

En dominerande fråga under 1920-talet var kampen för det svenska språkets ställning och bevarandet av Finland som en tvåspråkig stat. Genast efter inbördeskriget framfördes på finskt håll åsikter om att Finland skulle bli en enspråkig nationalstat. Svenskan skulle bevaras endast som lokalspråk i vissa regioner.

Svenska folkpartiet hade redan före självständigheten arbetat för att den språkliga likställigheten skulle tryggas i grundlagen. I den 1917 tillsatta grundlagskommitténs förslag och i propositionen till monarkisk regeringsform i juni 1918 ingick språkparagrafer som skulle trygga de svenskspråkigas rätt att använda sitt modersmål. Språkparagraferna stöddes främst av svenskarna, gammalfinnarna och en del ungfinner. Motståndarna, främst inom agrarförbundet, ansåg att ett godkännande av paragraferna kunde leda till att svenskarna skulle bilda en "stat i staten".

Lantdagens grundlagsutskott beslöt stryka språkparagraferna. Detta uppfattades som ett öppet hot mot svenskans fortbestånd och ledde till en radikalisering av den svenska opinionen.

Språkparagraferna återkom i förslaget till regeringsform 1919 då hela lant-

Svenska teaterns städerskor på 1920-talet. Hbl.
Ruotsalaisen teatterin siivotajat 1920-luvulla. Hbl.

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE 1920-LUVULLA

KIELIKYSYMYKSIÄ

1920-luvulla keskeisiksi kysymyksiksi nousivat taistelu ruotsinkielen asemasta ja Suomen säilyttäminen kaksikielisenä valtiona. Heti kansalaissodan jälkeen suomenkielisten keskuudessa esiintyi pyrkimyksiä tehdä Suomesta yksikielinen kansallisvaltio, jossa ruotsi jäisi vain tiettyjen alueiden paikalliskieleksi.

Ruotsalainen kansanpuolue oli jo ennen Suomen itsenäisyyttä pyrkinyt saamaan kielellisen tasa-arvon turvatuksi perustuslaissa. Sekä v. 1917 asetetun komitean antamaan perustuslakiluonnokseen että kesäkuussa 1918 esitettyyn ehdotukseen monarkistisesta hallintomuodosta sisältyi kielipykälä, jolla turvattiin ruotsinkielisten oikeus käyttää äidinkieltään. Kielipykälää kannattivat etenkin ruotsinkieliset, vanhasuomalaiset ja osa nuorsuomalaisista. Vastustajat, varsinkin maalaisliittolaiset, näkivät kielipykälässä uhkan, että ruotsalaiset rakentaisivat "valtion valtiossa".

Valtiopäivien perustuslakivaliokunta päätti poistaa kielipykälät. Päätös nähtiin avoimena uhkana ruotsinkielen säilymistä vastaan ja se johti ruotsalaisten mielipiteiden radikalisoitumiseen.

dagen utom några agrarförbundare stödde dem. I regeringsformen fastställdes att finska och svenska skulle vara republikens nationalspråk och att lagar och förordningar samt skrivelser från regering och riksdag skulle avfattas på finska och svenska. Paragraferna garanterade det finska och det svenska språkets likställighet.

Ett svenskt biskopsstift inrättades 1923 och vid skolstyrelsen grundades en svensk avdelning.

Hösten 1924 flammade språkstriden gällande försvarsmakten upp. På äktfinskt håll ansåg man att antalet svenskar inom armén var för stort och att armén borde förfinskas. Också kring namnen på järnvägsstationerna uppstod konflikter. En rad svenska stationsnamn slopades under år 1925. Äktfinska angrepp riktades vidare mot den svenska skolautonomin. Särskilt agrarförbundet gjorde förfinskningsen av skolväsendet till sin sak.

Under partidagen i Viborg 1925 framhöll Ragnar Furuholm att äktfinskheten var ett allvarligt hot och därför krävdes en större samling av svenska krafter än förut.

Dessa språkkonflikter ledde till att klyftan mellan Svenska folkpartiet och de finska borgerliga partierna vidgades och att man istället närmade sig vänstern. K. Rob.V. Wikman pläderade i Nya Argus för ett samarbete med det socialdemokratiska partiet.

Uttalandet föranledde tidningen Italehti att kommentera, ”...alla de som vilja hålla detta Finland finskt, och varken vilja se ryssar eller någon svensk överklass som kommenderande må vid nästa val icke giva sina röster åt socialisterna.”

Protest mot svenskan 1927.
Foto A.Rönberg.
Ruotsinkielen vastainen
mielenosoitus 1927. Valo-
kuva A.Rönberg.

Kommunalval 1925
Kunnallisvaalit 1925. Svenska centralarkivet.

Kommunalval 1928
Kunnallisvaalit 1928. Svenska centralarkivet.

Kielipykälät palasivat vuoden 1919 hallitusmuotoehdotukseen ja nyt koko eduskunta, muutamia maalaisliittolaisia lukuunottamatta, kannatti niitä. Hallitusmuodossa päätettiin, että suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet ja että lait ja asetukset, samoin kuin hallituksen ja eduskunnan kirjoitukset, laaditaan sekä suomeksi että ruotsiksi. Pykälät takasivat suomen- ja ruotsinkielien tasa-arvon.

Ruotsalainen hiippakunta perustettiin vuonna 1923 ja kouluhallitukseen tuli ruotsinkielinen osasto.

Syksyllä 1924 leimahti kieliriita, joka tällä haavaa koski puolustuslaitosta. ”Aitosuomalaiset” katsoivat, että ruotsalaisia oli armeijassa liikaa ja armeija tulisi suomalaistaa. Myös rautatieasemien nimien tiimoilta otettiin yhteen. Vuonna 1925 poistettiin joukko ruotsinkielisiä asemannimiä. Aitosuomalaiset hyökkäsivät lisäksi ruotsinkielisten kouluautonomiasta vastaan. Varsinkin Maalaisliitto otti koululaitoksen suomalaistamisen asiakseen.

Viipurin puoluekokouksessa v. 1925 Ragnar Furuholm tähdensi, että aitosuomalaisuus oli vakava uhka ja ruotsalaisten olisi nyt sitä suuremmalla syyllä yhdistettävä voimansa.

Kieliriidat syvensivät juopaa Rkp:n ja suomenkielisten porvaripuolueiden välillä, ja lähensivät Rkp:ta sen sijaan vasemmistoon. K. Rob.V. Wikman peräänkuulutti Nya Argus-lehdessä yhteistyötä sosiaalidemokraattisen puolueen kanssa.

Tämä sai Italehden kommentoimaan: ”... kenenkään, joka haluaa pitää Suomen suomalaisena eikä halua nähdä venäläisiä tai jotakin ruotsalaista yläluokkaa vallan kahvassa, ei pidä ensi vaaleissa äänestää sosialisteja.”

Eric von Rettig
Partiordförande
1917–34.
Puolueen puheenjohtaja 1917–1934

DEN SVENSKA JORDEN OCH LEX KALLIO.

Lantbruksministern Kyösti Kallio framlade 1922 en proposition "lex Kallio" om en jordreform som skulle skapa nya lägenheter för den obesuttna befolkningen på landsbygden. En av de viktigaste frågorna för Svenska folkpartiet var bevarandet av den svenska jorden i svenska händer. Svenska folkpartiet motsatte sig lex Kallio. Partiet uppfattade lagen som en fara för förfinskning av svensk jord och konstaterade att den inte respekterade äganderätten. Man ansåg det betänkligt att tillgripa tvångsexpropriation av enskild egendom.

Svenska riksdagsgruppen var emot propositionen och talade istället för kolonisation av statsjord. Trots motstånd från Svenska folkpartiet och nationella samlingspartiet godkändes lex Kallio av riksdagen i oktober 1922.

UTRIKESPOLITIKEN UNDER 1920-TALET

Under självständighetens första år var Finlands relationer både till Sovjetryssland och på grund av Ålandsfrågan också till Sverige ganska kyliga. Finland bedrev istället randstatspolitik och samarbetade under 1920-talet med de baltiska länderna och Polen. Svenska folkpartiet var negativt inställt till randstatspolitiken och planerna på ett försvarsförbund inom denna krets av länder. Ragnar Furuholm och Ernst Estlander ansåg att Finland inte borde samarbeta med de baltiska staterna eftersom det kunde dra med Finland i förvecklingar som inte kunde förutses. Estlander framhöll på partidagen i Helsingfors 1922 att Finland inte borde framstå som en "randstat" utan en skandinavisk, västerländsk stat. Randstatspolitiken ledde ändå inte till några konkreta resultat och landets utrikespolitiska linje började istället präglas av alliansfrihet.

Finland blev medlem i Nationernas förbund genast efter freden i Dorpat 1920 och år 1927 också medlem för en treårsperiod i dess råd.

RUOTSALAISTEN MAAT JA LEX KALLIO

Maatalousministeri Kyösti Kallio esitteli vuonna 1922 "lex Kallioksi" kutsutun maareformiehdotuksen uusien mautilojen saamiseksi maaseudun tilattomalle väestönosalle. Rkp:n kannalta yksi tärkeimmistä kysymyksistä oli ruotsalaisen maan säilyminen ruotsalaisessa omistuksessa. Puolue näki laissa vaaran ruotsalaisen maan suomalaistumisesta ja katsoi, ettei se kunnioittanut omistusoikeutta. Yksityisomaisuuden pakkoluovutuksia pidettiin arveluttavana.

Rkp:n eduskuntaryhmä vastusti ehdotusta ja ehdotti sen sijaan valtion maiden jakamista. Rkp:n ja kokomuspuolueen vastustuksesta huolimatta eduskunta hyväksyi lex Kallion lokakuussa 1922.

ULKOPOLITIikka 1920-LUVULLA

Itsenäisyyden ajan alkuvuosina Suomella oli varsin viileät suhteet paitsi Neuvostoliittoon, myös Ruotsiin, mikä johtui Ahvenanmaan kysymyksestä. Niinpä Suomi harjoitti reunavaltiopoliittikkaa ja teki 1920-luvulla yhteistyötä Baltian maiden ja Puolan kanssa. Rkp suhtautui kielteisesti reunavaltiopoliittikkaan ja suunnitelmiin kyseisten maiden yhteisestä puolustusliitosta. Ragnar Furuholm ja Ernst Estlander katsoivat, ettei Suomen tule ryhtyä yhteistyöhön Baltian maiden kanssa, koska se voisi johtaa odottamattomiin vaikeuksiin. Estlander esitti Helsingin puoluekokouksessa v. 1922, että Suomen ei tule esiintyä "reunavaltiona" vaan skandinaavisena ja länsimaisena valtiona. Reunavaltiopoliittikasta ei kuitenkaan seurannut mitään konkreettista, ja Suomen ulkopoliittikka suuntautui yhä leimallisemmin kohti liittoutumattomuutta.

Suomesta tuli Kansainliiton jäsen v. 1920 heti Tarton rauhan jälkeen sekä kolmivuotinen jäsen sen neuvostossa v. 1927.

Partidagen i Borgå 1928.
Porvoon puoluekokous
1928. Svenska centralarkivet

SVENSKA FOLKPARTIET 1930-1936

Under förra hälften av 1930-talet dominerades inrikespolitiken dels av Lapporörelsens verksamhet och dels av språkpolitiska frågor med universitetsfrågan i centrum.

Vid firandet av Svenska dagen år 1933 utbröt i Helsingfors häftiga gatuoroligheter mellan finskhetsivrare och finlandssvenskar. Oroligheterna pågick under fyra kvällar och renhållningsverket måste tillkallas för att med sina vattensprutor ”kyla ned” stämningen. Sammandrabbningar mellan firande svenskar och finska studenter förekom under flera år. Svenska dagen betecknades av vissa finsksinnade som ”Den aggressiva imperialismens högtidsdag”.

Den 12 mars 1937 utnämndes för första gången en s.k. rödmylleregierung med fem ministrar från agrarförbundet och fem socialdemokrater samt två framstegspartister och en fackminister. Så här byggde man på regeringsnivå en bro över klyftan efter inbördeskriget 1918.

Den 6 december 1937 firades självständighetens tjuugoårsdag med en stor fest i Mässhallen i Helsingfors. Statsminister A.K. Cajander framhöll i sitt tal den nationella endrörelsen som byggts upp efter inbördeskrig och språkstrider. Som representant för den svenska befolkningen talade Svenska folkpartiets ordförande Ernst von Born.

Inom utrikespolitiken blev den nordiska orienteringen allt starkare. I december 1935 framförde statsminister T.M. Kivimäki i riksdagen en deklaration om Finlands närmare samverkan med Sverige och de övriga nordiska länderna. Alla partiets riksdagsgrupper uttalade sitt stöd för en orientering mot Norden inom utrikespolitiken. Svenska folkpartiets Rolf Witting tjänstgjorde som biträdande utrikesminister från december 1933 till februari 1936.

Lappospelet ett spel som man kunde spela om Lapporörelsens olika vändningar.

Lapuapeli oli peli jolla pelattiin Lapuanliikkeen eri käännteistä..Svenska centralarkivet.

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE 1930-1936

1930-luvun alkupuoliskoa hallitsi sisäpolitiikka, osaksi Lapuan liikkeen toimien vuoksi, osaksi kielipolitiikan takia, joka keskittyi yliopistokysymyksen ympärille.

Juhlittaessa Ruotsalaisuuden päivää v. 1933 puhkesi Helsingin kaduilla rajuja levottomuuksia suomalaisuusintoilijoiden ja suomenruotsalaisten välillä. Niitä jatkui neljänä iltana ja puhtaanapitolaitos oli kutsuttava vesiruiskuineen paikalle ”viilentämään” tunteita. Kahakoinnit juhlien ruotsalaisten ja suomalaisten opiskelijoiden välillä jatkuivat vuosi toisensa perään. Suomalaisuusintoilijat pitivät Ruotsalaisuuden päivää ”aggressiivisen imperialismin juhlapäivänä”.

12.3.1937 nimitettiin ensimmäinen ns. punamultahallitus, jossa oli viisi ministriä maalaisliitosta ja viisi sosiaalidemokraattia, kaksi edistyspuolueen edustajaa sekä yksi ammattiministeri. Se merkitsi sillan rakentamista hallitustasolla v. 1918 sisällissodan jättämän kuilun yli.

6. joulukuuta 1937 Suomen 20-vuotista itsenäisyyttä juhlittiin suurin meinoin Helsingin Messuhallissa. Pääministeri A.K. Cajander korosti puheessaan kansalaissodan ja kieliriitojen jälkeen rakennettua kansallista sopua. Ruotsinkielisen väestön edustajana puhui Rkp:n puheenjohtaja Ernst von Born.

Ulkopolitiikassa pohjoismainen suuntaus nousi yhä voimakkaampana esiin. Joulukuussa 1935 pääministeri T.M. Kivimäki luki eduskunnassa julistuksen Suomen lähemmästä yhteistyöstä Ruotsin ja muiden pohjoismaiden kanssa. Kaikkien puolueiden eduskuntaryhmät ilmoittivat tukevansa pohjoismaista ulkopoliittista suuntausta. Rkp:n Rolf Witting toimi apulaisulkoministerinä joulukuusta 1933 helmikuuhun 1936.

*Svenska folket upp till val!
Riksdagsval 1939.
Ruotsalaiset äänestäkää!
Valtiopäivä vaalit 1939.
Svenska centralarkivet.*

Universitetsadressen.
Yliopistoaddressi.
Svenska centralarkivet.

UNIVERSITETSFRÅGAN

Frågan om undervisningspråket vid Helsingfors universitet debatterades under hela mellankrigstiden. Universitetspropositionen av år 1922 hade tilldelat svenskarna 29 professurer, och 1919 års regeringsform fastslog att ”de båda språkgruppernas kulturella behov skall tillgodoses enligt enahanda grunder”. År 1932 antog agrarförbundet ett nytt partiprogram med krav på att finskan skulle bli Finlands enda nationalspråk. Dessutom efterlystes en förfinskning av Helsingfors universitet. Också samlingspartiet antog ett radikalt språkprogram med krav på total förfinskning av Helsingfors universitet och Tekniska högskolan.

En grupp riksdagsmän från agrarförbundet lämnade i februari 1931 tillsammans med några samlingspartister in en motion innehållande dessa krav till riksdagen. Samtidigt inlämnades en motion om att undervisningen i svenska skulle göras till ett frivilligt ämne i de finska läroverken. Motionerna förkastades i riksdagen. I protest mot beslutet strejkade de finska studenterna en vecka och protestmöten hölls på olika håll i landet.

Under valkampanjen inför riksdagsvalet 1933 bedrev agrarförbundet, samlingspartiet och IKL en intensiv äktfinsk propaganda. Språkstriden var det ledande motivet också i Svenska folkpartiets kampanj inför valet.

På svenskt håll sågs angreppen mot undervisningen på svenska som ett hot mot svenskarnas framtida existens. Svenska folkpartiets centralstyrelse bevakade de svenska intressena på fältet. Partiledningen oroade sig bland annat över att en del svenska föräldrar hade börjat placera sina barn i finska skolor. Man gick in för en upplysningskampanj och informerade familjer i finska trakter om möjligheten att sätta barnen i svenska läroverk med internat och att få ekonomiskt understöd för barn som placerades i svensk skola.

Förhandlingarna om en regeringsproposition i universitetsfrågan pågick under hela första delen av 1930-talet. Undervisningsminister Oskari Mantere föreslog för Svenska folkpartiets riksdagsgrupp en svenskspråkig linje inom ramen för ett fullständigt finskspråkigt universitet. Enligt förslaget skulle bl.a. antalet professurer fastställas i proportion till de svenska studerandenas andel av hela studentantalet. Av de finska professorerna skulle inte krävas kunskaper i svenska, vilket hade inneburit en försämring av de svenska studenternas möjligheter att tentera på sitt modersmål. Svenska riksdagsgruppen ansåg sig inte kunna omfatta förslaget. Från finskt håll föreslogs också att all svensk undervisning skulle förläggas till Åbo Akademi.

Svenska folkpartiet tog initiativ till en protestadress mot universitetspropositionen. Adressen med 153 914 namn överlämnades till regeringen och riksdagen 25 oktober 1934.

Förhandlingarna om universitetsfrågan pågick hela hösten 1935. Svenska riksdagsgruppen var bekymrad över att regeringen inte förelade riksdagen någon proposition i saken.

Den 13 februari 1936 omfattade Svenska riksdagsgruppen enhälligt Ernst von Borns förslag att de svenska ministrarna Rolf Witting (andre utrikesminister) och Eric J. Serlachius (justitieminister) skulle avgå från regeringen i protest. Följande dag lämnade ministrarna in sin avskedsansökan.

YLIPISTOKYSYMYS

Helsingin yliopiston opetuskielestä käytiin kiivasta keskustelua koko sotien välisen ajan. Vuoden 1922 yliopistoesityksessä oli ruotsinkielisille annettu 29 professuuria ja vuoden 1919 hallitusmuodossa säädettiin, että molempien kieliryhmien kulttuurilliset tarpeet tulee tyydyttää yhtäläisin perustein. Vuonna 1932 maalaisliitto hyväksyi uuden puolehjelman, jossa vaadittiin suomenkieltä Suomen ainoaksi kansalliskieleksi. Lisäksi vaadittiin Helsingin yliopiston suomalaistamista. Myös kokoomus hyväksyi radikaalin kieliohjelman, jossa ajettiin Helsingin yliopiston ja Teknisen korkeakoulun suomalaistamista.

Joukko maalaisliiton kansanedustajia jätti helmikuussa 1931 yhdessä joidenkin kokoomuslaisten kanssa eduskunnalle asiaa koskevan lakialoitteen. Samanaikaisesti jätettiin aloite, jonka mukaan ruotsinkielestä olisi tehtävä valinnainen aine suomenkielissä oppikouluissa. Eduskunta hylkäsi nämä aloitteet. Suomalaiset opiskelijat vastustivat päätöstä olemalla viikon lakossa ja eri puolilla maata järjestettiin protestikokouksia.

Vuoden 1933 eduskuntavaalien vaalikampanjassa maalaisliitto, kokoomus ja IKL harjoittivat voimakasta aitosuomalaista propagandaa. Kieliriita oli myös Rkp:n vaalikampanjan päteema.

Ruotsinkielisten puolella hyökkäys ruotsinkielisen opetuksen kimppuun nähtiin uhkana ruotsalaisuuden tulevaisuudelle. Kentällä ruotsinkielisten etuja valvoi Rkp:n keskushallinto. Puoluejohto huolestui mm. siitä, että jotkut ruotsinkieliset vanhemmat olivat alkaneet panna lapsiaan suomenkielisiin kouluihin. Aloitettiin valistuskampanja ja suomenkielisillä alueilla asuvia perheitä informoitiin mahdollisuudesta panna lapset ruotsinkieliseen sisäoppilaitokseen, sekä ruotsinkieliseen kouluun menevien lasten taloudellisesta tuesta.

Neuvottelut hallituksen esityksestä yliopistokysymyksessä jatkuivat koko 1930-luvun alkupuolen ajan. Opetusministeri Oskari Mantere ehdotti Rkp:n eduskuntaryhmälle ruotsinkielistä linjaa muuten täysin suomenkielisessä yliopistossa. Ehdotuksen mukaan mm. professuurien määrä säädettäisiin ruotsinkielisten opiskelijoiden suhteellisen lukumäärän mukaan. Suomenkielisiltä professoreilta ei vaadittaisi ruotsinkielien hallintaa, joten ehdotus olisi supistanut ruotsinkielisten opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa tenttejä omalla äidinkielellään. Rkp:n eduskuntaryhmä ei katsonut voivansa hyväksyä ehdotusta. Suomalaisen puolelta ehdotettiin myös, että kaikki ruotsinkielinen opetus siirrettäisiin Åbo Akademiin.

Rkp laati vastalauseadressin yliopistoehdotusta vastaan. Siihen kerättiin 153 914 nimeä ja se jätettiin hallitukselle ja eduskunnalle lokakuussa 1934.

Neuvottelut yliopistokysymyksestä jatkuivat koko syksyn 1935. Rkp:n eduskuntaryhmä huolestui, kun hallitus ei antanut eduskunnalle asiasta minkäänlaista ehdotusta.

13.2.1936 Rkp:n eduskuntaryhmä hyväksyi yksimielisesti Ernst von Bornin ehdotuksen, että Rkp:n ministerit Rolf Witting (toinen ulkoministeri) ja Eric J. Serlachius (oikeusministeri) eroaisivat vastalauseeksi hallituksesta. Ministerit jättivät seuraavana päivänä eroanomuksensa.

Protestmarsch mot språklagen.
Protestikulkue kielikysymystä vastaan. Hbl.

Riksdagsval 1939.
Valtiopäivävaalit 1939.
Svenska centralarkivet.

SVENSKA FOLKPARTIET OCH LAPPORÖRELSEN

Lapporörelsen var en antikommunistisk folkrörelse som uppträdde i Finland åren 1929–1932.

Rörelsens utåt mest synliga ledare var jordbrukaren Vihtori Kosola från Lappon.

Kommunisterna vann några mandat i riksdagsvalet 1929 och började intensifiera sin verksamhet. De angrep det rådande samhällsskicket i sin tidningspress och i riksdagen och agiterade för strejker och demonstrationer.

På borgerligt håll började man oro sig för att kommunisterna förberedde en väpnad revolution. I riksdagen höjdes röster för ett direkt ingripande mot den yttersta vänstern.

Upptakten till Lapporörelsen var en incident i Lappo i november 1929, då en folkmassa med våld hindrade en kommunistisk ungdomstillställning från att hållas i den konservativa socknen.

Ett medborgarmöte hölls i Lappo 15–16 mars 1930. Där grundades ”Suomen lukko”, en riksomfattande organisation för bekämpandet av kommunismen.

Lapporörelsen blev med tiden allt våldsammare. Man gick till direkt aktion mot verkliga och inbillade vänsterelement och tog ingen hänsyn till laglighet och parlamentarism.

Till en början fick rörelsen ett visst understöd också bland Svenska folkpartiets mera högersinnade medlemmar. Men när rörelsen blev alltmera äktfinsk – den hade till en början deklarerat sig vara språkpolitiskt neutral – och började rikta angrepp mot den svenska befolkningen svalnade intresset. Lapporörelsens ledare anklagade svenska riksdagsgruppen för kohandel med vänstern och svek mot de vita traditionerna från 1918.

De personer inom Svenska folkpartiet som stödde Lapporörelsens målsättningar bildade 1930 gruppen för borgerlig samverkan. Medlemmar i gruppen var bland annat flera framträdande representanter för näringslivet.

Inför riksdagsvalet 1930 utkämpades inom partiet en kamp mellan Lapporörelsens anhängare och motståndare, som gick till angrepp mot varandra både i pressen och i propagandaskrifter.

Svenska vänstern med bland annat Georg Schauman och Max Sergelius i ledningen gick till val på separata listor och bildade ett eget parti i mars 1931.

Majoriteten av svenska riksdagsgruppen var från början starkt kritisk till Lapporörelsen och dess metoder. Laglighetsgruppen höll fast vid att också bekämpandet av kommunismen måste ske uteslutande med lagliga medel och med respekt för det rådande samhällsskicket. Särskilt Ernst von Born och Ernst Estlander höll fast vid lagligheten.

Under riksdagens grundlagsutskotts pågående session den 5 juli 1930 förde några lappmän med våld bort utskottets båda kommunistiska ledamöter. Ernst von Born och Ernst Estlander försökte hindra enleveringen men de lyckades inte förhindra övergreppet och kommunisterna rövades bort och skjutsades till Lappo. Händelsen gjorde att regeringen skred till åtgärder mot kommunisterna, samtliga medlemmar av den kommunistiska riksdagsgruppen anhölls som misstänka för högförräderi. Svenska riksdagsgruppen uttryckte missnöje med regeringens handlande.

Den 7 juli 1930 företog Lapporörelsen det så kallade bondetåget till Helsingfors. Marschen fick över 12000 deltagare, bland dem också cirka 2000 svenska lappmän. Bondetåget togs emot på Senatstorget av landets högsta ledning,

RKP JA LAPUAN LIIKE

Lapuan liike oli kommunisminvastainen kansanliike, joka vaikutti Suomessa vuosina 1929–1932. Liikkeen näkyvin johtohahmo oli lapualainen maanviljelijä Vihtori Kosola.

Kommunistit saivat muutamia paikkoja vuoden 1929 eduskuntavaaleissa ja rupesivat kiihdyttämään toimintaansa. He arvostelivat vallitsevaa yhteiskuntaa lehdistään ja eduskunnassa sekä agitoivat lakkoja ja mielenosoituksia.

Oikeiston piirissä kommunistien pelättiin valmistelevan aseellista vallankumousta. Eduskunnassa vaadittiin suoria toimia ääriivasemmistoa vastaan.

Lapuan liikkeen nousun voi katsoa alkaneen siitä, kun kansanjoukko keskeytti väkivalloin kommunistisen nuorisotilaisuuden konservatiivisella Lapualla marraskuussa 1929.

Lapualla järjestettiin kansalaiskokous 15.–16.3.1930. Silloin perustettiin ”Suomen Lukko” -niminen maanlaajuinen järjestö kommunismin vastustamiseksi.

Lapuan liike muuttui vähitellen väkivaltaisemmaksi. Sen kannattajat kävivät suoraan toimintaan todellisia ja kuviteltuja vasemmistoelementtejä vastaan, laillisuudesta ja parlamentaarisuudesta piittaamatta.

Liike sai aluksi jonkin verran kannatusta Ruotsalaisen kansanpuolueen oikeis-tolaisempien jäsenten keskuudessa. Mielenkiinto kuitenkin viileni liikkeen muut-tuessa yhä suomalaiskeskeisemmäksi ja alkaessa hyökätä ruotsinkielistä väestöä vastaan, vaikka se oli aluksi ilmoittanut olevansa kielipoliittisesti neutraali. Lapuan liikkeen johtaja syytti Rkp:n eduskuntaryhmää vuoden 1918 valkoisten perinnön pettämisestä ja lehmänkaupoista vasemmiston kanssa.

Ne henkilöt, jotka Rkp:ssä tukivat Lapuan liikkeen tavoitteita, perustivat vuonna 1930 porvarillisen yhteistyöryhmän. Siihen kuului mm. useita elinkeinoelämän huomattavia edustajia.

Eduskuntavaalien alla v. 1930 puolueessa käytiin kiistaa Lapuan liikkeen kannattajien ja vastustajien välillä. He arvostelivat toisiaan niin lehtien sivuilla kuin propagandakirjoituksissa.

Ruotsinkielinen vasemmisto meni Georg Schaumanin ja Max Sergeliuksen johdolla vaaleihin omilla vaalilistoillaan ja perusti oman puolueen maaliskuussa 1931.

Rkp:n eduskuntaryhmän enemmistö suhtautui Lapuan liikkeeseen alusta asti voimakkaan kriittisesti. Laillisuuden puolustajat katsoivat, että myös kommunismin vastaisen taistelun tulisi tapahtua yksinomaan laillisin keinoin ja kunnioittaen vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä. Lainmukaisuutta ajoivat erityisesti Ernst von Born ja Ernst Estlander.

*Mäntsälä upproret. Männen uppställda framför skyddskårshuset 6.3.1932.
Mäntsälän kapina. Miehiä suojeluskuntalon edessä 6.3.1932.*

president Relander och statsminister Svinhufvud. Vid deras sida stod general Mannerheim och ledaren för Lapporörelsen, Vihtori Kosola.

Lapporörelsens metoder blev allt hårdare. Personer som misstänktes vara kommunister eller motsatte sig rörelsens mål och metoder misshandlades. Många greps och skjutsades till landets östgräns. Rörelsen fortsatte med sin våldspolitik trots att sympatierna för den började svalna och motståndet mot dess verksamhet ökade.

Den händelse som framför allt vände den allmänna opinionen emot rörelsen var enleveringen av den förre presidenten K.J. Ståhlberg och hans hustru.

I mars 1931 utnämndes en borgerlig samlingsregering med Ernst von Born som inrikesminister och Axel Palmgren som handels- och industriminister. Relationerna mellan regeringen och Lapporörelsen skärptes och högerpressen angrep regeringen och särskilt Ernst von Born med anklagelser om en lappofientlig politik.

På partidagen i Vasa den 24–25 maj 1931 framhöll riksdagsgruppens ordförande Ragnar Furuholm att tillkomsten av fraktionen för borgerlig samverkan hade inneburit slitningar och konflikter inom svenska riksdagsgruppen och partiet. Han manade till enighet för skyddandet av de svenska intressena och upprätthållandet av den västerländska rättsordningen.

I november 1931 började det cirkulera rykten om att lappomännen planerade en statskupp. Kring månadskiftet februari–mars 1932 utbröt oroligheter i form av det så kallade Mäntsälä-upproret. En skara skyddskårister avbröt en socialdemokratisk tillställning i Mäntsälä, föskansade sig i skyddskårsbyggnaden och krävde bland annat att hela regeringen och i synnerhet inrikesminister Ernst von Born skulle avgå. Kuppen kom av sig då president Svinhufvud ingrep och i ett berömt radiotal uppmanade upprorsmännen att ge upp och återvända till sina hem.

I mars 1932 upplöste regeringen Lapporörelsen. Inom partiet segrade laglighetslinjen som svenska riksdagsgruppen och partimajoriteten understött, och Ernst von Born blev i maj 1934 enhälligt vald till partiordförande.

5.7.1930 eräät Lapuan liikkeen edustajat poistivat väkivalloin molemmat kommunistien edustajat eduskunnan perustuslakivaliokunnan istunnosta. Ernst von Born ja Ernst Estlander yrittivät estää poistamista siinä kuitenkin onnistumatta, ja kommunistit kyydittiin Lapualle. Tapahtuman seurauksena hallitus ryhtyi kommunistien vastaisiin toimenpiteisiin ja joitakin kommunistien eduskuntaryhmän jäseniä pidätettiin epäilyinä valtiopetoksesta. Rkp:n eduskuntaryhmä ilmaisi tyytymättömyytensä hallituksen toimiin.

Heinäkuun 7. päivänä 1930 Lapuan liike järjesti nk. talonpoikaismarssin Helsinkiin. Siihen osallistui yli 12 000 henkilöä, heidän joukossaan n 2 000 ruotsinkielistä lapualaista. Maan ylin johto, presidentti Relander ja pääministeri Svinhufvud, vastaanottivat talonpoikaismarssin senaattorilla. Heidän rinnallaan seisivat kenraali Mannerheim ja Lapuan liikkeen johtaja Vihtori Kosola.

Lapuan liikkeen menetelmät muuttuivat yhä kovemmiksi. Henkilöitä, joita epäiltiin kommunisteiksi tai jotka vastustivat liikkeen päämääriä, pahoinpideltiin. Monia otettiin kiinni ja kyydittiin Suomen itärajalle. Liike jatkoi väkivaltaista politiikkaansa, vaikka myötätunto sitä kohtaan alkoi vähentyä ja toiminnan vastustus kasvaa.

Tapahtuma, joka käänsi yleisen mielipiteen liikettä vastaan, oli entisen presidentin K.J. Ståhlbergin ja hänen vaimonsa kyyditys.

Maaliskuussa 1931 nimitettiin porvarillinen kokoomushallitus, jossa sisäministerinä oli Ernst von Born ja kauppa- ja teollisuusministerinä Axel Palmgren. Hallituksen ja Lapuan liikkeen välit kiristyivät. Oikeistolehdet arvostelivat hallitusta ja erityisesti Ernst von Bornia, syyttäen häntä Lapuan liikkeelle vihamielisestä politiikasta.

Vaasan puoluekokouksessa 24.–25.5.1931 Ragnar Furuholm korosti, että porvarillisen yhteistyöryhmän syntyminen oli tuonut puolueeseen ja sen eduskuntaryhmään eripuraa ja konflikteja. Hän vaati yhtenäisyyttä ruotsinkielisten intressien vaalimiseksi ja länsimaisen oikeusjärjestyksen turvaamiseksi.

Marraskuussa 1931 alkoi kiertää huhuja, joiden mukaan Lapuan liike suunnitteli vallankaappausta. Vuoden 1932 alussa levottomuudet puhkesivat Mäntsälän kapinassa. Ryhmä oikeistoradikaaleja keskeytti sosiaalidemokratien tilaisuuden Mäntsälässä, linnoitautui Mäntsälän suojeluskuntataloon ja vaati mm. sisäministeri Ernst von Bornin eroa. Tilanne laukesi, kun presidentti Svinhufvud pyysi kuuluisassa radiopuheessaan kapinoitsijoita laskemaan aseensa ja palaamaan koteihinsa.

Maaliskuussa 1932 hallitus hajotti Lapuan liikkeen. Rkp:n eduskuntaryhmän ja puolueen enemmistön kannattama laillisuuslinja voitti, ja Ernst von Born valittiin toukokuussa 1934 puolueen puheenjohtajaksi.

Riksdagsvalet 1939.
Eduskuntavaalit 1939.
Svenska centralarkivet.

KRIGET OCH SVENSKA FOLKPARTIET

Första bomben 30 november 1939. Korsningen Abrahamsgatan och Lönnrotsgatan i Helsingfors. Museiverket. *Ensimmäinen pommi 30 lokakuuta 1939. Abrahaminkatu ja Lönnrothin-katu Helsingissä. Museovirasto.*

I mars 1939 anhöll den sovjetiska regeringen av den Finska regeringen, om att få arrendera fyra öar i östra Finska viken, eller områden i östra Karelen. Utrikesministern Eljas Erkko och statsministern Aimo Cajander avböjde förslaget. Bevarandet av landets neutralitet sågs som viktig. Den skulle bevaras med hjälp av samarbete med de övriga nordiska länderna. De nordiska ländernas statschefer samlades i Stockholm den 18.10.1939 (man talade om ”Nordens stora dag”), för att understryka Nordens neutralitet och även visa sitt stöd för Finland i den svåra situationen. Sedan 1938 hade man diskuterat med Sverige om en gemensam försvarsallians i vilken ett gemensamt försvarsverk på Åland ingick. Det hela stupade på Sovjetunionens veto. I Finland hade man

inte intrycket av att ett krig var omedelbart förestående

Den 23 augusti 1939 ingick Tyskland och Sovjetunionen ett avtal, den s.k. Ribbentropakten. Inom denna pakt delade man upp Europa så att Finland, östra Polen och de baltiska länderna kom inom Sovjetunionens intressesfär. Den 5 oktober 1939 bad Sovjetunionen Finland sända en delegation till Moskva för att diskutera konkreta politiska frågor. En delegation ledd av J.K.Paasikivi reste till Moskva. Sovjetunionens krav var att få befästa Hangö och öar i Finska viken. Den finska delegationen meddelade att man förde en neutralitetspolitik och avböjde kraven, fastän man visste att det vid en krissituation inte fanns något stöd att få från västmakterna. Sovjetunionen svarade med att bryta alla diplomatiska förbindelser. Den 30 november klockan 6.30 utsattes Karelska näset för artillerield och samma dag på morgonen bombades Helsingfors från luften av sovjetiskt flyg.

SVENSKA FOLKPARTIET I BÖRJAN AV KRIGET

Sedan kriget bröt ut koncentrerade Sfp sin uppmärksamhet på helt andra problem än tidigare, själva statens fortsatta existens trädde i förgrunden. Under orosåret 1939 uppfattades bevarandet av Finlands neutralitet som betydelsefullt. Svenska riksdagsgruppen beslöt den 7 december att en vädjan om stöd skulle riktas till yttvärlden, framförallt Sverige. Den 10 december utfärdade riksdagen två proklamationer, den ena till Finlands försvarsmakt och folk, där man betygade armén sin tacksamhet. Den andra som riktades till utlandet, konstaterade att Finlands ställning som ”den västerländska civilisationens förpost” gav landet rätt att få aktiv hjälp av övriga stater. Svenska riksdagsgruppen

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE SODAN ALUSSA

Maaliskuussa 1939 Neuvostoliitto ilmoitti Suomen hallitukselle haluavansa vuokrata neljä Suomenlahden saarta tai vaihtaa ne alueisiin Itä-Karjalassa. Ulkoministeri Eljas Erkko ja pääministeri Aimo Cajander torjuivat ehdotuksen. Maan puolueettomuuden säilyttäminen katsottiin tärkeäksi. Se onnistuisi yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa. Pohjoismaiden valtionpäämiehet kokoontuivat Tukholmassa 18.10.1939 (puhuttiin ”Pohjolan suuresta päivästä”) korostaakseen Pohjoismaiden puolueettomuutta sekä ilmaistakseen tukensa vaikeassa tilanteessa olevalle Suomelle. Jo vuonna 1938 oli keskusteltu Ruotsin kanssa yhteisestä puolustuksesta, johon sisältyisi yhteinen puolustuslaitos Ahvenanmaalla. Se kilpistyi Neuvostoliiton torjuntaan. Suomessa ei uskottu sodan välittömään uhkaan.

23.8.1939 Saksa ja Neuvostoliitto sopivat etupiirijaostosta, nk. Ribbentrop-sopimuksen. Siinä Eurooppa jaettiin niin, että Suomi, Puolan itäosa ja Baltian maat tulivat Neuvostoliiton etupiiriin. 5.10.1939 Neuvostoliitto pyysi Suomea lähettämään Moskovaan delegaation neuvottelemaan konkreettisista poliittisista kysymyksistä. Moskovaan matkusti lähetystö J.K. Paasikiven johdolla. Neuvostoliitto vaati saada linnoittaa Hangon ja Suomenlahden saaria. Suomen delegaatio vastasi maan harjoittavan puolueettomuuspolitiikkaa ja torjui vaatimuksen, vaikka tiedettiin ettei kriisitilanteessa olisi odotettavissa mitään tukea länsivalloilta. Neuvostoliitto vastasi katkaisemalla kaikki diplomaattiset suhteet. 30.11. kello 6.30 tulitettiin Karjalan kannasta ja samana aamuna Neuvostoliiton lentokoneet pommittivat Helsinkiä.

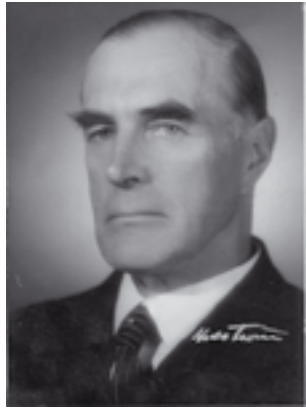

Hufvudstadsbladet 27 november 1939.

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE SODAN ALUSSA

Sodan syttymisen jälkeen Rkp:n mielenkiinto keskittyi eri asioihin kuin aiemmin, valtion olemassaolo nousi keskeiseksi kysymykseksi. Levottomana vuonna 1939 Suomen puolueettomuuden säilyttäminen koettiin merkitykselliseksi. Rkp:n eduskuntaryhmä päätti joulukuun seitsemäntenä pyytää tukea ulkomaailmalta, erityisesti Ruotsilta. 10.12. eduskunta antoi kaksi julkilausumaa, yhden Suomen puolustusvoimille ja kansalle, jossa julistettiin kiitollisuutta armeijalle, ja toisen ulkovalloille, jossa todettiin että Suomen asema ”länsimai-

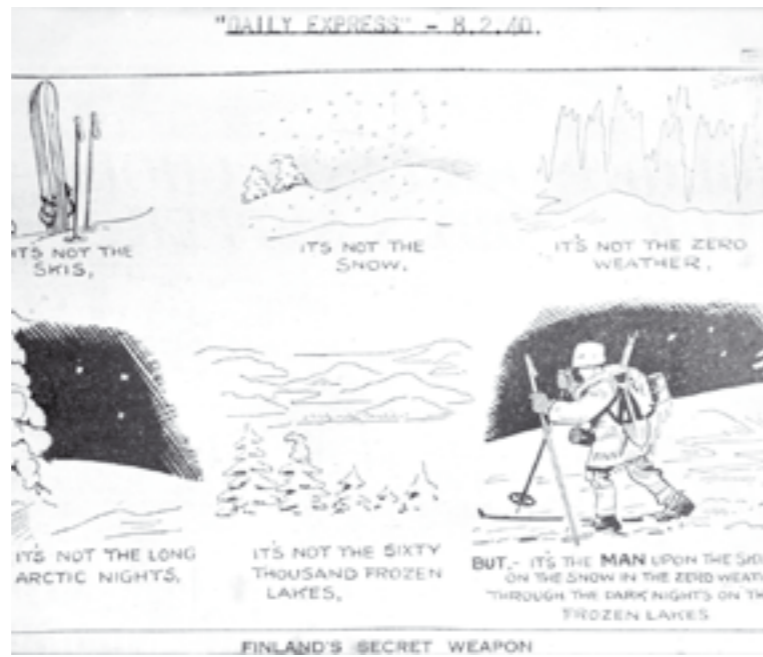

Ernst von Born vicehäradshövding (1885-1956) Medlem av riksdagen 1919-53.

Ernst von Born varatuomari (1885-1956). Eduskunnan jäsen 1919-53.

Svenska centralarkivet.

Skämtbild från Daily express.

Pilakuva Daily expressistä. Museiverket.

ville sända en grupp till Sverige, som skulle propagera för stöd och bistånd. Regeringen motsatte sig denna expedition, eftersom man misstänkte att den hjälp som man skulle få inte var osjälvisk. Den svenska gruppen reste på eget initiativ den 19 februari till Sverige med en ansökan om hjälp, Gruppen bestod av bland annat Ragnar Furuholm, Carl Olof Frietsch, Levi Jern och Henrik Kullberg. Strax efter resan blev det tal om fredsförhandlingar mellan Sovjetunionen och Finland i Moskva.

Efter den 30 november 1939 låg partiarbetet i stort sett nere ända till freden i Moskva den 13 mars 1940.

REGERINGEN UNDER KRIGET

Genast vid krigsutbrottet avgick statsminister Aimo Cajanders regering och en ny regering tillsattes. Till statsminister utsågs chefen för Finlands bank Risto Ryti (framstegspartiet), till utrikesminister utsågs socialdemokraten Väinö Tanner och samlingspartisten J.K.Paasikivi blev minister utan portfölj. Ernst von Born, som nyligen hade inträtt i Cajanders regering som minister utan portfölj, och som hade sysslat bl.a. med folkförsörjningsfrågor och befolkningsskydd, övertog inrikesministerposten, som han också hade handhaft 1931-32. Johan Otto Söderhjelm kvarstod som justitieminister.

Sovjetunionen hade en färdig finsk marionettregering, som vid total kapitulation kunde tillsättas. Vid slutet av december 1939 gick det upp för Sovjetunionen att det inte skulle bli lätt att få Finland att kapitulera på ett fåtal veckor, och i slutet av januari 1940 deklarerade man sin vilja att föra fredsförhandlingar med regeringen Ryti.

MELLANKRIGSTIDEN 1940-1941

Efter vinterkriget befann sig Finland i ett svårt läge ur både utrikes- och inrikespolitisk synvinkel. Samtidigt gällde det att placera cirka 400 000 personer som hade tvingats lämna Karelen och Hangö och även att kompensera deras privata egendom som hade gått förlorad under kriget.

Den första viktiga politiska åtgärden efter kriget var att åstadkomma en regering.

Flaggorna vajade på halv stång som protest mot de hårda fredsvillkoren. Liput liehuivat puolittangossa mielenosoituksena kovia rauhanehtoja vastaan. Månads Revyn 3 mars

sen sivistyskretsens etuvartiona” antoi maalle oikeuden vastaanottaa aktiivista apua muilta valtioilta. Rkp:n eduskuntaryhmä halusi lähettää valtuuskunnan Ruotsiin hankkimaan maalle tukea ja apua. Hallitus vastusti matkaa, koska epäiltiin ettei sillä tavoin saatava apu olisi pyyteetöntä. Rkp:n ryhmä matkusti 19.2. omasta aloitteestaan Ruotsiin esittämään avunpyyntönsä. Ryhmään kuuluivat mm. Ragnar Furuholm, Carl Olof Frietsch, Levi Jern ja Henrik Kullberg. Pian matkan jälkeen Suomen alettiin puhua Neuvostoliiton ja Suomen välisistä rauhanneuvotteluista

Moskovassa. 30.11.1939 jälkeen puoluetöskentely oli jokseenkin vähäistä aina Moskovan rauhansopimukseen saakka 13.3.1940.

HALLITUS SOTA-AIKANANA

Aimo Cajanderin hallitus erosi välittömästi sodan puhjettua ja sen tilalle nimitettiin uusi hallitus, jonka pääministeriksi tuli Suomen pankin pääjohtaja Risto Ryti (edistyspuolueesta), ulkoministeriksi sosiaalidemokraattien Väinö Tanner ja kokoomuksen J.K. Paasikivestä tuli salkuton ministeri. Ernst von Born, joka oli ollut salkuton ministeri Cajanderin hallituksessa ja vastannut mm. kansanhuoltoasioista ja väestönsuojelusta, nimitettiin sisäasiainministeriksi, mitä tehtävää hän oli hoitanut myös vuosina 1931-32, ja Johan Otto Söderhjelm pysyi oikeusministerinä. Neuvostoliitolla oli valmiina suomalainen marionettihallitus. Joulukuun lopulla 1939 Neuvostoliitolle selvisi, ettei Suomea pystyttäisi valtaamaan muutamassa viikossa ja se ilmaisi tammikuun 1940 lopussa halukkuutensa aloittaa rauhanneuvottelut Rytin hallituksen kanssa.

SOTIEN VÄLINEN AIKA 1940-1941

Talvisodan jälkeen Suomi oli vaikeassa tilanteessa niin ulko- kuin sisäpoliittisesti. Lisäksi oli asutettava 400 000 ihmistä, joiden oli täytynyt lähteä Karjalasta sekä Hankoniemeltä, ja korvattava yksityisomaisuus, jonka he olivat sodan myötä menettäneet. Ensimmäinen tärkeä poliittinen toimenpide sodan jälkeen oli hallituksen muodostaminen.

Ernst von Born jatkoi sisäministerinä, mutta J.O. Söderhjelm jätettiin pois hallituksesta. Ulkoasiainministeriksi valittiin Rolf Witting, jota jatkosodan aikana ryhdyttiin pitämään liian saksalaismielisenä. Talvisodan jälkeen kaavailti-

Svenska folkpartiets ståndpunkt i samband med vinterkrigsfreden.

Ernst Estlander ansåg, att man från Finlands sida ännu borde ha presterat ett motförslag, enligt vilket inte skulle överlåtas till Sovjetunionen. Han fick inte understöd av Ragnar Furuholm, som framlade hela riksdagsgruppens ståndpunkt. Denne fann visserligen fredsvillkoren hårda, men underströk samtidigt att ett fortsättande av kampen hade kunnat leda till ett ännu värre öde. Senare framhöll Furuholm att någonting annat än godkännande hade kunnat komma i fråga, trots att riksdagen först på ett sent stadium fått kännedom om saken.

Ruotsalaisen kansanpuolueen kannanotto talvisodanrauhaan.

Ernst Estlander kannatti ehdotuksen hylkäämistä. Hän katsoi, että Suomi voisi vielä tehdä vastaehdotuksen, jotta varsinkaan Hankoa tai Lappohjaa ei tarvitsisi luovuttaa Neuvostoliitolle. Hän ei saanut tukea Ragnar Furuholmilta, joka esitti koko ryhmän näkökannan. Sen mukaan rauhanehdot olivat tosiaankin ankarat, mutta taistelujen jatkaminen voisi johtaa vielä pahempaan lopputulokseen. Myöhemmin Furuholm tähdensi, että mikään muu kuin hyväksyminen ei olisi voinut tulla kysymykseen, vaikka eduskunta sai tiedon asio-

Ernst von Born kvarstod som inrikesminister, medan J.O. Söderhjelm fick lämna regeringen. Till utrikesminister utsågs Rolf Witting, som under fortsättningskriget kom att betraktas som alltför tyskorienterad. Planerna efter vinterkriget var att få till stånd ett försvarsförbund med Sverige. Dessa planer måste dock snart skrinläggas på grund av Sovjetunionens veto. Relationerna till de nordiska länderna komplicerades då både Norge och Danmark ockuperades av Tyskland den 9 april 1940.

Inom Svenska folkpartiet tog sig orienteringen mot Sverige uttryck bland annat i samarbete med föreningen ”Svensk-Finlands vänner” i Stockholm, som ställde penningmedel till förfogande för att bland annat underlätta finlandssvenska barns skolgång med tanke på de svårigheter som förflyttningarna från Viborg och Hangö hade medfört. Dessutom gavs understöd till nödlidande svenskar i östra Nyland.

Man skrev artiklar om förhållandena i Finland och sände dem till pressen i Sverige.

En artikel i Svenska Dagbladet som hävdade, att Sveriges och Finlands utrikespolitik var förenliga med varandra så länge Finland följde en neutral och nordisk linje, väckte irritation. Detta gav Helsingin Sanomat anledning att kritisera tidningen för obehörig inblandning i Finlands angelägenheter. Den finlandssvenska pressen stödde på bred front Svenska Dagbladets rätt att kommentera frågan och beklagade Helsingin Sanomats intrång. Utsatt för stark sovjetisk påtryckning vände regeringen sina blickar mot Tyskland, som var det enda håll från vilket man kunde räkna på bistånd. Mellan tyska och finska militära instanser ingicks i september 1940 ett avtal om transitering av tyska trupper genom Finland till Nordnorge. När de första tyska soldaterna landsteg i Vasa var inrikesminister von Born i likhet med flertalet övriga regeringsmedlemmar ovetande om saken.

John Österholm varnade regeringen för att stöda en makt som Tyskland som hotade Sovjetunionen och därmed bröt mot fredsfördraget, något som kunde få ödesdigra konsekvenser.

Svenska folkpartiets extra partidag om snabbkolonisationen.

Ruotsalaisen kansanpuolueen ylimääräinen pika-asutuslakia käsittelevä puoluekokous. Svenska cen-

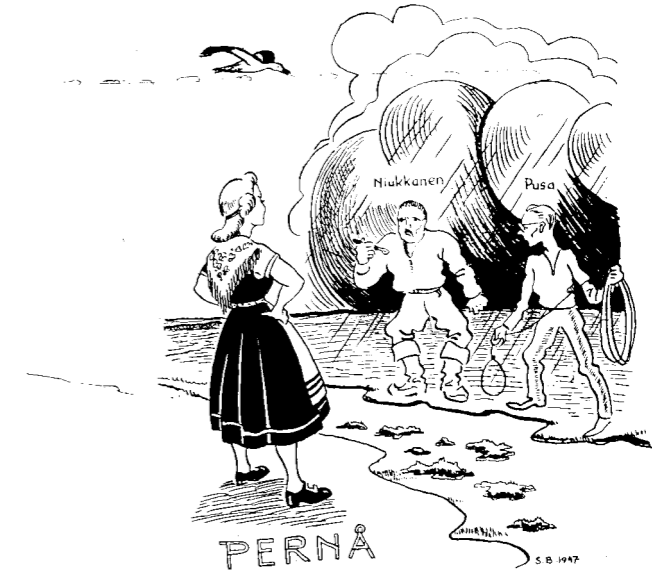
GARM

N:o 4. 24 Årg.

Redaktör: HENRY REIN

3 Apr

Teckning av Sverre Blomfelt

... och smycket Pernä skapas om till storfinsk koloni.

(Se texten på sid. 11.)

ADLON VÅRA POPULÄRA LUNCHER, MIDDAGAR & SUPPÉER
Tel. 84 611, 84 612, 84 613.

Lösnummer: Fmk 20:—, 75 öre (incl. oms.)

Smycket Pernä får ej skapas om till storfinsk koloni, Merikoivisto, säger flickan i Garm till Niukkanen och Pusa. Teckning av Sverre Blomfelt i Garm nr 4 1947.

in yhteistä puolustusliittoa Ruotsin kanssa. Suunnitelmista oli kuitenkin pian luovuttava Neuvostoliiton vastustuksen takia. Suhteet Pohjoismaihin mutkistuivat Saksan vallattua Tanskan ja Norjan 9.4.1940.

Puolueen sisällä kiinnostus Ruotsia kohtaan kanavoitui m.m. yhteistyöksi Tukholmassa toimivan ”Svensk-Finlands vänner” -yhdistyksen kanssa, joka tuki rahallisesti suomenruotsalaisia lapsia, jotta nämä voisivat käydä koulunsa ruotsinkielellä siinä vaikeassa tilanteessa, jonka muutto Viipurista tai Hangosta oli aiheuttanut. Sen lisäksi avustettiin puutteellaisia ruotsinkielisiä itäisellä Uudellamaalla.

Kirjoitettiin Suomen oloja käsitteleviä artikkeleja ruotsalaisiin lehtiin.

Svenska Dagbladetissa julkaistussa artikkelissa katsottiin, että Ruotsin ja Suomen ulkopoliittikat ovat yhteneväiset niin kauan kuin Suomi seuraa puolueetonta pohjoismaista linjaa. Se antoi Helsingin Sanomille syyn arvostella lehteä asiattomasta sekaantumisesta Suomen asioihin.

Suomenruotsalainen lehdistö tuki laajalla rintamalla Svenska Dagbladetin oikeutta kommentoida asiaa ja valitti Helsingin Sanomien arvostelua. Kokiesaan joutuneensa Neuvostoliiton voimakkaan painostuksen kohteeksi hallitus käänsi katseensa kohti Saksaa, joka oli ainoa taho josta tukea saattoi toivoa löytyvän. Saksan ja Suomen sotilasviranomaiden välillä käytiin syyskuussa 1940 neuvotteluja saksalaisten joukkojen kuljettamisesta Suomen läpi Pohjois-Norjaan. Ensimmäisten saksalaisten sotilaiden noustessa maihin Vaasassa, oli sisäasiainministeri von Born useiden muiden hallituksen jäsenten lailla tietämätön asiasta.

John Österholm varoitti hallitusta, että se tuki valtiota joka uhkasi Neuvostoliittoa ja rikkoi siten rauhansopimusta, mistä voisi koitua kohtalokkaita seurauksia.

Skämtbild i Garm.
Pilapiirros Garmissa.

DEN SVENSKA JORDEN I FARA

Ett stort inrikesproblem var placeringen av den evakuerade befolkningen. Det behövdes 225 000 hektar åkerjord. Största delen anskaffades med hjälp av nyröjningar.

Eftersom största delen av de jordberättiga var finsktalande karelare, uppstod inom Svenska folkpartiet farhågor för att folkflyttningarna ogynnsamt skulle påverka språkförhållandena i de svenska bosättningsområdena och därmed skada svenskhetens ställning i Finland. Efter krigsslutet den 27 mars kunde dock Ernst von Born framföra det lugnande beskedet, att den finska inflyttningen till svenska trakter gällde tillfälliga placeringar.

En kommitté under ledning av Toivo Kivimäki utarbetade under vårens lopp ett betänkande, på basis av vilket regeringen den 29 april 1940 framlade en proposition om snabbkolonisationen, vilken slutbehandlades av riksdagen den 18 juni samma år. Man ansåg att kolonisationen i huvudsak borde begränsas till statens marker. Enligt Ernst Estlander innebar kolonisationen ett djupt ingrepp i äganderättsförhållandena och därigenom skulle både trygghetskänslan och rättskänslan i samhället rubbas, vartill inflyttning av karelare skulle innebära ett hot mot de svensktalande bygderna. Albin Wickman ansåg att man skulle ta hänsyn till både språk och religion på de orter där de förflyttade skulle placeras.

De svenska jordägarna var upprörda då det visade sig att de skulle vara tvungna att avstå från mark till flyktingar från Karelen. Genom att betala ersättning till staten kunde de dock köpa sig fria från överlåtelseskyligheten. För att göra bördan lättare samlade svenska fonder, föreningar och företag in medel för att friköpa egendomar i svenskbygderna som hotades av snabbkolonisationen. På detta sätt lyckades man hopbringa 1,5 milj.mark.

Slutligen blev det bestämt att karelarna skulle tilldelas jord främst i mellersta och norra Finland. Som en ytterlig påtryckning hade Ernst von Born skrivit sin avskedsansökan färdig.

Snabbkolonisationslagen antogs den 9 maj 1940 med rösterna 146 mot 50 sedan alla svenska ändringsförslag förkastats. Frågan kom några veckor senare i ett nytt läge, på grund av det skärpta utrikespolitiska läget och krigsutbrottet i juni, som öppnade möjligheten till återerövrandet av förlorade områden i öster.

President J.K. Paasikivi 1946–1956.

President J.K. Paasikivi 1946–1956. Svenska

Partidagen i Jakobstad den 24–25 maj innebar en viss utrikespolitisk markering, då för första gången i partiets historia de borgerliga partierna i Sverige hade inbjudits att sända representanter till mötet.

Puoluepäivillä Pietarsaassa 24–25 toukokuuta merkitsi tiettyä ulkopoliittikan suuntausta, sillä silloin ensimmäisen kerran puoluen historiassa porvarilliset puolueet ruotsista oli kutsuttu lähettämään osaanottajia kokoukseen.

RUOTSINKIELISTEN MAAT VAARASSA

Evakuoidun väestön uudelleensijoittaminen oli vakava sisäpoliittinen ongelma. Tarvittiin 225 000 hehtaaria viljelymaata, josta suurin osa hankittaisiin uudisraivauksilla.

Kun enemmistö maan tarvitsijoista oli suomenkielisiä karjalaisia, virisi Rkp:n sisällä pelko, että asutustoimet vaikuttaisivat kielioloihin ruotsinkielisillä alueilla ja sitä kautta vahingoittaisivat ruotsinkielisten asemaa Suomessa. Talvisodan loputtua 27.3.1940 Ernst von Bohr saattoi kuitenkin rauhoittaa huolestuneita ilmoittaen, että suomenkielisten sijoittaminen ruotsinkielisille alueille olisi vain tilapäistä.

Toivo Kivimäen komitea työsti kevään aikana mietinnön ja hallitus teki sen pohjalta 29.4.1940 ehdotuksen pika-asutuksesta, jonka eduskunta hyväksyi 18.6. Sen mukaan asutusta tulisi pääasiassa valtion maille. Ernst Estlander katsoi, että asuttamisessa puututtiin merkittäväällä tavalla omistusoikeuteen mikä järkyttäisi niin yhteiskunnan sisäistä turvallisuudentunnetta kuin oikeudentuntoakin, minkä lisäksi ne alueet, joilla oli ruotsinkielistä asutusta, kärsisivät kielellisesti, jos niihin muuttaisi karjalaisia. Albin Wickman katsoi, että niin sijoitusalueiden kieli kuin uskontokin tuli ottaa huomioon.

Ruotsinkieliset maanomistajat hermostuivat kun kävi ilmi, että he joutuisivat luovuttamaan maata karjalaisille pakolaisille. He saattoivat kuitenkin ostaa itsensä vapaiksi maanluovutusvelvollisuudesta maksamalla valtiolle korvausta. Heidän taakkaansa keventääkseen keräsivät ruotsinkieliset säätiöt, yhdistykset ja teollisuusyritykset rahaa lunastaakseen ruotsinkielisillä alueilla sijaitsevan, pika-asutuksen uhkaaman, maaomaisuuden vapaaksi. Keräyksellä saatiin 1,5 milj. markkaa.

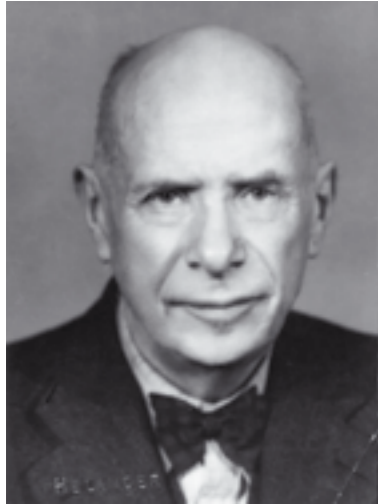
Monen mutkan jälkeen määrättiin, että karjalaisille luovutettaisiin viljelymaata lähinnä Keski- ja Pohjois-Suomesta. Viimeisenä painostuskeinona von Bornilla oli eroanomus valmiina.

Pika-asutuslaki hyväksyttiin 9.5.1940 146 äänestäessä puolesta ja 50 vastaan, sen jälkeen kun kaikki ruotsalaisten muutosehdotukset oli hylätty. Joitakin viikkoja myöhemmin kysymys asettui täysin uuteen valoon ulkopoliittisen tilanteen kärjistyttyä ja sodan puhjettua heinäkuussa, jolloin toiveet menetettyjen alueiden takaisinsaamisesta heräsivät uudelleen.

Bjällbo sommaren 1941. Kesäranta 1941. L.A. Punttila (Rangells sekretterare), J.W. Rangell, Väinö Hakkila ja Rolf Witting. Museiverket.

Einar Holmberg. Svenska centralarkivet

FORTSÄTTNINGSKRIGET

Den 22 juni 1941 gick Tyskland på bred front till angrepp mot Sovjetunionen. Fortsättningskriget mellan Finland och Sovjetunionen utbröt den 25 juni 1941 och redan en månad senare hade man återerövrat Karelen. Jämfört med vinterkriget var vapnen moderna och trupperna utbildade. Omedelbart inför krigsutbrottet infördes pass- och visumtvång till Sverige. Den 11 juni hade Rolf Witting meddelat att tyska förband hade kommit till Finland och att mobilisering var i full gång. Den svenska riksdagsgruppen var överrumplad. Från tyskvänligt håll riktades kritik mot tidningstreklövern Svenska Pressen, Vasabladet och Arbetarbladet, vilka företrädde en utpräglat ovänlig inställning gentemot Tyskland.

Einar Holmberg, Svenska folkpartiets riksdagsman, journalist, gav uttryck för uppfattningen att landet hade två regeringar, en i Helsingfors och en i St. Michel (högkvarteret för de tyskvänliga).

Finland befann sig i en svår situation, i förbund med Tyskland, men utan något formellt politiskt avtal med Tyskland, och i diskussion med Förenta staterna och samtidigt med stridande trupper vid gränsen. Minister Witting undertecknade den 25 november i Berlin den mot Sovjetunionen riktade anti-kominternpakt, tillsammans med en rad tyskvänliga nationer, däribland det ockuperade Danmarks regering. Detta skapade skarpa motsättningar inom Sfp. Den 20 november hade utrikesministeriet informerat svenska riksdagsgruppen, varvid gruppens ordförande Ragnar Furuholm konstaterat att ansvaret föll på regeringen, eftersom riksdagen inte hade konsulterats. Furuholm framhöll att kriget skulle vara ett försvarskrig och att det endast gällde att återfå de i Moskva-freden 1940 avträdna områden.

Uno Hildén. Svenska centralarkivet

PRESIDENTVAL OCH REGERINGSSKIFTE

I början av år 1943 blev det aktuellt med presidentval i Finland. Man ville välja Mannerheim, som dock avböjde kandidaturen. Det blev i stället Ryti som fortsatte på presidentposten. Det blev också aktuellt att utse nya ministrar. I den nya regeringen som tillsattes efter presidentvalet eftersträvade Sfp inrikesministerposten. Från finskt borgerligt håll föreslogs utrikesministerposten, eftersom svenskarna hade varit mer eller mindre emot Tyskland. Som kandidat framförde presidenten Finlands sändebud i Vatikanen G.A. Gripenberg. Denne accepterades av Furuholm, som ansåg att både Jukka Wilhelm Rangell och Rolf Witting var olämpliga på sina respektive poster. Sfp ville inte att partiets representanter skulle sitta på de mest utsatta posterna i regeringen, bland annat Ralf Törngren påpekte att det rörde sig om en övergångsregering. Då Edvin Linkomies bildade regering den 5 mars utsågs Henrik Ramsay till utrikesminister och Leo Ehrnrooth till inrikesminister. Ramsay och Ehrnrooth förstod vikten av goda relationer både till Sverige och Förenta Staterna och att de senare borde övertygas om att Finland förde ett försvarskrig.

Svenska folkpartiet föreslogs som första parti till att ansluta sig till föreningen Pohjola-Norden som understödande medlem, ett beslut som dock inte kunde verkställas, då föreningens styrelse inte hade beslutat om det var möjligt för politiska partier att bli medlemmar.

JATKOSOTA

22.6.1941 Saks hyökkäsi laajalla rintamalla Neuvostoliittoa vastaan.

Suomen ja Neuvostoliiton välinen jatkosota puhkesi 25.6.1941, ja jo kuukautta myöhemmin oli Karjala vallattu takaisin. Aseet olivat nykyaikaisempia ja joukot paremmin koulutettuja kuin talvisodassa. Välittömästi sodan alkamisen alla julistettiin passi- ja viisumipakko Ruotsiin.

11.6. Witting ilmoitti, että saksalaisia joukko-osastoja oli saapunut Suomeen ja liikekannallepano oli käynnissä. Rkp:n eduskuntaryhmälle se tuli yllätyksenä. Saksalaismyönteisellä taholla kritisoitiin Svenska Pressenin, Vasabladetin ja Arbetarbladetin muodostamaa kolmiapilaa, joka ilmaisi selvästi epäystävällistä asennetta Saksaa kohtaan.

Rkp:n kansanedustaja ja toimittaja Einar Holmberg puki sanoiksi ajatuksen, että maalla oli kaksi hallitusta, yksi Helsingissä ja toinen Mikkelissä (saksanmielisten päämaja).

Suomi oli hankalassa tilanteessa, se oli liitossa Saksan kanssa vaikka mitään muodollista sopimusta maiden välillä ei ollut solmittu, ja kävi neuvotteluja Yhdysvaltojen kanssa, kun samaan aikaan olivat rajalla sotajoukkot. Witting allekirjoitti 25.11. Berliinissä Neuvostoliittoa vastaan tähdätyn kominternin vastaisen sopimuksen useiden Saksalle myönteisten valtioiden, mm. miehitetyn Tanskan hallituksen, kanssa. Se synnytti Rkp:n sisällä voimakkaita vastakkainasetteluja. 20.11. ulkoministeriö oli antanut Rkp:n ryhmälle tietoa asiasta, jolloin eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ragnar Furuholm totesi vastuun olevan hallituksella koska eduskuntaa ei ollut kuultu. Furuholm korosti, että sodan piti olla puolustussota ja sen tarkoituksena olisi ainoastaan menetettyjen alueiden sekä Moskovan rauhassa v. 1940 luovutettujen alueiden takaisinsaaminen.

PRESIDENTINVAALIT JA HALLITUKSENVAIHDOS

Vuoden 1943 alussa Suomessa oli aika valita maalle uusi presidentti. Tehtävään haluttiin Mannerheim, mutta tämä kieltäytyi ehdokkuudesta. Sen sijaan Ryti jatkoi presidenttinä. Oli valittava myös uusia ministereitä. Presidentinvaalien jälkeen nimettävästä uudesta hallituksesta Rkp halusi sisäasiainministerin salkun. Suomenkieliset porvarit tarjosivat ulkoasiainministerin vakanssia, koska Rkp oli enemmän tai vähemmän vastustanut Saksaa. Presidentti ehdotti tehtävään Suomen Vatikaanin lähettiläs G.A. Gripenbergiä. Hänet hyväksyi myös Furuholm, joka katsoi, että Jukka Wilhelm Rangell ja Rolf Witting olivat tehtäviinsä sopimattomia. Rkp ei halunnut edustajiensa istuvan hallituksen uhatuimmilla paikoilla, ja mm. Törngren korosti että kyseessä oli väliaikaishallitus. Edvin Linkomiesin hallitus muodostettiin 5.3. ja sen ulkoasiainministerinä oli Henrik Ramsay ja sisäasiainministerinä Leo Ehrnrooth. Ramsay ja Ehrnrooth ymmärsivät hyvien suhteiden merkityksen Ruotsin ja Yhdysvaltojen kanssa sekä sen, että Yhdysvallat olisi saatava vakuutetuksi Suomen sodankäynnin puolustuksellisesta luonteesta.

DE TRETTIORE OCH MOTADRESSEN

Levi Jern, bonde, kommunalråd 1946-62 viseordförande i Sfp. Levi Jern kunnallisvaltuutettu, 1946-62 Rkp:n varapuhemiesjohtaja, svenska centralarkivet.

Nils Meinander, professor. Med i riksdagen 1945-61. Nils Meinander professori eduskunnassa 1945-61. Svenska centralarkivet

Hösten 1942 hade en oppositionell grupp som motsatte sig regeringens krigspolitik uppstått inom det socialdemokratiska partiet. I början av år 1943 ökades den så kallade fredsoppositionen med ett antal politiker och publicister som representerade Sfp, bland dem Levi Jern, Nils Meinander och John Österholm.

En adress undertecknades den 4 augusti 1943. Av antalet svenska namn bland undertecknarna – 19 av 33 – fick man intrycket av att det var Sfp som var den drivande kraften, vilket inte var särskilt långt från sanningen. Undertecknarna uttryckte sitt bekymmer över att Finlands politiska läge och särskilt relationerna till Förenta Staterna fortgående och gradvis hade försämrats. Man ville separera Finland från det pågående stormaktskriget och genom underhandlingar trygga landets frihet, självständighet och fred. Aktionen var avsedd att hållas hemlig, men blev genast känd i Sverige. De trettio tre undertecknarna fick mycket kritik för sin adress. Den finlandssvenska högerpressen, representerad av Hangö och Svensk Botten, anslöt sig till kritikerna, medan Västra Nyland och Vasabladet av naturliga skäl var positivt inställda, eftersom deras ledande gestalter hörde till undertecknarna. Hufvudstadsbladet förhöll sig påfallande neutralt i denna situation, då det rörde sig om en konflikt mellan Svenska folkpartiets ledning och inflytelserika svenska högerkretsar. I likhet med vad som var fallet år 1941 förbereddes en motaktion mot de trettio tre och även mot partiledningen. Uno Hildén (Sfp) stödde en motadress tillsammans med finnarna. Denna motadress som ville ge uttryck åt det starka ogillande de trettio tres uppträdande väckt inom svenska kretsar, undertecknades av inte mindre än 6505 personer i svensksbygderna, den överlämnades till president Ryti den 8 november 1943. Då partiet senare ville samarbeta med Sverige, väckte detta en hel del kritik.

KRIGETS SLUTSKEDE

År 1944 blev fredsfrågan alltmer aktuell på grund av Tysklands försvagade ställning, nu gällde det att förhandla med Sovjetunionen. I slutet av februari 1944 bombades Helsingfors kraftigt av sovjetiskt flyg. Den 29 februari höll riksdagen ett hemligt plenum, där statsministern redogjorde för läget. Svenska riksdagsgruppens ordförande Ragnar Furuholm uttalade sig för att regeringen borde sluta fred och att ett intimare samarbete mellan regeringen och riksdagen vore önskvärt. Den 15 mars höll riksdagen ett nytt hemligt plenum, varvid statsministern informerade om avbrott i fredsförhandlingarna med Sovjetunionen på grund av att de framlagda villkoren ansågs alltför svåra att acceptera. Sovjetunionen hade nämligen krävt att Finland omedelbart skulle avbryta förbindelserna med Tyskland, internera de i Finland befintliga tyska trupperna, återställa gränserna i fredsfördraget 1940 och återsända alla sovjetmedborgare, varjämte man senare skulle återkomma till krigsskandeståndet och andra frågor.

Inom svenska riksdagsgruppen diskuterades saken ingående, varvid majoriteten ansåg att regeringen trots allt borde ha fortsatt förhandlingarna. Ragnar Furuholm kritiserade regeringen och påpekade att det var beklagligt att den hade fattat beslut utan att informera riksdagen.

Finlands avböjande hållning till de sovjetiska freds villkoren ledde till en paus

Ehdotettiin, että Rkp voisi ensimmäisenä puolueena liittyä Pohjola-Norden-yhdistykseen kannattajajäsenenä, mitä ei kuitenkaan voitu toteuttaa, koska yhdistyksen hallitus ei ollut päättänyt, voiko poliittinen puolue liittyä sen jäseneksi.

KOLMENKYMMENTENKOLMEN ADRESSI JA VASTA-ADRESSI

Syksyllä 1942 oli Sdp:n sisällä syntynyt hallituksen sotapolitiikkaa vastustava oppositioryhmä. Vuoden 1943 alussa ns. rauhanoppositio laajeni kun siihen liittyi useita Rkp:ta edustavia poliitikkoja ja lehtimiehiä, mm. Levi Jern, Nils Meinander ja John Österholm.

Elokuun 4. päivänä vuonna 1943 julkaistiin adressi, jossa oli 33 allekirjoittajaa, 19 ruotsinkielistä ja 14 suomenkielistä. Allekirjoittajat ilmaisivat huolestumisensa Suomen poliittisesta tilanteesta ja erityisesti siitä, miten etenkin suhteet Yhdysvaltoihin olivat jatkuvasti ja vähitellen huonontuneet. Suomi haluttiin irrottaa käynnissä olevasta suurvaltasodasta ja turvata neuvottelujen avulla maan vapaus, itsenäisyys ja rauha. Ruotsinkielisten nimien määräästä voi päätellä, että Rkp oli adressin liikkeellepanevana voimana. Teko oli tarkoitus pitää salassa, mutta se huomiotiin välittömästi Ruotsissa. Allekirjoittajia arvosteltiin voimakkaasti. Suomenruotsalainen oikeistolehdistö, jota edustivat Hangö ja Svensk Botten, liittyivät arvostelijoihin, kun taas Västra Nyland ja Vasabladet suhtautuivat myönteisesti, kuuluivathan niiden johtohenkilöt allekirjoittajiin. Hufvudstadsbladet pitäytyi puolueettomana tilanteessa, jossa oli kyse Rkp:n johdon ja vaikutusvaltaisten ruotsinkielisten oikeistopiirin välisestä konfliktista. Saman tapaan kuin vuonna 1941 valmisteltiin vastatoimia noita 33:a ja jopa puolueen johtoa vastaan. Uno Hildén Rkp:sta kannatti yhteistä vasta-adressia suomenkielisten kanssa. Vasta-adressin, jolla ilmaistiin se voimakas vastenmielisyys, jota kolmenkymmenenkolmen menettely aiheutti ruotsinkielisissä piireissä, allekirjoitti kaikkiaan 6505 ruotsinkielisillä alueilla asuvaa ihmistä, ja se jätettiin presidentti Rytille 8.11.1943. Kun puolueessa myöhemmin haluttiin yhteistyötä Ruotsin kanssa, se herätti melkoisesti arvostelua.

John Österholm arbetarinstuttsförestandare, redaktör, med i riksdagen 1919-60.

John Österholm työväeninstututinjohtaja, toimittaja, eduskunnassa 1919-

SODAN LOPPUVAIHEET

Vuonna 1944 rauhan kysymys nousi yhä ajankohtaisemmaksi Saksan aseman heikentyessä, joten oli ryhdyttävä neuvotteluihin Neuvostoliiton kanssa. Helmikuun lopulla 1944 neuvostokoneet pommittivat raivokkaasti Helsinkiä. 29.2. eduskunta piti salaisen täysistunnon, jossa pääministeri antoi selonteon. Rkp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Furuholm lausui, että hallituksen pitäisi sopia rauhasta, sekä toivoi läheisempää yhteistyötä hallituksen ja eduskunnan välillä. 15.3. eduskunta piti uuden salaisen täysistunnon, jossa pääministeri ilmoitti rauhanneuvottelujen Neuvostoliiton kanssa katkenneen, koska ehtoja

i fredsförhandlingarna. I juni 1944 inledde Sovjetunionen en ny häftig offensiv med stora truppstyrkor på Karelska näset, med den påföljden att den finska armén måste slå till reträtt. Den 18 juni besökte Ragnar Furuholm presidenten och framhöll att situationen på Karelska näset nu var sådan att fred måste fås till stånd. En vändning kom sedan Tysklands utrikesminister Joachim von Ribbentrop anlät till Helsingfors den 22 juni. Finland befann sig i ett mycket trängt läge mellan Sovjetunionen som krävde villkorlös kapitulation och Tyskland som var ute efter att Finland skulle ingå ett bindande politiskt avtal om att inte sluta separatfred. Den lösning man i denna besvärliga situation tillgrip från finländsk sida var att president Ryti i sitt eget namn i ett brev till Hitler deklarerade att han inte skulle sluta fred med Sovjetunionen annat än i samförstånd med Tyskland och att han inte skulle tillåta att en av honom utnämnda regering eller annan person skulle inleda förhandlingar om vapenstillstånd eller fred. Enligt von Ribbentrops uppfattning hade man nu uppnått det från tyskt håll länge eftersträfvade formella bundsförvantskapet. För många kretsar i Finland och utomlands blev det så kallade Ribbentropavtalet ett svårt bakslag. Ryti erhöll den 4 juli ett svarsbrev i vilket Hitler lovade ge Finland allt tänkbart väpnat bistånd och även ställa ekonomiskt stöd i utsikt. Enligt von Born hade man i brevet till Hitler åsidosatt konstitutionens anda och mening. C.O. Frietsch trodde för sin del att det ändå skulle bli kapitulation, men att Finland på grund av den tyska hjälpen hade förlorat Västeuropas och USA:s goodwill. Albin Wickman ansåg att riksdagen fråntagits rätten att besluta om krig och fred. Tysklands bistånd hjälpte i varje fall Finland att hejda det sovjetiska anfallet.

Den slutliga freden mellan Finland och Sovjetunionen undertecknades 10.2.1947 i Paris.

pidettiin liian kovina. Neuvostoliitto oli vaatinut Suomea katkaisemaan välittömästi suhteensa Saksaan, internoimaan maasta löytyvät saksalaiset sotajoukot, hyväksymään vuoden 1940 rauhansopimuksen rajat ja palauttamaan kaikki neuvostokansalaiset, minkä lisäksi myöhemmin sovittaisiin sotakorvauksista ja muista kysymyksistä.

Kun asiasta keskusteltiin Rkp:n eduskuntaryhmässä, enemmistö katsoi että hallituksen olisi kaikesta huolimatta pitänyt jatkaa rauhanneuvotteluja. Furuholm arvosteli hallitusta ja piti valitettavana, että hallitus oli päättänyt asiasta valistamatta siitä eduskuntaa.

Suomen torjuttua Neuvostoliiton rauhan ehdot rauhanneuvottelut keskeytyivät. Kesäkuussa 1944 Neuvostoliitto aloitti uuden raskaan hyökkäyksen Karjalan kannaksella ja Suomen armeijan oli peräännyttävä. Tilanne oli uhkaava. 18.6. Furuholm kävi presidentin puheilla ja sanoi, että tilanne Karjalan kannaksella oli nyt sellainen, että rauha oli saatava aikaan. Tilanne muuttui Saksan ulkoministeri Joachim von Ribbentropin saavuttua Helsinkiin 22.6. Suomi oli hyvin ahtaassa raossa ehdotonta antautumista vaativan Neuvostoliiton ja Saksan välissä, joka halusi Suomen sitoutuvan poliittiseen sopimukseen, ettei se solmisi erillisrauhaa. Ratkaisu, johon Suomi tuossa tukalassa tilanteessa päätyi oli, että presidentti Ryti kirjoitti omissa nimissään Hitlerille kirjeen, jossa hän sanoi ettei voisi solmia erillisrauhaa Neuvostoliiton kanssa muuten kuin yhteisymmärryksessä Saksan kanssa ja ettei hän sallisi nimeänsä hallituksen tai kenenkään muun henkilön neuvottelevan aselevosta tai rauhasta. Von Ribbentropin käsityksen mukaan tämä merkitsi saksalaisten jo pitkään kaipaamaa liittolaisuussuhdetta. Monet ryhmittymät Suomessa ja ulkomailla kokivat tämän ns. Ribbentrop-sopimuksen pahana takaiskuna. Ryti sai 4. heinäkuuta vastauskirjeen, jossa Hitler lupasi antaa Suomelle kaiken ajateltavissaolevan aseellisen tuen ja lupaili jopa taloudellista tukea. Ernst von Bornin mukaan Hitlerille lähetetyssä kirjeessä oli ohitettu perustuslain henki ja merkitys. Frietsch taas uskoi, että antautuminen oli yhä edessä, mutta Saksan avun myötä Suomi oli menettänyt myös Länsi-Euroopan ja USA:n myötätunnon. Albin Wickman katsoi, että eduskunnalta riistettiin oikeus päättää sodasta ja rauhasta. Saksan aseellinen apu ja viljatoimitukset auttoivat Suomea pysäyttämään Neuvostoliiton hyökkäyksen.

Lopullinen rauhansopimus Suomen ja Neuvostoliiton välillä allekirjoitettiin 10.2.1947 Pariisissa.

Evakuering av Porkala. Kyrkslätts station 1944.
Porkkalan evakointi Kirkkonummen asema 1944. Hbl.

HANGÖ OCH PORKKALA

Vid fredsslutet efter vinterkriget måste Finland avstå hela Karelska näset och Viborg till Sovjetunionen. Den evakuerade befolkningen var i behov av bostäder och odlingsjord. I fredsvillkoren ingick även att Hangö udd skulle utarrenderas till Sovjetunionen på trettio år. För att snabbt tömma området utnyttjades bland annat bussar från Stockholms stad som kördes över Bottenvikens is till Vasa. Hangös svenskspråkiga befolkning placerades huvudsakligen i Västnyland. Då området återerövrades 1941 kunde man konstatera att bostadsbeståndet hade lidit svåra skador.

Sovjetunionen som 1944 först krävt villkorlös kapitulation av Finland presenterade i september samma år något förändrade men ändå hårda fredsvillkor. I stället för Hangö skulle nu det så kallade Porkkalaområdet utarrenderas på 50 år. Området låg bara tjugo kilometer väster om Helsingfors och omfattade ca 1000 km², två tredjedelar av Kyrkslätts kommun, hela Degerby, en fjärdedel av Sjundeå och mindre delar av Ingå och Esbo. Hela området skulle tömmas på tio dagar, alla 7 200 invånare med lösegendom måste flyttas. Invånarna fick en viss ersättning av staten för den förlorade egendomen. Att ersättningarna varit lågt räknade underlättade återflyttningen då Sovjetunionen år 1955 beslöt att återlämna basen.

Svenska riksdagsgruppens ordförande John Österholm hade hösten 1944 i riksdagen framfört kravet på att om området återlämnades skulle de gamla ägarna ha full rätt till sin jord. Då Finland 1956 fick Porkkala tillbaka var det upplagt för en konflikt, det fanns nämligen de som ansåg att området nu var statens egendom, eftersom invånarna ju hade fått ersättning 1944.

Redan hösten 1944 grundades Porkkalaförbundet för att driva de bortflyttade invånarnas intressen. Förbundet bistod dem även genom att förmedla allt från spik till äppelträd.

År 1956 gällde det att försvara de forna invånarnas rätt till sina ägor. Också president Paasikivi som genom John Österholm hade kontakt med Porkkalaförbundet stödde invånarnas krav. Sedan agrarförbundets Johannes Virolainen insett att samma regler skulle gälla om man någon gång fick Karelen åter, stödde också han helhjärtat invånarnas rätt gentemot staten!

Ett nytt orosmoment dök upp då försvarsmakten ville expropriera stora delar av trakten kring Obbnäs för en flottbas. Efter förhandlingar lyckades svenska riksdagsgruppen pruta på militärernas krav. Ralf Törngren, som 1954 hade varit partiets förste och hittills ende statsminister i en kortvarig regering, råkade nu som utrikesminister i konflikt med riksdagsgruppens ordförande John Österholm i expropriationsfrågan. Orsaken var att Törngren på president Kekkonens uppmaning hade valt att stanna kvar i regeringen som fackminister trots riksdagsgruppens krav på hans avgång.

Av naturliga skäl hade särskilt de båda västnyländska riksdagsmännen John Österholm och Sven Högström arbetat för att jordarna i Porkkala skulle återställas till sina forna ägare. Inom Svenska folkpartiet var uppfattningen den att militären gjorde anspråk på alltför stora arealer.

I väntan på att komma in till Porkkala 1956.
Porkkalan pääsyä odotellaan 1956.
Hbl.

HANKO JA PORKKALA

Talvisodan päätyttyä Suomen oli luovutettava Neuvostoliitolle koko Karjalan kannas sekä Viipuri. Evakuoidulle väestölle tarvittiin asuntoja ja viljelymaata. Rauhansopimuksen ehtojen mukaan myös Hankoniemi vuokrattaisiin Neuvostoliitolle kolmeksi kymmeneksi vuodeksi. Alue piti tyhjentää nopeasti, ja siihen käytettiin mm. Tukholman kaupungin linja-autoja, jotka ajettiin Pohjanlahden jäätä pitkin Vaasaan. Hangon ruotsinkielinen väestö sijoitettiin lähinnä läntiselle Uudellemaalle. Kun alue palautettiin 1941, todettiin asuinrakennusten kärsineen pahoja vaurioita.

Vaadittuaan v. 1944 Suomen ehdotonta antautumista Neuvostoliitto esitti syyskuussa jonkin verran muokatut mutta edelleen kovat rauhan ehdot. Hankoniemen sijaan se halusi nyt vuokrata nk. Porkkalan alueen 50 vuodeksi. Alue sijaitsi vain 20 kilometriä Helsingistä länteen ja käsitti n. 1000 neliökilometriä, mm. kaksi kolmasosaa Kirkkonummen kunnasta, Degerbyn kokonaisuudessaan, neljäsosan Siuntiosta ja vähäisempiä osia Inkoosta ja Espoosta. Koko alue oli tyhjennettävä kymmenessä päivässä, 7 200 asukasta irtaimistoinen oli siirrettävä pois. Asukkaat saivat valtiolta erikseen säädetyn korvauksen menettämästään omaisuudesta. Korvausten niukkuus helpotti maiden palauttamista Neuvostoliiton päätettyä vuonna 1955 luopua tukikohdasta.

Rkp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja John Österholm vaati syksyllä 1944 eduskunnassa, että kun alue aikanaan palautettaisiin, vanhoilla omistajilla tulisi olla täysi oikeus maihinsa. Kun Suomi sai vuonna 1956 Porkkalan takaisin, ilmaisi leijui konfliktin vaara; joidenkin mielestä alue oli nyt valtion omaisuutta, koska asukkaat olivat saaneet siitä täyden korvauksen vuonna 1944.

Jo syksyllä 1944 perustettiin Porkkala-yhdistys valvomaan alueelta muutaneiden etuja. Yhdistys tuki heitä toimittamalla kaikkea mahdollista, nauloista omenapuihin.

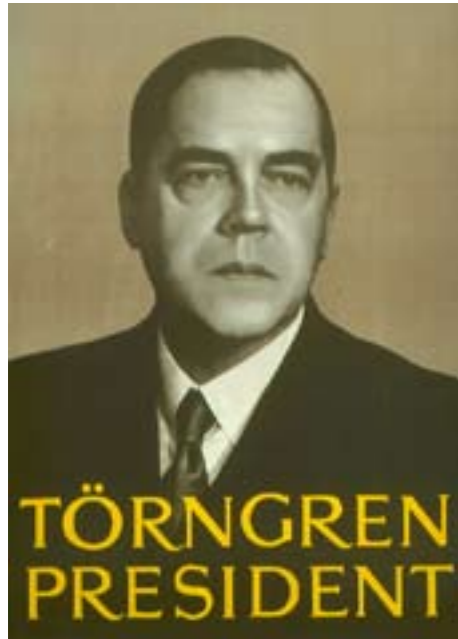
Vuonna 1956 oli puolustettava entisten asukkaiden oikeutta omaisuuteensa. Myös presidentti Paasikivi, joka oli John Österholmin välityksellä ollut yhteydessä Porkkala-yhdistykseen, tuki asukkaiden vaatimuksia. Johannes Virolaisen esitettyä, että samoja sääntöjä pitäisi soveltaa myös siinä tapauksessa, että Karjala saadaan takaisin, hänkin puolusti täydestä sydämestään asukkaiden oikeuksia valtiota vastaan.

Lisää levottomuutta synnytti puolustusvoimien vaatimus saada laivastotukikohdalle laajoja maa-alueita Upinniemen ympäriltä. Neuvotteluissa Rkp:n eduskuntaryhmä onnistui tinkimään armeijan vaatimuksista. Ulkoministeri Ralf Törngren ajautui tämän kysymyksen tiimoilta riitaan Rkp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja John Österholmin kanssa. Törngren oli ollut vuonna 1954, lyhytikäisessä hallituksessaan, puolueen ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa pääministeri, ja jäi presidentti Kekkonen pyynnöstä hallitukseen ammattiministeriksi vaikka Rkp:n eduskuntaryhmä vaatikin hänen eroamistaan.

Luonnollisista syistä erityisesti länsiuusimaalaiset kansanedustajat John Österholm ja Sven Högström puhuivat sen puolesta, että Porkkalan maat palautettaisiin vanhoille omistajille. Rkp:ssa armeijan katsottiin vaativan itselleen liian suuria maa-alueita.

SVENSKA FOLKPARTIET 1956-1962

Ralf Törngren presidentkandidat 1956.
Ralf Törngren presidenttiehdokas 1956.
Svenska centralarkivet.

Under kalla kriget påverkades också Finland av den spända situationen i Europa. Detta kom till uttryck både under den så kallade nattfrost 1958 och i ännu högre grad under notkrisen 1961. Hösten 1956 sade sig partiet hålla fast vid sin utrikespolitiska linje alltsedan andra världskrigets dagar – den gick ut på att söka samförstånd med den stora grannen i öster – och kritiserade den mörkläggning av utrikespolitiken man ansåg att hade ägt rum.

Relationerna till Sovjetunionen påverkade också inrikespolitiken i Finland, samtidigt som splittringen inom socialdemokratiska partiet försvårade regeringssamarbetet. Majoriteten inom Svenska folkpartiet sympatiserade med den socialdemokratiska majoriteten och tog avstånd från oppositionsgruppen, de så kallade simoniterna. Man betraktade en stark västerländskt inriktad socialdemokrati som ett bålverk mot kommunisterna.

Svenska folkpartiet var under denna period med i tre av nio regeringar. I ytterligare tre regeringar ingick också politiker som inte företrädde svenska folkpartiet utan deltog som fackminister. Det var fråga om Ralf Törngren som utrikesminister 1959–1961 och J.O. Söderhjelm som justitieminister 1957 och 1958.

Inom Svenska folkpartiets organisation stärktes centralstyrelsens ställning och hela partiets organisation utvecklades. Centralstyrelsen var delad i en radikalare och en moderat svensklinje, men överlag fick språkfrågorna en mera undanskymd roll under perioden.

Överhuvudtaget drabbades flera av de politiska partierna av intern splittring under denna tid. Inom Svenska folkpartiet fanns det olika åsikter rörande inställningen till president Kekkonen och agrarförbundet. I riksdagsgruppen var det främst Verner Korsbäck och Alwar Sundell som stödde presidenten. Framförallt Korsbäck hade nära relationer till kretsen kring presidenten.

GENERALSTREJKEN

Löne- och prisregleringen avskaffades under hösten 1955, vilket ledde till en kraftig prisstegring. Arbetslösheten var hög och statens ekonomi i kris. Den första mars 1956 utbröt i Finland en generalstrejk som varade i 19 dagar. Strejken berörde närmare en halv miljon arbetstagare och lamslog trafik och industri. Den avslutades genom regeringens förmedling. Strejken var också en konflikt mellan arbetsgivare och arbetstagare. Svenska folkpartiet tog inte direkt ställning för någondera parten, eftersom det bland partiets anhängare och väljare fanns både arbetsgivare och arbetstagare.

Strejkande på senatstorget i Helsingfors.
Hbl.

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE 1956-1962

Nk. kylmän sodan vuosina 1956–1962 Euroopan jännittynyt tilanne vaikutti myös Suomeen. Se ilmeni nk. yöpakkasina v. 1958 ja ennen kaikkea noottikriisinä v. 1961. Ulkopoliittikan osalta puolue ilmoitti syksyllä 1956 jatkavansa toisen maailmansodan ajoista noudattamaansa ulkopoliittista linjaa – joka merkitsi pyrkimistä yhteisymmärrykseen suuren itänaapurin kanssa - ja arvosteli salailevaa ulkopoliittikkaa, jollaista katsottiin esiintyneen.

Suhteet Neuvostoliittoon vaikuttivat myös Suomen sisäpolitiikkaan ja sosiaalidemokraattisen puolueen sisäinen hajaannus vaikeutti hallitusyhteistyötä. Rkp:n enemmistö tuki virallista sosiaalidemokraattista suuntausta ja vierasti oppositioryhmää, ns. simoniiteja. Vahva länsimäinen sosiaalidemokratia koettiin kommunistien vastaisena suojamuurina.

Tuon kauden yhdeksästä hallituksesta Ruotsalainen kansanpuolue oli mukana kolmessa. Lisäksi kolmessa hallituksessa oli poliitikkoja, jotka eivät osallistuneet hallitukseen Rkp:n edustajina vaan olivat ammattiministereitä: Ralf Törngren (ulkoministeri 1959–1961) ja J.O. Söderhjelm (oikeusministeri 1957 ja 1958).

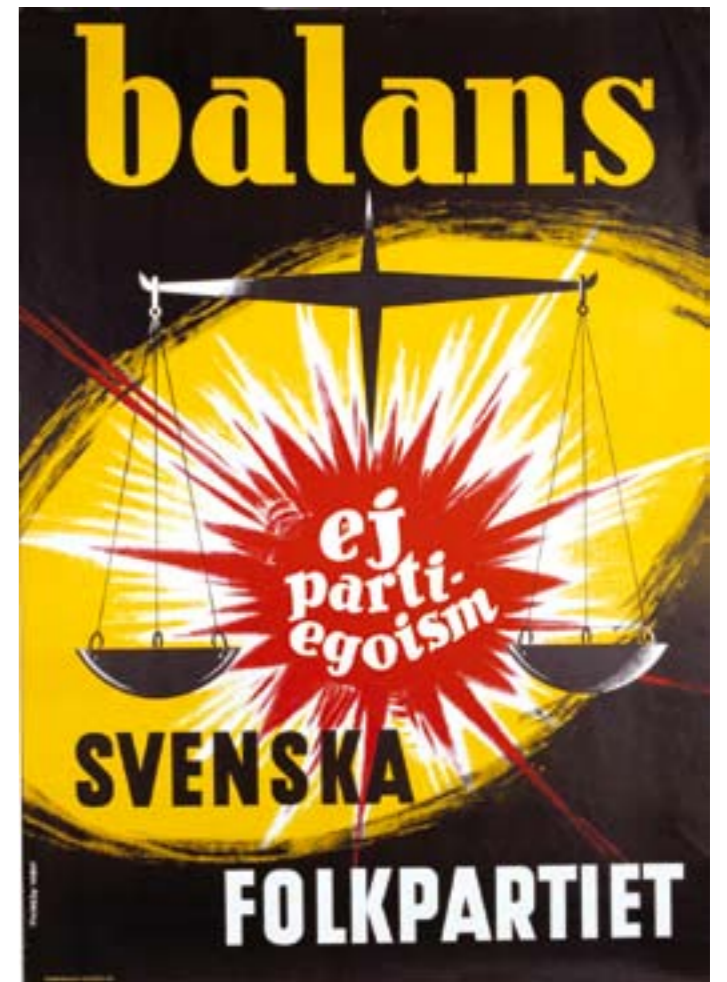
Rkp:n organisaatiossa vahvistettiin keskushallinnon asemaa ja kehitettiin puolueen organisaatiota. Keskushallinto oli jakaantunut radikaalimpaan ja maltillisempaan ruotsalaisuuslinjaan, mutta kaiken kaikkiaan kielikysymykset jäivät noihin aikoihin vähemmälle huomiolle.

Useimmat poliittiset puolueet kokivat tuohon aikaan poliittista hajaannusta. Rkp:n sisällä esiintyi erilaisia mielipiteitä suhtautumisesta presidentti Kekkoeseen ja maalaisliittoon. Puolueen eduskuntaryhmässä presidenttiä tukivat lähinnä Verner Korsbäck ja Alwar Sundell, joista varsinkin Korsbäckillä oli tiiviit suhteet presidentin lähipiiriin.

YLEISLAKKO

Palkka- ja hintasäännöstely kumottiin syksyllä 1955. Sen seurauksena hinnat nousivat voimakkaasti. Työttömyys oli korkealla ja valtion talous kriisissä. Maaliskuun 1. päivänä 1956 alkoi yleislakko, joka kesti 19 päivää. Lakko koski lähes puolta miljoonaa työntekijää ja lamaannutti liikenteen ja teollisuuden. Se lopetettiin hallituksen välityksellä. Lakko oli myös konflikti työnantajien ja työntekijöiden välillä. Rkp ei ottanut suoraan kantaa kummankaan osapuolen puolesta, koska puolueen kannattajiin ja äänestäjiin kuului sekä työnantajia että työntekijöitä.

Valaffisch riksdagsval 1954
Vaalijuliste eduskuntavaalit
1954. Svenska centralarkivet.

Kommunalval 1960.
Kunnallisvaalit 1960. Svenska
centralarkivet.

NATTFROSTEN

Den så kallade nattfrost 1958 innebar en tillfällig nedkylning av relationerna mellan Finland och Sovjetunionen. Det officiella umgänget mellan Finland och Sovjetunionen avstannade. Sovjetledningen mistroddes regeringen Fagerholm som ställt folkdemokraterna (segrarna i föregående riksdagsval) i opposition. Svenska folkpartiet representerades i regeringen av justitieminister Sven Högström.

Misstron från Sovjetunionens sida tilltog på grund av Finlands expanderande utrikeshandel på den västeuropeiska marknaden. Situationen ledde till att regeringen avgick. Under regeringskrisen försämrades förhållandet mellan president Kekkonen och svenska riksdagsgruppen. Svenska folkpartiet var något splittrat under de regeringsförhandlingar som följde, men majoriteten höll på riksdagens makt och parlamentarismens grundprinciper mot presidenten och av

honom helt beroende regeringar.

President Kekkonen reste i januari 1959 till Sovjetunionen för förhandlingar, varefter sovjetregeringens förtroende för Finlands utrikespolitiska linje sades vara återställt.

NOTKRISEN OCH PRESIDENTVALET 1962

Notkrisen var namnet på en försämring i relationerna mellan Finland och Sovjetunionen hösten 1961. Krisen hade sin bakgrund i en intern maktkamp i Kreml och i det spända stormaktspolitiska läget, det kalla kriget. Sovjetunionens regering sände den 30 oktober 1961 en diplomatisk not till Finlands regering och föreslog militära konsultationer på basis av VSB-pakten.

Sovjetledningens oro hade framkallats av att det så kallade Honkaförbundet inför presidentvalet 1962 hade uppställt justitiekansler Olavi Honka som motkandidat till Kekkonen, som åtnjöt Sovjetunionens förtroende. Inför trycket från många håll avsåg sig Honka sin kandidatur i valet. Sovjetunionen gick med på att skjuta upp förhandlingarna och relationerna mellan länderna normaliserades.

Kampen om presidentposten inleddes redan på sommaren 1960, då agrarförbundet nominerade Urho Kekkonen till sin presidentkandidat.

Det fanns olika åsikter inom Svenska folkpartiet gällande förhållandet till president Kekkonen och agrarförbundet. På den österbottniska landsbygden fanns det sympatier för agrarerna, och även i liberala kretsar i södra Finland fanns det anhängare

Jan-Magnus Jansson.
Svenska centralarkivet.

YÖPAKKASET

Niin kutsutut yöpakkaset v. 1958 merkitsivät Suomen ja Neuvostoliiton välisten suhteiden tilapäistä viilenemistä. Virallinen kanssakäyminen Suomen ja Neuvostoliiton välillä lakkasi. Neuvostojohto suhtautui epäluuloisesti Fagerholmin hallitukseen tämän jätettyä kansandemokraatit oppositioon vaikka nämä olivat vaalivoittajia. Hallituksen muodostivat sosiaalidemokraatit, Maalaisliitto, Kokoomus sekä Rkp:sta oikeusministeri Sven Högström.

Synnä Neuvostoliiton epäluuloon oli Suomen lisääntynyt kaupankäynti Länsi-Euroopan markkinoilla. Tilanne johti siihen, että hallitus erosi. Hallituskriisin aikana presidentti Kekkonen ja Rkp:n eduskuntaryhmän suhteet huononivat. Seuranneissa hallitusneuvotteluissa Rkp oli jossakin määrin jakaantunut, mutta enemmistö puolusti eduskunnan valtaa ja parlamentarismen peruseräitä presidenttiä ja hänestä täysin riippuvaisia hallituksia vastaan.

Presidentti Kekkonen matkusti tammikuussa 1959 Neuvostoliittoon neuvottelemaan, minkä jälkeen neuvostohallituksen sanottiin saaneen takaisin luottamuksensa Suomen ulkopoliittiseen linjaan.

NOOTTIKRIISI JA PRESIDENTINVAALIT 1962

Noottikriisiksi kutsutaan Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden huonontumista syksyllä 1961. Sen juuret olivat Kremlin sisäisessä valtataistelussa sekä jännittyneissä suurvaltasuhteissa eli ns. kylmässä sodassa. Neuvostoliiton hallitus lähetti 30.10.1961 Suomen hallitukselle diplomaattisen nootin, jossa ehdotettiin sotilaallisia neuvotteluja YYA-sopimuksen pohjalta. Neuvostojohto oli huolestunut, kun nk. Honka-liitto oli vuoden 1962 presidentinvaalien alla esittänyt oikeuskansleri Olavi Honkaa vastaehdokkaaksi Kekkoselle, jolla oli Neuvostoliiton luottamus. Jouduttuaan monelta taholta painostetuksi Honka perui ehdokkuutensa. Neuvostoliitto ilmoitti lykkäävänsä neuvotteluja ja maiden suhteet palasivat normaaleiksi.

Presidentinvaalikamppailu lähti käyntiin jo kesällä 1960, kun maalaisliitto nimitti Urho Kekkonen presidenttiehdokkaakseen.

Rkp:ssa esiintyi useaa mieltä suhtautumisessa presidentti Kekkoseseen ja maalaisliittoon. Pohjanmaalaisten maanviljelijöiden keskuudessa tunnettiin sympatiaa maalaisliittoa kohtaan ja Etelä-Suomen liberaaleissa piireissäkin oli Kekkonen kannattajia. Rkp:n eduskuntaryhmässä Verner Korsbäck edusti pohjanmaalaisia maanviljelijöitä ja hänellä oli tiiviit suhteet presidentin lähipiiriin. Presidentinvaalien 1962 alla nämä ryhmät tekivät yhteistyötä Kekkonen uudelleentalitsemisen puolesta. Liberaali Jan-Magnus Jansson katsoi Kekkonen uudelleentalitsemisen takaaavan hyvät suhteet Neuvostoliittoon ja turvaavan Suomen ulkopolitiikan jatkuvuuden.

Enemmistö Rkp:n liberaaleista ei kannattanut Kekkostä, ja puolueen oikea siipi tuki Honkaa. Hongan puolesta aktiivisesti työskenteli mm. Nils Meinander.

Rkp:n sisällä oli myös niitä, jotka eivät kannattaneet Honkaa mutta etsivät Kekkoselle vastaehdokasta.

till Kekkonen. Verner Korsbäck, som representerade de österbottniska jordbrukarna i riksdagsgruppen, hade nära kontakter till kretsen kring presidenten. Inför presidentvalet 1962 samarbetade dessa grupperingar för ett återval av Kekkonen. Liberalen Jan-Magnus Jansson ansåg att ett återval av Kekkonen garanterade goda relationer till Sovjetunionen och kontinuiteten i Finlands utrikespolitik.

Majoriteten av liberalerna var inte anhängare av Kekkonen, och högern inom partiet stödde Honka. En av dem som aktivt arbetade för Honka var liberalen Nils Meinander.

Inom Svenska folkpartiet fanns också de som inte stödde Honka, men som sökte en motkandidat till Kekkonen.

Majoriteten av partiet och svenska riksdagsgruppen hade inte tagit klar ställning för de olika alternativen.

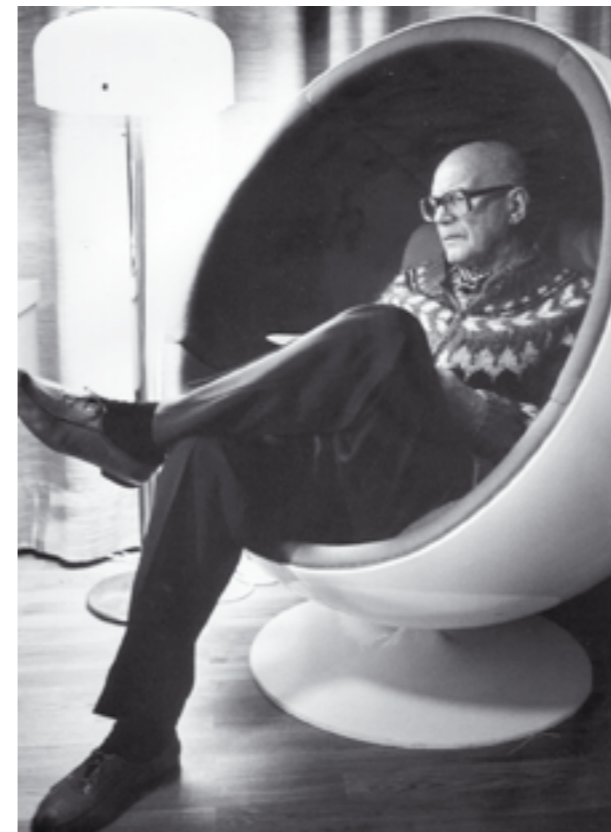
På partidagen i Kristinestad den 10–11 juni 1961 röstade man om man ville ha presidentskifte eller inte. För byte på presidentposten röstade 203 delegater, medan 85 höll på återval och 29 röstade blankt. På initiativ av Kristian Gestrin utformades en partidagsresolution som gav kretsorganisationerna avgörandet i frågor som gällde valförbund i elektorsvalet. Sedan Olavi Honka dragit tillbaka sin kandidatur, ställde Svenska folkpartiet upp 62 elektorskandidater, av vilka hela 57 sade sig stå bakom Kekkonen.

*Kristian Gestrin (1929-1990.)
Sfp ordf. 1973-1974.
Rkp:n puheenjohtaja. Svens-*

Enemmistö puolueesta ja sen eduskuntaryhmästä ei ottanut selkeää kantaa oikeistoon tai liberaaleihin.

Kristiinankaupungin puoluekokouksessa 10.–11.6.1961 äänestettiin presidentin vaihtamisen puolesta tai vastaan. 203 edustajaa äänesti presidentin vaihtamisen puolesta, 85 kannatti uudelleenvalintaa ja 29 äänesti tyhjää. Kristian Gestrinin aloitteesta puoluekokous laati julkilausuman, joka antoi piiriosastoille päätösvallan valitsijamiesvaalien vaaliliittojen suhteen. Olavi Hongan luovuttua ehdokkuudesta Rkp asetti 62 valitsijamiesehdokasta, joista kokonaiset 57 ilmoitti tukevansa Kekkonen.

*President Urho. K. Kekkonen. 1956-1982. (1900-1986)
Presidentti Urho .K.Kekkonen. Svenska centralarkivet*

SVENSKA FOLKPARTIET UNDER 1960- OCH 1970-TALET

Georg C. Ehrnrooth en av grundarna av svenska folkpartiets höger. Han var samtidigt en av de som utgav högers tidsskrift Appell.

G.C. Ehrnrooth oli yksi Rkp oikeiston perustajista. Hän oli myös

SVENSKA FOLKPARTIET SOM DRIVANDE KRAFT BAKOM ALLMÄNNA SJUKFÖRSÄKRINGEN

En av decenniets största sociala reformer var införandet av allmän sjukförsäkring, som gällde alla i landet bosatta personer och som till viss del skulle ge ersättning för sjukvårdskostnaderna och förlorad arbetsinkomst vid sjukdom. Sfp hade redan 1914 vid partidagen i Lovisa, med Axel Lille som den pådrivande kraften, föreslagit ett radikalt socialt program i vilket man tog upp införandet av sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring för den kroppsarbetande befolkningen. Femtio år senare, april 1964, stiftades lagen om sjukförsäkringen och den trädde i kraft i september samma år.

HÖGERN INOM SFP

År 1962 organiserade sig högern inom partiet som en egen fraktion. Redan i slutet av årtiondet uppstod inom denna en sprickbildning mellan den så kallade moderata högern som leddes av Ingvar S. Melin och den fraktion till vilken främst Georg C. Ehrnrooth bekände sig.

Tillsammans med bland annat Victor Procopé bildade Georg C. Ehrnrooth 1968 organisationen Nordisk Grund, som hade ett intimt samarbete med partiets Helsingforsskrets, där NG innehade mer än en tredjedel av styrelseplatserna. Efter den avgörande omröstningen om undantagslagen för återval av president Urho Kekkonen ett stycke in på följande decennium inleddes en lösgöringsprocess som slutligen resulterade i att Ehrnrooth bröt sig ut 1973 och grundade Konstitutionella folkpartiet, fr.o.m. 1980 konstitutionella högerpartiet. Förlusten av Ehrnrooth och hans anhängare innebar på kort sikt negativa konsekvenser för Svenska folkpartiet, som åtminstone temporärt förlorade väljarunderlag och dessutom fick en energisk kritiker från höger.

Partiordförande Ole Norrback uttalade 1996 med arbetsutskottets godkännande sitt erkännande för Ehrnrooths oräddhet under de svåra åren på 1970- och 80-talet. Konflikten var därmed bilagd.

KONFLIKTEN MELLAN GAMMALT OCH NYTT I ESBO

Hösten 1963 fick centralstyrelsen ta ställning till ett kvistigt internt problem nämligen den inflammerade situationen inom lokalavdelningen i Esbo. Konflikten stod mellan den gamla bondebefolkningen och urbana inflyttare som hade slagit sig ned i kommunens södra delar, bland annat i Hagalund. Stridbar och omstridd ledare för de ”gamla” jordbrukande invånarna i norr var Bertel Eriksson, känd som ”Esbo-Eriksson”. Våren 1963 inlämnades en anhållan

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE LUE 1960-JA 1970 LUVULLA

RKP YLEISEN SAIRAUSSVAKUUTUKSEN LIIKKEELLE- PANEVANA VOIMANA.

Yksi vuosikymmenen suurimista sosiaaliuudistuksista oli yleisen sairausvakuutuksen käyttöönotto, joka koski kaikkia maassa asuvia ihmisiä ja korvasi osittain sairaskulut sekä sairauden johdosta menetetyt työtulot. Rkp oli jo Loviisan puoluekokouksessa v. 1914 Axel Lillen johdolla ehdottanut radikaalia sosiaalista ohjelmaa, jossa ajettiin sairaus- vammautumis- ja vanhuusvakuutusta ruumiillista työtä tekeväälle väestönosalle. Viisikymmentä vuotta myöhemmin, keväällä 1964, hyväksyttiin laki sairausvakuutuksesta, ja se astui voimaan saman vuoden syyskuussa.

OIKEISTOLAISET RKP:SSA

1962 Rkp:n oikeistolaiset järjestyivät omaksi ryhmäkseen. Vuosikymmenen lopulla oli puolueen oikeassa siivessä revennyt juopa Ingvar S. Melinin johtaman maltillisen oikeiston ja sen ryhmittyvän välille, jonka tunnetuin jäsen oli Georg C. Ehrnrooth.

Yhdessä mm. Victor Procopén kanssa Ehrnrooth perusti vuonna 1968 Nordisk Grund -järjestön, joka oli aluksi läheisessä yhteistyössä Rkp:n Helsingin paikallisosaston kanssa, jossa NG:llä oli yli kolmasosa johtopaikoista. Seuraavalla vuosikymmenellä, sen jälkeen kun Urho Kekkonen uudelleenvalinnasta poikkeuslailla oli käyty ratkaiseva äänestys, alkoi irrottautumisprosessi, jonka päätteeksi Ehrnrooth erosi puolueesta ja perusti 1973 Perustuslaillisen kansanpuolueen, joka vuonna 1980 vaihtoi nimensä Perustuslailliseksi oikeistopuolueeksi. Ehrnroothin ja hänen kannattajiensa menetyksellä oli lyhyellä tähtäimellä negatiivisia seurauksia Rkp:lle, joka ainakin tilapäisesti menetti osaa kannatuspohjastaan ja alkoi lisäksi saada tarmokasta arvostelua oikealta.

Rkp:n puheenjohtaja Ole Norrback ilmaisi vuonna 1996 työvaliokunnan suostumuksella tunnustuksensa Ehrnroothin pelottomuudelle 1970- ja 80-luvun vaikeina vuosina. Välikikko päättyi siihen.

Victor Procopé blev en av högers ledande gestalter. Han var också en av de första att tala för cyklandet och cykelvägar i Helsingfors, då alla andra ville ha allt bättre vägar för allt flera bilar.

V.P:sta tuli oikeiston johtava habmo. Hän oli myös ensimmäisiä puhumaan pyöräilystä ja pyöräteistä Helsingissä, silloin kuin kaikki muut halusivat yhä parempia teitä yhä suuremmalle autojoukolla.

Svenska centralarkivet.

Svenska riksdagsgruppen 1962
Ruotsalainen eduskuntaryhmä 1962.
Svenska centralarkivet.

om att få bilda en ny lokalavdelning för befolkningen söder om Tarvovägen. Kansliutskottet förordade inte bildandet av en ny lokalavdelning för södra Esbo. Centralstyrelsen meddelade ombudsmannen för oppositionsgruppen att man hade funnit det synnerligen önskvärt att endast ett svenskt valförbund skulle vädja till väljarna vid kommunalvalet 1964 och att partimedlemmarna i södra Esbo skulle garanteras rätten att kanditera inom Sfp:s valförbund.

UTVANDRING OCH ÅTERFLYTTNING

Den svenskspråkiga befolkningen minskade proportionellt bland annat på grund av en stor utvandring till Sverige under de första efterkrigsdecennierna. De som flyttade till Sverige under 1940- och 1950-talet var utflyttare från Finlands kuststäder och från den svenskspråkiga kustbefolkningen. Efter 1970 har den svenskspråkiga utflyttningen i stort sett upphört.

Orsakerna till utvandringen var att Sverige efter kriget hade kommit in i en ekonomiskt fördelaktig och stabil utveckling, medan förhållandena i Finland dominerades av ekonomiska svårigheter, arbetslöshet, inrikespolitisk oro och utrikespolitisk osäkerhet. Åren 1948–50, 1953–54 och 1968 utgjorde svåra arbetslöshetsperioder. Den största utflyttningen från Finland till Sverige inträffade emellertid under slutet av 1960-talet.

Efter kriget kom ett samarbetsavtal med Sverige, som innebar en gemensam arbetsmarknad, och att visumtvånget och kravet på uppehållstillstånd försvann. Ett faktum var att Sverige behövde arbetskraft och att det var socialt och politiskt viktigt för Finland att minska den tidvis stora arbetslösheten, vilket innebar för Finland en emigration till Sverige. Under slutet av 1960-talet fanns det ca 250 000 finländare i Sverige. Den befolkning som flyttade från Finland var i bästa arbetsför ålder.

För finlandssvenskarna gällde utvandringen språket och den politiska oron. I frågan om utvandringen från Finland till Sverige har 1980-talet och 1990-talet inneburit ett helt nytt läge. Under 1980-talet fram till 1988 var i själva verket flyttningarna från Sverige till Finland talrikare än från Finland till Sverige.

Under 1990 hade Sverige en massarbetslöshet som gjorde det mycket svårt för invandrare att finna lämpliga arbetstillfällen på den svenska arbetsmarknaden. Från ingången av år 1995 anslöt sig både Finland och Sverige till Europeiska unionen. Till EU:s principer hör fri rörlighet för kapital, varor och människor mellan medlemsländerna.

ESPOOSSA KAHNAUKSIA VANHAN JA UUDEN VÄLILLÄ

Vuonna 1963 joutui puolueen keskushallitus ottamaan kantaa visaiseen sisäiseen ongelmaan, nimittäin Espoon paikallisosaston tulehtuneeseen tilanteeseen. Espoossa oli puhjennut kiista vanhan maalaisväestön ja alueelle muuttaneiden urbaanien uusien asukkaden välillä, jotka olivat asettuneet asumaan kunnan eteläisiin osiin, mm. Tapiolan. ”Vanhan” viljelijäväestön taisteluvalmis ja kiistely johtaja oli Bertel Eriksson, joka tunnettiin myös ”Espoo-Erikssonina”. Keväällä 1963 jätettiin anomus uuden paikallisosaston perustamiseksi Tarvontien eteläpuolella asuville. Kansliakomitea ei suositellut uuden paikallisosaston perustamista Etelä-Espooseen. Keskushallitus ilmoitti kiistapuolien edustajille pitävänsä toivottavana, että vain yksi vaaliliitto olisi ehdolla vuoden 1964 kunnallisvaaleissa ja että puolueen eteläisessä Espoossa asuville jäsenille taattaisiin oikeus asettua ehdolle Rkp:n vaaliliitossa.

MAASTAMUUTTO JA PALUUMUUTTO

Ruotsinkielisten suhteellinen osuus väheni sotien jälkeisinä vuosikymmeninä mm. voimakkaan Ruotsiin suuntautuneen muuttoliikkeen johdosta. Ne, jotka 1940- ja 50-luvuilla muuttivat Ruotsiin, lähtivät Suomen rannikkokaupungeista ja ruotsinkieliseltä rannikkoseudulta. Vuoden 1970 jälkeen on ruotsinkielisten poismuutto suurilta osin lakannut.

Muuttoaalto johtui siitä, että Ruotsissa sodanjälkeinen taloudellinen kehitys oli ollut tuottoisaa ja vakaata, kun taas Suomessa oloja hallitsivat taloudelliset vaikeudet, työttömyys, sisäpoliittiset levottomuudet ja ulkopoliittinen epävarmuus. Vuosina 1948–50, 1953–54 ja 1968 maassa oli vaikeita työttömyyskausia. Rajuin muuttoaalto Suomesta Ruotsiin ajoittui kuitenkin 1960-luvun loppuun.

Sodan jälkeen Suomi ja Ruotsi solmivat sopimuksen yhteisistä työmarkkinoista, minkä jälkeen Ruotsiin ei tarvittu enää viisumia eikä oleskelulupaa. Ruotsi tarvitsi työvoimaa ja Suomelle oli poliittisesti tärkeää vähentää ajoittaista suurta työttömyyttä, mikä tiesi suurta maastamuuttoa Suomesta Ruotsiin. 1960-luvun lopulla Ruotsissa oli 250 000 suomalaista. Muuttajat olivat parhaassa työ-iässä.

Suomenruotsalaisille maastamuutton syinä olivat lähinnä kieli ja poliittinen epävarmuus. Maastamuuttoa kannalta 1980- ja 1990-luvut merkitsivät uutta vaihetta. 1980-luvulla, aina vuoteen 1988 saakka, oli muuttoliike Ruotsista Suomeen voimakkaampi kuin Suomesta Ruotsiin tapahtuva.

1990-luvulla ruotsissa oli suurtyöttömyys joka aiheutti siirtolaisille vaikeuksia löytää töitä ruotsalaisilla työmarkkinoilla. Vuonna 1995 Suomi ja Ruotsi liittyivät Euroopan unioniin, jonka peruseriaatteisiin kuuluu pääoman, tavaroi-

Efter kriget var ekonomin dålig och den politiska situationen var oroväckande, vilket ledde till att Sfp oroade sig för att finlandssvenska röstare utvandrade till Sverige. Valet 1950 hade varit en nedgång för Sfp. För att finlandssvenskarna i Sverige skulle kunna ha möjlighet att rösta ordnades en extra båtutryckning till Mariehamn, antalet röstberättiga som utnyttjade denna möjlighet att rösta var ca 500 personer.

INFLYTTNING TILL STÄDERNA

Mellan 1950 och 1975 inflyttade till Nylands län 315 000 människor. Det var framförallt industrin som fick arbetskraft. På 1980-talet försvann jordbruksarbetarna nästan helt och antalet skogsarbetare minskade radikalt i Finland då detta tidigare hade varit ett land med skogen som arbetskö. Maskinerna tog över.

TELEVISION

Regelbundna TV-sändningar inleddes i Finland år 1957 av rundradion. En egen kanal för finlandssvenskarna kunde därmed betraktas som ett naturligt steg i utvecklingen, och en opinion som arbetade för detta uppstod tidigt. Svenska riksdagsgruppens företrädare i rundradions förvaltningsråd var Bertel Lindh. Enligt honom gällde det att för de finskspråkiga göra klart, att förslaget inte var en kostnadsfråga och att lösningen inte skulle inkräkta på den finska programtiden.

Grels Teir framförde på den svenska riksdagsgruppens vägnar en anmärkning till rundradions ledning och påtalade i synnerhet behovet av TV-nyheter på svenska. Han hänvisade till regeringsformens stadgande om att de båda språkgruppernas kulturella behov skall tillgodoses enligt samma grunder. Men detta hade ingen effekt, utan partiets centralstyrelse var tvungen att sända ett brev till Rundradions generaldirektör Einar Sundström, i vilket man beklagade att bolaget trots den ständigt pågående utbyggnaden av televisionsverksamheten inte hade kunnat utöka programtiden på svenska; särskilt nyhetsförmedlingen hade försumrats. Man ville ha tillräckligt omfattande svenska TV-program och påminde om grundlagens stadganden. Motattacken från TV-ledningen var att de svenska licensbetalarnas antal utgjorde endast av sju procent, vilket enligt deras sätt att se skulle innebära en halvtimme på tisdag kväll och tidigt på fredag kväll en timme svenska sändningar. Rundradion ställde sig avvisande till överförande av svenska program från Sverige. Generaldirektören meddelade att man inte hade råd att betala royalties till t.ex. rikssvenska författare och skådespelare.

den ja ihmisten vapaa liikkuminen jäsenvaltioiden välillä.

Koska taloudellinen tilanne oli sodan jälkeen huono ja poliittinen tilanne herätti levottomuutta, Rkp huolestui suomenruotsalaisten äänestäjien siirtymisestä Ruotsiin. Vuoden 1950 vaaleissa Rkp kärsi tappion. Jotta Ruotsin suomenruotsalaiset saisivat mahdollisuuden äänestää, järjestettiin ylimääräinen laivavuoro Maarianhaminaan. Tätä mahdollisuutta käytti hyväkseen noin 500 henkeä.

MAALTAPAKO

Vuosien 1950 ja 1975 välisenä aikana muutti 315 000 ihmistä Uudenmaan läänin. Varsinkin teollisuuden työpaikat lisääntyivät. 1980-luvulla maataloustyöläiset hävisivät lähes kokonaan ja metsätyöläisten määrä pieneni radikaalisti Suomessa, missä metsä on perinteisesti ollut tärkeä työnlähde. Koneet tulivat ihmisten tilalle.

Maanviljelijöistä tuli entistä enemmän pienyrittäjiä.

TELEVISIO

Yleisradio aloitti säännölliset TV-lähetykset Suomessa vuonna 1957. Suomenruotsalaisten omaa kanavaa saattoi sen jälkeen pitää luonnollisena kehitysaskeleena, ja sitä tukeva mielipide virisi jo varhaisessa vaiheessa. Rkp:n eduskuntaryhmän edustaja Yleisradion hallintoneuvostossa oli Bertel Lindh. Hänen mukaansa suomenkielisille oli tehtävä selväksi, ettei ehdotus saa olla kustannuskysymys eikä myöskään tule tunkeutua suomenkieliselä ohjelma-ajalle.

Grels Teir esitti ryhmän nimissä huomautuksen yleisradion johdolle ja painotti ennen kaikkea ruotsinkielisten TV-uutisten merkitystä. Hän vetosi hallitusmuotoon, jossa säädettiin, että molempien kieliryhmien kulttuurilliset tarpeet on tyydytettävä yhtäläisin perustein. Tällä ei kuitenkaan ollut minkäänlaista vaikutusta, jolloin Rkp:n hallituksen oli pakko lähettää kirje Yleisradion pääjohtajalle Einar Sundströmille, jossa valitettiin, ettei yhtiö televisiotoiminnan jatkuvasta kehittämisestä huolimatta ollut pystynyt lisäämään ruotsinkielistä ohjelma-aikaa, erityisesti uutistoimintaa oli laiminlyöty. Kirjeessä vaadittiin riittävästi ruotsinkielisiä tv-ohjelmia ja muistutettiin perustuslain määräyksistä. Yleisradion johto huomautti vastahyökkäyksessään, että televisioluvan maksajista seitsemän prosenttia on ruotsinkielisiä, mikä heidän näkemyksensä mukaan oikeuttaa puolen tunnin ruotsinkieliseen ohjelmaan tiistai-iltana ja yhteen tuntiin perjantain alkuillasta. Yleisradio suhtautui torjuvasti ruotsinkielisten

Hösten 1964 startades det första egentliga finlandssvenska aktualitetsmagasinet i TV, ”sju dagar”. Finlandssvenska TV-nyheter ”Från dag till dag” började sändas i april 1965. De sändes alla vardagar utom lördagar.

Televisionen kom att bli ett nytt krav för det politiska livet. En av de första valdebatterna på svenska anordnades i TV den 30 januari 1962 inför riksdagsvalet.

SPRÅKUNDERVISNING I GRUNDSKOLAN

Den s.k. skolreformkommissionens framlades den 26 oktober 1966 som allmän målsättning för grundskolan. Kommissionen föreslog att det för finska skolor skulle räcka med undervisning i endast ett obligatoriskt språk utom modersmålet – engelska – medan grundskolekommittén hade rekommenderat att även det andra inhemska språket skulle höra till de obligatoriska ämnena. I de svenska skolorna skulle finskan bli obligatorisk och engelskan ett frivilligt tillvalsämne.

Förslaget väckte stor oro på finlandssvenskt håll och kritiserades även av finländska kulturpersonligheter. Man ansåg att en sådan lösning skulle rubba likställigheten mellan landets båda språk, vartill undervisningen i engelska i de svenska skolorna skulle bli av lägre kvalitet än i de finska skolorna.

Partiordförande Jan-Magnus Jansson framhöll vid ett pressinformationstillfälle den 29 november 1966 att detta inte var en språkfråga i vanlig mening, utan ett rikspolitiskt problem som gällde hela landets kulturella orientering.

Frågan kunde slutligen lösas i en för landets svenskspråkiga befolkning positiv riktning sedan Svenska folkpartiet 1968 hade gått med i regeringen. Utomordentligt betydelsefullt var, att socialdemokraten Reino Oittinen i den nya regeringen efterträddes av agraren Johannes Virolainen. Ett ministerutskott som tillsattes föreslog en kompromiss som gick ut på undervisning i två obligatoriska språk, men endast i det ena på lågstadiet. Av de båda språken skulle det ena alltid vara det andra inhemska språket.

Detta var även den linje som segrade då riksdagen den 24 maj 1968 antog lagen om grunderna för skolsystemet. Enligt denna skulle i läroplanen ingå undervisning i modersmålet, ett främmande språk och det andra inhemska språket.

ohjelmien välittämiseen Ruotsista. Pääjohtaja ilmoitti, ettei yhtiöllä ollut varaa maksaa tekijänoikeusmaksuja esim. ruotsalaisille kirjailijoille ja näyttelijöille.

Syksyllä 1964 aloitettiin ensimmäinen varsinainen ruotsinkielinen ajankoh-taisohjelma televisiossa: ”Sju dagar” (Seitsemän päivää). Suomenruotsalaisia TV-uutisia ”Från dag till dag” (Päivästä päivään) alettiin lähettää huhtikuussa 1965. Niitä lähetettiin arkipäivisin lauantaita lukuunottamatta.

Televisio asetti uusia vaatimuksia poliittiselle elämälle. Ensimmäisiä televi-sion ruotsinkielisiä vaalikeskusteluja pidettiin 30.1.1962.

KIELTENOPETUS PERUSKOULUSSA

Nk. koulu-uudistustoimikunta esitti 26.10.1966 peruskoulun yleiset pää-määrät. Toimikunta ehdotti, että suomenkielisissä kouluissa riittäisi äidinkielen lisäksi vain yhden vieraan kielen opiskelu: englannin, kun peruskoulukomi-tee oli suosittanut, toisen kotimaisen kielen pitämistä pakollisena oppiaineena. Ruotsinkielisissä kouluissa olisi suomi pakollisena ja englanti vapaaehtoisena aineena.

Ehdotus herätti suurta levottomuutta suomenruotsalaisten keskuudessa samoin kuin suomenkielisten kulttuuri-ihmisten joukossa. Sellaisen ratkaisun katsottiin rikkovan maan kieliryhmien välistä tasavertaisuutta, minkä lisäksi ruotsinkielisten koulujen englanninopetus olisi laadultaan suomalaisten koulujen tasoa heikompi.

Rkp:n puheenjohtaja Jan-Magnus Jansson sanoi 29.11.1966 järjestetyssä lehdistötilaisuudessa, että kyseessä ei ollut kielikysymys sanan tavanomaisessa merkityksessä, vaan valtakunnanpoliittinen ongelma, joka koski koko maan kulttuurillista suuntausta.

Lopulta kysymykseen saatiin ruotsinkielisiä tyydyttävä ratkaisu sen jälkeen, kun Rkp meni vuonna 1968 hallitukseen. Erityisen tärkeää oli, että uudessa hallituksessa Reino Oittisen seuraajaksi tuli sosiaalidemokraattien Johannes Virolainen. Ministerityöryhmä ehdotti kompromissia, joka perustui kahden pakollisen kielen opettamiselle, mutta ainoastaan toinen niistä ala-asteella. Kie-listä toinen olisi aina kotimainen.

Tämä linja nousi voitolle myös kun eduskunta 24.5.1968 antoi lain kou-lujärjestelmän perusteista. Sen mukaan opetussuunnitelmaan tulisi äidinkieli, yksi vieras kieli ja toinen kotimainen kieli.

SVENSKA FOLKPARTIETS LOKALAVDELNINGAR

Svenska folkpartiet grundades i Helsingfors den 20–21 maj 1906. Redan under våren och hösten satte man i gång med att grunda lokalavdelningar på många orter, också på sådana med en mycket liten svenskspråkig befolkning. Man beställde 500 medlemskort, som tog slut med en gång, varefter man beställde ytterligare kort. Under år 1906 grundades 111 lokalavdelningar på olika håll i Svenskfinland, år 1907 ytterligare 11 och år 1908 åtta avdelningar. Även på Åland registrerades fram till ingången av år 1917 lokalavdelningar i alla kommuner utom Mariehamn. I Viborg fanns en avdelning, och 1908 grundades en lokalavdelning i S:t Petersburg.

Lokalavdelningen i S:t Petersburg bildades för att samla svenskarna i staden för Svenska folkpartiets sak inför lantdagsvalet och för att bevara deras band till Finland och svenskheten genom att sprida svensk litteratur och tidningar. Avdelningen sorterade under den nyländska kretsstyrelsen och hade mellan 400 och 500 medlemmar.

Vid denna tid kunde man rösta med vallängdsutdrag på en annan ort inom landet, men inte utomlands.

Lokalavdelningen i Petersburg ordnade då extra tåg från Petersburg till Systerbäck (Terijoki), så att alla som röstade borgerligt skulle få rösta.

Första ordförande var kollegierådet Hugo Helenius. År 1912 efterträddes han av kapten Hugo Backmansson, bataljmålar vid ryska armén.

I många år var ordförande för lokalavdelningen i Petersburg juvelerare Alexander Tillander s:r, medan sonen A. Tillander j:r var kassör. Tillanders guldsmedsaffär låg vid Nevskij Prospekt, och därifrån sköttes också lokalavdelningens verksamhet. En annan drivande kraft i avdelningen var kyrkoherden i den svenska församlingen, Herman Kajanus.

På den tiden fäste man stor vikt vid att nå också de svenskar som bodde utanför den egentliga svenskbygden. Lokalavdelningar grundades därför i rent finska trakter, t.ex. i Enare, Haapavesi, Joensuu, Jyväskylä och Kemi.

Under 1950-talet ordnades en årlig samlingsdag för inlandssvenskarna. Representanterna för övriga Finland i partiets förstärkta centralstyrelse bildade ett samarbetsutskott för att organisera dagarna och behandla viktiga frågor för svenskarna utanför de egentliga svenska bosättningsområdena.

Under vinter- och fortsättningskriget var det svårt för partiets centralstyrelse att upprätthålla kontakten med lokalavdelningarna i de spridda svenska bosättningsområdena. Efter kriget gällde det att förbättra kontakten till fältet och motverka uppfattningen att Svenska folkpartiet var ett överklassparti. År 1946 klagade ordföranden för lokalavdelningen i Karis över att det var svårt att rekrytera nya medlemmar då ”högersinnade ansåg att partiet gick för mycket åt vänster, och de vänstersinnade att det gick för mycket åt höger”.

På förslag av Christoffer Schildt beslöt partiets centralstyrelse år 1952 att uppmana lokalavdelningarna att välja in ungdomar i sina styrelser. År 1955 utsåg partiet särskilda medlemsvärvare i alla valkretsar.

På 1970-talet hade medlemsantalet i lokalavdelningarna i städerna börjat sjunka. Man började därför dela upp avdelningarna i mindre enheter. Målet med omorganiseringen var också att skapa bättre möjligheter till en personlig kontakt mellan lokalavdelningarnas styrelser och medlemmarna. Våren 1964 grundades inom Svenska folkpartiet i Esbo tre underavdelningar med egna styrelser. Mot slutet av 1970-talet utökades avdelningarna till sju.

RUOTSALAISEN KANSAN- PUOLUEEN PAIKALLIS- OSASTOT

Ruotsalainen kansanpuolue perustettiin Helsingissä 20.-21.5.1906. Jo saman vuoden keväällä ja syksyllä ryhdyttiin monille seuduille perustamaan paikallisosastoja, myös sellaisille paikkakunnille, joissa oli vain vähän ruotsinkielistä väestöä. Tilattiin 500 jäsenkorttia, jotka lopuivat saman tien, niin että kortteja oli tilattava lisää. Vuoden 1906 aikana perustettiin eri puolille ruotsinkielistä Suomea 111 paikallisosastoa, vuonna 1907 11 lisää ja 1908 vielä 8 osasto. Ahvenanmaallakin rekisteröitiin vuoteen 1917 mennessä paikallisosastot kaikissa kunnissa Maarianhaminaa lukuunottamatta. Myös Viipurissa oli paikallisosasto ja 1908 sellainen perustettiin Pietariin.

Pietarin paikallisosasto perustettiin, koska haluttiin eduskuntavaalien alla yhdistää kaupungin ruotsalaiset puolueen asialle sekä säilyttää heidän siteensä Suomeen ja ruotsalaisuuteen levittämällä ruotsinkielistä kirjallisuutta ja lehtiä. Osasto kuului Uudenmaan piirin alaisuuteen ja siinä oli 400–500 jäsentä.

Tuolloin saattoi vaaliluottelon otteen kanssa äänestää toisella paikkakunnalla, mutta ei ulkomailla. Pietarin paikallisosasto järjesti erikoisjunan Pietarista Terijoelle, jotta kaikki porvaripuolueita äänestävät pääsisivät vaalipaikalle.

Ensimmäinen puheenjohtaja oli kollegioneuvos Hugo Helenius. Vuonna 1912 hänen seuraajakseen tuli kapteeni Hugo Backmansson, joka oli Venäjän armeijan taistelumaalari.

Pietarin paikallisosaston puheenjohtajana toimi monen vuoden ajan kultaseppä Alexander Tillander ja hänen poikansa A. Tillander nuorempi oli rahastonhoitajana. Tillanderin kultasepäniike oli Nevski Prospektin varrella ja sieltä käsin hoidettiin myös paikallisosaston toimintaa. Osaston kantavia voimia oli myös ruotsalaisen seurakunnan kirkkoherra Herman Kajanus.

Noihin aikoihin pidettiin erityisen tärkeänä saavuttaa myös ne suomenruotsalaiset, jotka asuivat varsinaisten ruotsinkielisten alueiden ulkopuolella. Paikallisosastoja perustettiin myös puhtaasti suomenkielisille alueille, esim. Inariin, Haapavedelle, Joensuuhun, Jyväskylään ja Kemiin. 1950-luvulla järjestettiin sisämaan suomenruotsalaisten vuosittaisia tapaamisia. Muun Suomen edustajat perustivat puolueen keskushallituksen yhteyteen yhteistyövaliokunnan, järjestämään tapaamisia ja käsittelemään kysymyksiä, jotka olivat tärkeitä varsinaisten ruotsalaisalueiden ulkopuolella asuville ruotsinkielisille.

Talvi- ja jatkosotien aikana puolueen keskushallituksen oli vaikea pitää yhteyttä paikallisosastoihin hajallaan olevilla ruotsinkielisillä asutusalueilla. Sotien jälkeen ryhdyttiin parantamaan yhteyksiä kenttään ja vastustamaan kuvaa Rkp:sta yläluokan puolueena. Vuonna 1946 Karjaan paikallisosaston puheenjohtaja valittiin, että oli vaikea värvätä uusia jäseniä koska ”oikeistomieliset pitivät puoluetta liian vasemmistolaisena ja vasemmistolaiset liian oikeistolaisena”.

Puolueen keskushallitus päätti Christoffer Schildtin aloitteesta vuonna 1952 rohkaista paikallisosastoja valitsemaan johtokuntiansa nuoria. Vuonna 1955 puolue valitsi erityisiä jäsenvärväjiä kaikkiin vaalipiireihin.

1970-luvulla alkoi kaupunkien paikallisosastojen jäsenmäärä laskea. Sen vuoksi paikallisosastoja ryhdyttiin jakamaan pienemmiksi yksiköiksi. Uudelleenjärjestelyn tavoitteena oli myös helpottaa paikallisosastojen hallitusten ja jäsenten välistä yhteydenpitoa. Keväällä 1964 perustettiin Espoossa kolme Rkp:n alaosastoa, joilla kaikilla oli oma hallituksensa. 1970-luvun lopussa osastoja oli jo seitsemän.

Tapahtui myös päinvastaista: v. 1965 päätivät lounaisen ja luoteisen Pernajan osastojen johtokunnat yhdistyä läntisen Pernajan paikallisosastoksi.

Det motsatta skedde också, år 1965 beslöt styrelserna för sydvästra och nordvästra Pernå att sammanslå avdelningarna till Svenska folkpartiets lokalavdelning för västra Pernå.

År 1959 beslöt Svensk Ungdom i Kauttua att omorganisera avdelningen till en avdelning inom partiet.

Helt nya lokalavdelningar grundades också på finska orter. I Jyväskylä tillkom en avdelning 1980, och 1981 en i Lahtis. På båda orterna hade det tidigare funnits avdelningar som sedermera lagts ned.

I Varkaus grundades en avdelning den 18 november 1982. Detta var Svenska folkpartiets första avdelning i Kuopio län.

I elektorsvalet 1982 var det för första gången möjligt att rösta på Svenska folkpartiet i hela landet. Sfp fick röster även i rent finska valkretsar. I Uleåborg fick partiet närmare 500 röster och några hundra också i Lahtis, Kouvola, Kuopio och Raumo.

Även lokalavdelningarna i Hangö, Borgå, Borgå landskommun och Vanda delades i mindre enheter. I början av 1980-talet grundades nya lokalavdelningar och kommunorganisationer. År 1984 indelades vidare Sibbo, Pargas och Kyrkslätt i mindre avdelningar. Sfp i Hyvinge indelades i Sfp i Hyvinge och Sfp i Nurmijärvi.

Hösten 1983 initierade partiet en ny verksamhetsform, ”Månadens fråga”. Tanken var att man snabbt skulle få kunskap om opinionerna på fältet i olika frågor och ge medlemmar och väljare en impuls till debatt samt att presentera åsikterna i Medborgarbladet och på så sätt redovisa för opinionerna inom partiet. Månadens fråga skickades ut till lokalstyrelser och olika kommittéer och utskott. Frågor som diskuterades var bl.a. könsdiskriminering, en förkortning av arbetstiden, en mänskligare äldreomsorg och strandplanering.

Vuonna 1959 päätti Kauttuan Svensk Ungdom -nuorisjärjestö muuttua puolueen alaosastoksi.

Täysin uusia paikallisosastoja perustettiin myös suomenkielisille seuduille. Jyväskylään osasto perustettiin v. 1980 ja Lahteen 1981. Kummallakin seudulla oli aiemmin lakkautettu paikallisosasto.

Varkauden paikallisosasto perustettiin 18.11.1982. Se oli Rkp:n ensimmäinen osasto Kuopion läänissä.

Presidentin valitsijamiesvaaleissa v. 1982 oli ensimmäistä kertaa mahdollista äänestää Rkp:ta koko maassa. Puolue sai ääniä myös puhtaasti suomenkielisistä vaalipiireistä. Oulussa puolue sai lähes 500 ääntä ja joitakin satoja ääniä myös Lahdesta, Kouvola, Kuopiosta ja Raumalta.

Myös Hangon, Porvoon, Porvoon maalaiskunnan ja Vantaan paikallis-osastot pilkottiin pienemmiksi yksiköiksi. 1980-luvun alussa perustettiin uusia paikallisosastoja ja kuntajärjestöjä. Vuonna 1984 jaettiin vielä Sipoon, Paraisten ja Kirkkonummen osastot pienempiin osiin. Hyvinkään Rkp jaettiin Hyvinkään ja Nurmijärven paikallisosastoiksi.

Syksyllä 1983 puolue aloitti uuden toimintamuodon, ”Kuukauden kysymyksen”. Ajatuksena oli saada nopeasti tietoa kentän mielipiteistä eri kysymyksissä sekä innostaa jäseniä ja valitsijoita väittelyyn sekä esittämään mielipiteitään Medborgarbladetissa, jotta puolue olisi selvillä näkemysten koko kirjosta. Kuukauden kysymys lähetettiin paikallisosastojen hallituksille sekä eri komiteoille ja valiokunnille. Käsitellyjä kysymyksiä olivat mm. sukupuolinen syrjintä, työajan supistaminen, inhimillisempi vanhustenhoito ja rantakaavoitus.

SVENSKA FOLKPARTIET PÅ 1980-TALET

År 1981 fyllde Svenska folkpartiet 75 år. Året firades under devisen ”Svenska folkpartiet 75 år – nära dig”. Huvudfesten hölls den 3 oktober 1981 i Finlandiahuset i Helsingfors. Till festen hade professor Lars Huldén skrivit en festdikt som upplästes. I samband med firandet gav man ut debattboken ”Tankar i nutid”.

I presidentvalet 1982 ställde Svenska folkpartiet upp en egen kandidat, Jan-Magnus Jansson.

I elektorsvalet var det för första gången möjligt att i hela landet rösta på Svenska folkpartiet. Valbussen ”Finland i trygga händer” turnerade under åtta dagar runt om i landet från Karleby till Lovisa och besökte också sådana valkretsar där partiet inte vanligtvis uppträdde i nationella val. I båda omgångarna av valet fick Jan-Magnus Jansson elva elektorsröster. Till president valdes Mauno Koivisto, och vid den efterföljande regeringsbildningen utsågs partiordförande Pär Stenbäck till utrikesminister.

Frågor som Svenska folkpartiet engagerade sig i under 1980-talet var bland annat sysselsättningspolitik och miljövärd.

En Gallup som ordnades bland partiets medlemmar i slutet av år 1982 visade att det som engagerade fältet mest var sysselsättningen och miljön.

Partiets sysselsättningspolitik utformades av en sysselsättningskommitté, ett företagarutskott och en löntagardelegation. Man anordnade seminarier kring sysselsättningsfrågorna, och år 1985 utgav partiet programmet ”Det måste löna sig att arbeta”.

Svenska folkpartiet uppträdde även aktivt till den kommunala självstyrelsens försvar.

Avtäckning av minnesplaket över partiets grundande på Nylands nationens vägg 1981.

Muistolaatta puolueen perustamisesta paljastetaan Nylands nationin seinällä 1981. Svenska centralarki-

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE 1980-LUVULLA

Vuonna 1981 Ruotsalainen kansanpuolue täytti 75 vuotta. Juhlien tunnuslauseena oli ”Ruotsalainen kansanpuolue 75 vuotta – sinua lähellä”. Helsingin Finlandia-talolla vietettiin 3.10.1981 pääjuhlaa, jossa luettiin professori Lars Huldénin kirjoittama juhlaruno. Juhlan yhteydessä julkaistiin keskustelukirja ”Tankar i nutid” (ajatuksia nykyajassa).

Vuoden 1982 presidentinvaaleihin Rkp asetti oman ehdokkaan, Jan-Magnus Janssonin.

Valitsijamiesvaaleissa saattoi ensimmäistä kertaa äänestää Rkp:ta koko maassa. Vaalibussi ”Suomi turvallisissa käsissä” kierteli kahdeksan päivän ajan ympäri maata Kokkolasta Loviisaan ja vieraili vaalipiireissä, joissa puolueella ei ollut valtiollisissa vaaleissa ollut tapana esiintyä. Vaalien kummallakin kierroksella Jansson sai 11 ääntä. Presidentiksi valittiin Mauno Koivisto, ja hallitusneuvotteluissa nimittiin Rkp:n puheenjohtaja Pär Stenbäck ulkoasiainministeriksi.

Rkp keskittyi 1980-luvulla mm. työllistämisen politiikkaan ja ympäristönsuojeluun.

Vuoden 1982 lopulla puolueen jäsenistön keskuudessa toimitetussa mielipidemittauksessa kävi ilmi, että kentällä tärkeimpinä kysymyksinä pidettiin työllistämistä yrittäjyyden kautta ja ympäristömyrkköjen karsimista.

Puolueen työllistämisen politiikkaa muotoilivat työllistämiskomitea, yrittäjävälio.-kunta ja palkansaajadelegatio. Työllistämiskysymyksistä järjestettiin seminaareja, ja vuonna 1985 puolue julkaisi ohjelman ”Työnteon pitää kannattaa.” Rkp toimi aktiivisesti myös kunnallisen itsehallinnon säilyttämisen puolesta.

Myös ympäristökysymykset puhuttivat. Rkp julkaisi vuonna 1984 ohjelman ”Vihreitä ideoita käytännön politiikassa” sekä ”Maanviljelys ja ympäristönsuo-

Svenska folkpartiets i Töölö grundande möte 12.9.1978 i Lönkans matsal samlade närmare hundra deltagare. (foto Matias Uusikylä)

Puolueen Töölön paikallisosaston perustavassa kokouksessa 12.9.1978 oli lähes sata osanottajaa.

Ordförandebyte på partidagen 1985. Christoffer Taxell gratuleras av Pär Stenbäck. Puoluejohtajan vaidos puoluepäivillä 1985. Pär Stenbäck onnittelee Christoffer Taxellia. Svenskakentralarkivet

Även miljöfrågorna engagerade. Svenska folkpartiet gav år 1984 ut programmen ”Gröna idéer i praktisk politik” och ”Lantbruk och miljövard”. I sitt miljöpolitiska program betonade partiet ett globalt ansvar för effekterna av lokala aktiviteter. Man betonade vikten av energisparande åtgärder, luft- och vatten- vard samt en miljövänlig avfallshantering.

I maj 1986 tog Svenska folkpartiet upp frågan om dioxiner i miljödebatten. På initiativ av Svenska folkpartiet intogs i regeringsprogrammet en utfästelse om effektivare åtgärder för att skydda ozonskiktet.

Svenska folkpartiets centralstyrelse uttalade sig på ett möte den 20 januari 1987 för bättre säkerhet vid oljetransporter och krävde bland annat att endast fartyg med dubbel botten skulle få gå i oljelast. Partiet framställde med andra ord redan då krav som har blivit verklighet först två decennier senare!

Svenska folkpartiets miljöinitiativ i riksdagen under år 1988 förutsatte bland annat grundandet av en särskild katastrofgrupp för miljöolyckor, förbud mot användandet av freoner och ökade resurser för miljöforskning.

På Svenska folkpartiets initiativ intogs i budgeten för år 1988 höjda anslag för skötseln av naturskyddsområden och för FN:s miljöfond, vartill miljöforskningen fick ett tilläggsanslag.

Samarbetet mellan Svenska folkpartiet, centerpartiet och liberala folkpartiet stärktes och utvecklades bland annat genom att man grundade en mitten-delegation. I ett uttalande slog partierna fast att man bl.a. arbetade för att säkra kontinuiteten i utrikespolitiken enligt Paasikivi-Kekkonenlinjen, att man önskade ett samhälle byggt på ekologiska principer och att man stödde en decentralisering av makten till kommunerna och landskapen. Partierna uttalade sig också för åtgärder som skulle gynna låginkomsttagare och mindre bemedlade samt barnfamiljer.

År 1985 antog partiet ett nordiskt program. I detta betonades finlands-svenskarnas och Svenska folkpartiets roll som brobyggare i det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet skulle omfatta både kulturellt, ekonomiskt och miljösamarbete. Partiet betraktade även det nordiska samarbetet som en viktig grund för samarbetet på europeisk nivå.

Finland blev år 1986 fullvärdig medlem i Efta, och 1989 pågick sonderingar om samarbete och en eventuell sammanslagning mellan Efta och EG.

År 1989 blev Finland medlem av Europarådet. Svenska folkpartiet hade talat för ett medlemskap redan på 1960-talet, och enligt partiordförande Christoffer Taxell såg partiet beslutet som mycket positivt. Partidagen 1987 hade ålagt centralstyrelsen att verka för skapandet av en tillräckligt bred politisk enighet för ett finländskt medlemskap. Inför presidentvalet 1988 arrangerade Svenska folkpartiet ett uppmärksammat Europaseminarium.

Svenska folkpartiet fortsatte att lyfta fram frågor kring bistånds- och flyktingpolitiken under 1980-talet. Partiet anordnade bl.a. ett biståndsseminarium där man penetrerade den ganska nya frågan om förhållandet mellan biståndet och mänskliga rättigheter.

I statsbudgeten för år 1987 togs på svenska riksdagsgruppens initiativ in ett anslag på 500 000 mark för flyktinginformation och en överföring på en miljon mark till UNICEF.

jelu”. Ymparistöpoliittisessa ohjelmassaan puolue painotti globaalia vastuuta paikallisen toiminnan seurauksista. Tähdennettiin energiansäästötoimien merkitystä, ilman- ja vesistönsuojelua sekä ympäristöstävällistä jätteidenkäsitte- lyä.

Toukokuussa 1986 Rkp nosti ympäristökeskustelussa esiin kysymyksen dioksiineista. Rkp:n aloitteesta hallitusohjelmaan hyväksyttiin sitoumus tehok- kaammista toimista otsonikerroksen suojelemiseksi.

Rkp:n keskushallitus julkaisi kokouksessaan 20.2.1987 vaatimuksen tur- vallisemmista öljykuljetuksista, mm. kaksoispohjaisten alusten yksinomaisesta käytöstä öljykuljetuksissa – mikä toteutui vasta kaksikymmentä vuotta myö- hemmin!

Rkp:n ympäristöaloitteet eduskunnassa vuonna 1988 koskivat mm. erityisen katastrofiryhmän perustamista ympäristöonnettomuuksien varalle, freonien käytön kieltämistä sekä ympäristötutkimuksen rahoituksen lisäämistä.

Rkp:n aloitteesta otettiin vuoden 1988 budjettiin korotettu määräraha luon- nonsuojelualueiden hoitoa sekä YK:n ympäristörahaa varten, ja ympäristö- tutkimukselle myönnettiin lisämääräraha.

Yhteistyötä Ruotsalaisen kansanpuolueen, keskustapuolueen ja liberaalisen kansanpuolueen välillä voimistettiin ja kehitettiin mm. perustamalla keskustan yhteinen delegaatio. Julkilausumassaan ne totesivat mm. työskentelevänsä jat- kuvuuden turvaamiseksi ulkopoliitikassa Paasikiven-Kekkonen linjalla, pitä- vänsä ekologisin periaattein rakennettua yhteiskuntaa toivottavana sekä kan- nattavansa vallan hajasijoittamista kuntiin. Puolueet ilmoittivat myös ajavansa toimia matalapalkkaisten, vähävaraisten ja lapsiperheiden tukemiseksi.

Vuonna 1985 puolue hyväksyi pohjoismaisen ohjelman. Siinä korostettiin suomenruotsalaisten ja Rkp:n roolia sillanrakentajana pohjoismaisessa yhteisty- össä, jonka tulee liittyä niin kulttuuri-, talous- kuin ympäristökysymyksiin. Puolue piti myös pohjoismaista yhteistyötä tärkeänä perustana eurooppalaiselle yhteistyölle.

Vuonna 1989 Suomi liittyi jä- seneksi Euroopan neuvostoon. Rkp oli puhunut jäsenyyden puolesta jo 1960-luvulla, ja puheenjohtaja Christoffer Taxellin mukaan puolue piti päätöstä erityisen positiivisena. Vuoden 1987 puoluekokous antoi puoluehallitukselle tehtäväksi työ- kennellä riittävän laajan poliittisen yhtenäisyyden luomiseksi Suomen jäsenyydelle Euroopan neuvostossa. Vuoden 1988 presidentinvaalien alla Rkp järjesti huomiota herättäneen Eurooppa-seminaarin.

1980-luvulla Rkp nosti toistuvasti esiin kehitysapu- ja pakolaispolitiik- kaan liittyviä kysymyksiä. Puolue järjesti mm. kehitysapuseminaarin, jossa perehdyttiin suhteellisen uu- teen kysymyksen kehitysavun ja ih- misoikeuksien välisistä suhteista.

Valtion vuoden 1987 tulo- ja me- noarvioon hyväksyttiin Rkp:n eduskuntaryhmän aloitteesta 500 000 markan erä pakolaistiedottamiseen sekä miljoonan markan varainsiirto UNICEFille.

Kommunalval 1984
Kunnallisvaalit 1984
Svenska centralarkivet.

S SVENSKA KVINNOFÖRBUNDET

Relativt många kvinnor deltog i Svenska folkpartiets stiftande möte den 20–21 maj 1906 (136 av 741 i deltagarförteckningen). Mötet behandlade också ”kvinnofrågor”. Helena Westermarck framhöll bland annat att kvinnorna på arbetsmarknaden borde få samma lön för samma arbete som männen. Hon ansåg att inget särskilt kvinnoparti behövde grundas, men att kvinnorna måste tillerkännas samma rättigheter som männen inom äktenskap, familj, kommun och stat.

Lantdagsreformen 1906 hade gett kvinnorna rösträtt och rätt att kandidera i lantdagsval. Allmän rösträtt i kommunalval fick kvinnorna i likhet med männen först 1917.

Redan inför lantdagsvalet 15–16 mars 1907 samlades kvinnor från partiets lokalavdelningar för att välja kvinnor som kunde kandidera. På mötet nominerades Helena Westermarck, Dagmar Neovius, Annie Furuhjelm och Hedvig Sohlberg. Dagmar Neovius blev invald från Åbo södra valkrets.

I Svenska folkpartiets första partiprogram konstaterades följande: ”Med erkännande af samma rätt för kvinna som för man att göra sig gällande i stats- och samhällslivet, vill Svenska folkpartiet befordra sådan rättslig och ekonomisk omgestaltung af kvinnans ställning inom äktenskap, familj, kommun och stat, som står i öfverensstämmelse med hennes politiska myndigblifvande, härutinnan tillgodoseende alla kvinnors intressen oberoende av samhällsställning”

Den 19 maj 1907 hölls i Helsingfors ett möte vid vilket beslut fattades om grundandet av Svenska Kvinnoförbundet. Mötet samlade ca 400 kvinnor från 50 orter runt om i landet.

Den 26 oktober 1907 höll organisationen sitt stiftande möte där stadgar och program antogs.

Svenska Kvinnoförbundet ställde sig till en början utanför partiet, fastän flera av de mest aktiva kvinnorna inom förbundets ledning var aktiva också inom partiet. Även kvinnor som inte hörde till Svenska folkpartiet kunde ansluta sig till förbundet.

I protest mot beslutet att ställa sig utanför partiet bildade en grupp kvinnor organisationen ”Tolvan” som verkade inom partiet. Namnet syftade på antalet medlemmar. Liknande sammanslutningar bildades också bl.a. på Åland och i Österbotten. Genom dem stödde ”Tolvan” ekonomiskt bl.a. folkskolor på landsbygden. ”Tolvan” åtog sig också på begäran av Svenska folkskolans vänner att ansvara för arrangemangen kring ”bespisning av medellösa skolbarn”. ”Tolvan” gav ut en egen skriftserie för att sprida information om Svenska folkpartiet. En av gruppens viktigaste uppgifter var att delta i valkampanjerna för Svenska folkpartiet.

Svenska Kvinnoförbundets första ordförande blev författarinnan Annie Furuhjelm.

1946 anslöts förbundet till Svenska folkpartiet.

Det gäller att vicka kvinnan till inlett om att det är hennes skyldighet att möta förbundet som kvinna göra sin insats i samhällsbyggnaden, ty endast när alla kvinnors gemensamt ställa de lägar de gemensamt ha att lyda, bliwa dessa o: i tilläggigt uttryck för den näskliga ritts uppfattningen.

Annie Furuhjelm

Annie Furuhjelm
(1859-1937)

R RUOTSALAINEN NAISLIITTO

Kuotsalaisen kansanpuolueen perustavassa kokouksessa 20.–21.5.1906 verrat suuri määrä osanottajista oli naisia (136 edustajaa 741:stä). Kokouksessa käsiteltiin myös ”naiskysymyksiä”. Helena Westermarck sanoi mm., että naisten tulisi työelämässä saada sama palkka samasta työstä kuin miesten. Hänen mielestään mitään erityistä naispuoluetta ei tarvinnut perustaa, mutta naisille tuli taata samat oikeudet kuin miehille yhtä lailla avioliitossa ja perheessä kuin kunnallisessa ja valtiollisessakin elämässä.

Vuoden 1906 valtiopäivä uudistuksen myötä naiset saivat äänioikeuden ja oikeuden asettua ehdolle eduskuntavaaleissa. Naiset, kuten miehetkin saivat vasta vuonna 1917 äänioikeuden ja pääsivät äänestämään myös kunnallisvaaleissa.

Rkp:n paikallisosastojen naiset kokoontuivat jo eduskuntavaaleien alla 15.–16.3.1907 valitsemaan puolueelle naisedokkaita. Kokouksessa nimettiin Helena Westermarck, Dagmar Neovius, Annie Furuhjelm ja Hedvig Sohlberg. Dagmar Neovius tuli valituksi Turun eteläisestä vaalipiiristä.

Ruotsalaisen kansanpuolueen ensimmäisessä puolueohjelmassa todettiin: ”Tunnustamalla naisille samat oikeudet kuin miehille valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä Ruotsalainen kansanpuolue ajaa sellaista naisen aseman oikeudellista ja taloudellista uudistumista avioliitossa, perheessä, kunnassa ja valtiossa, joka on sopusoinnussa hänen poliittisen täysi-ikäistymisensä kanssa, ja ajaa siten kaikkien naisten intressejä siitä riippumatta, mikä on heidän yhteiskunnallinen asemansa.”

19.5.1907 pidettiin Helsingissä kokous, jossa päätettiin perustaa Ruotsalainen naisliitto. Kokoukseen osallistui n 400 naista, 50 paikkakunnalta eri puolilta maata.

Liiton perustava kokous pidettiin lokakuun 26. päivänä 1907, jolloin sille hyväksyttiin säännöt ja ohjelma.

Ruotsalainen naisliitto asettui aluksi puolueen ulkopuolelle, vaikka useat liiton johdossa toimivista naisista olivat aktiivisia myös puolueessa. Myös Rkp:hen kuulumattomilla naisilla oli oikeus liittyä liiton jäseniksi.

Vastalauseeksi päätökselle jäädä puolueen ulkopuolelle ryhmä naisia perusti Tolvan (kaksitoista) -nimisen järjestön, joka toimi puolueen sisällä. Nimi viittaa ryhmän jäsenten lukumäärään. Samantapaisia ryhmittymiä perustettiin myös mm. Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla. Niiden kautta ”Tolvan” tuki taloudellisesti mm. maaseudun kansakouluja. ”Tolvan” otti myös Svenska folkskolans vänner (Ruotsalaisen kansakoulun ystävät) -yhdistyksen pyynnöstä hoitaakseen ”varattomien koululaisten ruokailun” organisoimisen. ”Tolvan” julkaisi omaa julkaisusarjaa, jossa levitettiin tietoa Rkp:sta. Eräs ryhmän tärkeimpiä tehtäviä oli osallistuminen Rkp:n vaalikampanjoihin.

Ruotsalaisen naisliiton ensimmäinen puheenjohtaja oli kirjailija Annie Furuhjelm. 1946 liitto liitettiin Ruotsalaiseen kansanpuolueeseen.

Den ungerska rösträttskampen Rosika Schimmer tillsammans med Annie Furuhjelm och Lilly Krogius.

Unkarilainen äänioikeustaistelija Rosika Schimmer sekä Annie Furuhjelm ja Lilly Krogius.

SVENSK UNGDOM

Mellan åren 1906 och 1914 verkade inom Svenska folkpartiet en ungdomsklubb. Klubben arbetade främst i Helsingfors men hade filialer i Lojo, Fredriksberg, Lovisa och Tammerfors. Den ägnade sig mest åt kulturell verksamhet och inom den verkade bland annat en sångkör, en teaterkrets och en gymnastikklubb.

På Svenska folkpartiets partidag 1942 diskuterades hur man skulle kunna få svenska ungdomar att intressera sig för politik och för partiets verksamhet. Återväxten inom partiet måste tryggas. I maj 1943 tillsatte partiets centralstyrelse en ungdomsstyrelse som skulle börja organisera politisk kursverksamhet för ungdomar.

Kursverksamheten inleddes den 11–14 november 1943 på Nylands Nation i Helsingfors. Kursen samlade omkring femtio deltagare från alla svenska boplattningsområden. Vid kursens avslutning fattades beslut om att grunda en ungdomsorganisation inom partiet och alla kursdeltagare anslöt sig till den.

I januari 1944 antog organisationen namnet ”Svensk Ungdom – Svenska folkpartiets ungdomsorganisation”. Andra namnförslag hade varit ”Folkpartiets Unga”, ”Svenska Ringen”, ”Svenska Finland” och ”Ungsvensk Lösen”.

Dessutom beslöts att låta göra ett medlemsmärke, fyra gyllene ringar på rödbotten, representerande samverkan mellan Helsingfors, Nyland, Åboland och Österbotten.

Organisationen antog stadgar som betonade fosterländskhet, demokrati och den nordiska gemenskapen.

Till första ordförande för Svensk Ungdom valdes Olav Ahlbäck.

Svenska ungdoms 50-års jubileumseminarium i Åbo 1993. Partiordförande Ole Norrback ställer frågor till en panel av tidigare SU-ordförande. Fr.v. Jan-Erik Granö (1972–1973), Christoffer Taxell 1970–1972, Pär Stenbäck (1967–1970), C.O. Tallgren (1960–1962), Björn Månsson (1975–1977) och Ole Norrback.

Svensk ungdoms 50-årsjubileumseminarium i Åbo 1993. Puolueen puheenjohtaja Ole Norrback esittää kysymyksiä entisille SU-puheenjohtajille. Vas. Jan-Erik Granö, Christoffer Taxell, Pär Stenbäck, C.O.

RUOTSALAINEN NUORISO

Ruotsalaisen kansanpuolueen nuorisokerho toimi vuosina 1906–1914, lähinnä Helsingissä, mutta alajärjestöjä oli myös Lohjalla, Haminassa, Loviisassa ja Tampereella. Se keskittyi lähinnä kulttuuritoimintaan ja sillä oli mm. laulu-kuoro, näytelmäpiiri ja voimistelukerho.

Rkp:n puoluekokouksessa v. 1942 keskusteltiin, miten ruotsinkielinen nuoriso saataisiin kiinnostamaan politiikasta ja puolueen toiminnasta. Puolueen sisäinen jälkikasvu haluttiin turvata. Toukokuussa 1943 puolueen keskushallinto nimitti nuorisohallituksen, joka ryhtyi järjestämään poliittista kurssitoimintaa nuorille.

Kurssitoiminta aloitettiin 11.–14.11.1943 Nylands Nationissa Helsingissä. Siihen osallistui noin 50 osanottajaa maan kaikilta ruotsinkielisiltä alueilta. Kurssin lopettajaisissa päätettiin perustaa puolueen sisäinen nuorisojärjestö, johon kaikki kurssin osanottajat liittyivät.

Tammikuussa 1944 järjestölle annettiin nimi ”Svensk Ungdom – Svenska folkpartiets ungdomsorganisation” (ruotsalainen nuoriso - ruotsalaisen kansanpuolueen nuorisojärjestö). Muita nimiehdotuksia olivat ”Folkpartiets unga”, ”Svenska Ringen”, ”Svenska Finland” ja ”Ungsvenskt lösen”.

Lisäksi päätettiin teettää jäsenmerkkiä, jossa neljä kultaista rengasta punaisella pohjalla kuvaisivat Helsingin, Uudenmaan, Turun seudun ja Pohjanmaan välistä yhteistyötä.

Järjestölle hyväksyttiin säännöt, joissa korostettiin isänmaallisuutta, demokratiaa ja pohjoismaista yhteistyötä.

Svensk Ungdomin ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Olav Ahlbäck.

Valaffisch 1970.

Vaalijulistee 1970. Svenska centralarkivet.

Förslag till Valaffisch 1994.

Ehdotus vaalijulisteeksi 1994. Svenska centralar-

S

SVENSKA FOLKPARTIETS CENTRALKANSLI OCH TJÄNSTEMÄN

Svenska folkpartiets första centralkansli var inrymt i Svenska klubbens lokaliter i Helsingfors fram till år 1911. Därifrån flyttade kansliet till Riddarhuset där det var beläget ända till 1926, och delade där utrymmena med den nyländska kretsstyrelsen i Nyland och lokalstyrelsen i Helsingfors

På 1910-talet anställde partiet så kallade konsulenter inom de olika valkretsarna. Deras uppgift var att besöka lokalavdelningarna, ordna möten, hålla föredrag och grunda nya lokalavdelningar. Som notarie anställdes Emil Edvard Eneberg med uppgift att sköta korrespondens och protokoll och vara anträffbar vissa tider på kansliet.

Under inbördeskriget besattes partiets kansli i Riddarhuset i Helsingfors av de röda. De tog med sig delar av inventarierna, och en stor del av partiets handlingar försvann. Kansliet blev igen tillgängligt först efter krigets slut.

År 1920 utnämndes Rafael Colliander till partisekreterare, och kansliets personal utökades med ett kanslibiträde, fröken Agnes Lexander. Hon verkade också som kassör för lokalavdelningen i Helsingfors.

Den 15 september 1926 flyttade partiets centralkansli till en lokal på 150 m² vid Bulevarden 1 i Helsingfors, i hörnet av Mannerheimvägen. Partiets centralstyrelse och lokalavdelningen i Helsingfors delade på utrymmena. Här kom kansliet att verka i nästan fyrtio år.

Från hösten 1934 anställdes Nils Meinander som ombudsman. Hans uppgifter var att förbättra kontakterna mellan partiledningen och fältet.

År 1948 utnämndes fru Signe Brander till kansliföreståndare och kassör. Hon hade arbetat på kansliet sedan 1940 och var anställd där ända till sin pensionering år 1969.

Centralstyrelsen beslöt år 1950 att anställa en pressombudsman som skulle förbättra kontakterna mellan partiet och den svenska pressen genom att sända ut information om partiets politik, referat av politikernas uttalanden, artiklar och riksdagsmotioner.

Under 1950-talet växte behovet av tjänstemän. År 1950 anställdes Tor Högnäs som organisationssekreterare. Han arbetade med valkampanjer, medlemsvärvning, besökte lokalavdelningarna och förberedde politiska kurser.

Hösten 1953 anställdes fil.mag. Patrik Lilius som utredningssekreterare. Han skulle följa upp det politiska arbetet i riksdagen, utreda frågor för riksdagsgruppen och leverera material åt kandidaterna inför riksdagsval.

Hösten 1965 flyttade kansliet till en tiorumslägenhet på Bulevarden 7 och sedan i september 1987 till Gräsviksgatan 14, där man förfogade över de två översta våningarna. År 1998 flyttade kansliet till sina nuvarande lokaliteter vid Simonsgatan 8 i Forumkvarteret.

*Kaj Snellman på partikansliet vid Bulevarden 1 i Helsingfors, på 50-talet.
Kaj Snellman puoluekansliassa Bulevardilla 1, 50-luvulla Helsingissä.
Svenska centralarkivet*

R

RUOTSALAISEN KANSANPUOLUEEN RUOTSALAISEN KANSANPUOLUEEN PUOLUE- TOIMISTO JA VIRKAILIJAT

Rkp:n ensimmäinen puoluetuomisto oli Helsingissä, Svenska klubbenin tiloissa. Sieltä toimisto muutti Ritarihuoneelle, jossa se oli vuoteen 1926 saakka.

1910-luvulla puolue nimitti eri vaalipiireihin nk. konsulentteja. Heidän tehtävänä oli vieraila paikallisosastoissa, järjestää kokouksia, pitää esitelmiä ja perustaa uusia paikallisosastoja. E.E. Eneberg palkattiin notaariksi, jonka tuli hoitaa kirjeenvaihto ja protokolla ja päivystää määrättyinä aikoina puoluetuomistossa.

Kansalaissodan aikana punaiset miehittivät puoluetuomiston Helsingin Ritarihuoneella. He veivät osan irtaimistosta, ja suuri osa puolueen asiakirjoista katosi. Toimistoon päästiin jälleen vasta sodan päättyttyä.

Vuonna 1920 Rafael Colliander nimitettiin puoluesihteeriksi ja puoluetuomiston henkilökuntaa kasvatettiin kanslia-apulaisella, mihin tehtävään palkattiin neiti Agnes Lexander. Hän toimi myös Helsingin paikallisosaston kassanhoitajana.

15.9.1926 puoluetuomisto muutti 150 neliömetrin laajuisiin tiloihin Bulevardi 1:een Helsingissä. Kiinteistö oli Mannerheimintien ja Bulevardin kulmassa. Puolueen keskushallinto ja Helsingin paikallishallinto jakoivat tilat. Puoluetuomisto toimi siellä lähes 40 vuotta.

Syksyllä 1934 Nils Meinander nimitettiin asiamieheksi. Hänen tehtävänä oli puoluejohdon ja kentän välisten suhteiden parantaminen.

Vuonna 1948 nimitettiin rouva Signe Brander pääkanslistiksi ja kassanhoitajaksi. Hän oli työskennellyt kansliassa jo vuodesta 1940 ja jatkoi eläkkeelle siirtymiseensä saakka v. 1969.

Vuonna 1950 puoluehallitus päätti palkata lehdistövaltuutetun, jonka tehtävänä olisi kohentaa puolueen ja ruotsinkielisen lehdistön välisiä suhteita lähettämällä tietoa puolueen politiikasta, tiivistelmiä poliitikkojen puheista, artikkeleita ja lakiehdotuksia.

1950-luvulla tarvittiin lisää virkailijoita. Vuonna 1950 palkattiin Tor Högnäs järjestösihteeriksi. Hän työskenteli vaalikampanjojen ja jäsenhankinnan parissa, vieraili paikallisosastoissa ja valmisti poliittisia kursseja.

Syksyllä 1953 palkattiin FM Patrik Lilius tutkimussihteeriksi. Hänen piti seurata poliittista työtä eduskunnassa, valmistaa selontekoja eduskuntaryhmälle, toimittaa aineistoa eduskuntavaaliehdokkaille, jne.

Syksyllä 1965 toimisto muutti kymmenen huoneen huoneistoon Bulevardi 7:ään.

Syyskuussa 1987 toimisto muutti Ruoholahdenkatu 14:aan, jossa sen käytössä oli kaksi ylintä kerrosta.

Vuonna 1998 toimisto muutti nykyisiin toimitiloihinsa Simonkatu 8:aan, Forumin kortteliin.

Partikansliet på Bulevarden 1, fr.v. Signe Brander, Olga Törnvall, Brita af Enehjelm och Lisi Winter.

*Puoluekanslia Bulevardilla 1.
Svenska centralarkivet.*

PARTIPROGRAMMEN

1906

Partiprogrammet 1906 betonade folkets grundlagsenliga rättigheter och krävde en språklag som skulle fastslå den svenska befolkningens rätt att använda sitt eget språk och att få utbildning på svenska. Axel Lilles förslag om progressiv inkomstskatt, förkortad arbetstid och obligatorisk civil vigsel avsågs.

1914

Ett nytt socialt program antogs 1914. Man krävde införandet av sjukförsäkring samt invalidförsäkring och folkpension. Dessutom ville man införa allmän läroplikt samt framställde önskemålet att folkskolan skulle bilda grunden för all högre undervisning.

1917

Den konservativa opinionen strök 1917 de socialpolitiska punkterna ur programmet. Frågan om Finlands självständighet kom fram under punkten: ”Partiet vill som ett fosterländskt parti utvidga och trygga landets politiska självbestämmanderätt”. Axel Lille avgick som ordförande och till ny ordförande valdes Eric von Rettig.

1924

Regeringsformen av 1919 stadgade att Finland har två nationalspråk - finska och svenska, och att befolkningens behov skall tillgodoses på lika grunder. I 1924 års program betonades att det svenska inflytandet vid skötseln av rikets allmänna, politiska, kulturella och ekonomiska angelägenheter borde bevaras. Man krävde att svenskspråkiga personer bosatta utanför de svenska bosättningsområdena skulle kunna rösta på Svenska folkpartiet.

1937

Det program som antogs 1937 gällde ända till 1964. Det osäkra världspolitiska lägets inflytande lyser fram i programmet. Man ville bevara och befästa Finlands frihet, motverka diktatursträvanden och samhällsupplösande verksamhet samt trygga yttrande- och föreningsfriheten. Man ville också stöda inhemsk produktion och landets näringsliv. Viktigast var dock principerna om den svenskspråkiga befolkningens ställning.

PUOLUEOHJELMAT

1906

Puolueohjelmassa v. 1906 painotettiin kansan perustuslaillisia oikeuksia ja vaadittiin kielilakia, joka turvaisi ruotsinkielisen väestön oikeuden käyttää omaa kieltään ja saada koulutusta ruotsinkielellä. Axel Lillen ehdotus progressiivisesta tuloverosta, lyhennetystä työajasta ja pakollisesta siviilivihkimyksestä torjuttiin.

1914

Uusi sosiaalinen ohjelma hyväksyttiin v. 1914. Siinä vaadittiin sairausvakuutuksen käyttöönottoa, invalidivakuutusta ja kansaneläkettä. Lisäksi haluttiin ajaa yleistä oppivelvollisuutta sekä kansakoulua perustaksi kaikelle korkeammalle opetukselle.

1917

Konservatiivien vaatimuksesta sosiaalipoliittiset kohdat poistettiin v. 1917 puolueohjelmasta. Kysymys Suomen itsenäisyydestä nousi etualalle: ”isänmaallisena puolueena haluamme lisätä ja turvata maan poliittista itsemääräämisoikeutta.” Axel Lille luopui puheenjohtajuudesta ja hänen tilalleen valittiin Eric von Rettig.

1924

Vuoden 1919 hallitusmuodossa säädettiin, että Suomella on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi, ja että väestön tarpeet on turvattava tasavertaisesti.

Vuoden 1924 puolueohjelmassa painotetaan ruotsalaisen vaikutuksen ylläpitämistä valtion yleisten, poliittisten, kulttuurillisten ja taloudellisten asioiden hoidossa. Vaadittiin, että ruotsinkielisten alueiden ulkopuolella asuvien on myös voitava äänestää Ruotsalaista kansanpuoluetta.

1937

Vuonna 1937 hyväksytty ohjelma kesti aina vuoteen 1964. Ohjelmasta heijastuu epävarma maailmanpoliittinen tilanne. Haluttiin säilyttää ja lujittaa Suomen vapautta, vastustaa diktatuuripyrkimyksiä ja yhteiskuntaa murentavaa toimintaa sekä turvata sanan- ja kokoontumisvapaus. Haluttiin myös tukea kotimaista tuotantoa ja elinkeinoelämää. Tärkeimpiä olivat kuitenkin periaatteet ruotsinkielisen väestön asemasta.

1964

Utrikespolitiken behandlades ingående i det nya partiprogrammet: ”Vårt land bör stå utanför maktpolitiska konflikter, stöda Nordiska rådet och slå vakt om Förenta Nationernas grundsatser samt utveckla de vänskapliga förbindelserna med Sovjetunionen”. I övrigt betonade Sfp utvecklandet av sociala frågor samt skol- och kulturfrågor.

1974

Nu krävde man jämlikhet mellan regionerna, ett mänskligare samhälle och en sundare livsmiljö. Man ville verka för social trygghet och jämlikhet i samhället och erbjuda alla en meningsfull sysselsättning. Vikten av landets neutralitetspolitik betonades, och krav på att Finland borde höja sitt utvecklingsbistånd och verka för en jämnare inkomstfördelning mellan i- och uländerna framställdes.

1988

Från att ha varit en folkrörelse för Finlands svenska och tvåspråkiga befolkning definierade sig partiet nu som den samlade politiska folkrörelsen för alla dem som vill slå vakt om Finland som ett tvåspråkigt land. Man förklarade sig vidare stå för en vidsynt minoritetspolitik som stärker sammanhållning, samförstånd och samarbete.

1997

Partiets självdefinition förblev så gott som oförändrad, och liksom i det föregående programmet sade man sig arbeta för en stark svenskhet, för en fungerande tvåspråkighet och en levande nordism, men resonemanget utvidgades med ett konstaterande om att partiet gör en aktiv insats för en stärkt europeisk gemenskap och ett globalt ansvar.

I den allmänpolitiska positionsbestämningen sade man att förutsättningarna för välstånd och rättvisa är ett samhälle som tjänar individen, en ekonomi som bygger på privata initiativ och hänsyn till miljön, ett bildningsväsen som ger individen en möjlighet att utvecklas samt ett socialskydd som är heltäckande men aktiverande.

1964

Puolueohjelmassa käsiteltiin seikkaperäisesti ulkopoliittikkaa: ”Maamme on pysyttävä valtapoliittisten konfliktien ulkopuolella, tuettava Pohjoismaiden neuvostoa, varjeltava Yhdistyneiden kansakuntien peruseriaatteita sekä kehitettävä ystävällisiä suhteita Neuvostoliiton kanssa.” Lisäksi painotettiin kehitystä sosiaalisissa, koulu- ja kulttuurikysymyksissä.

1974

Nyt vaadittiin alueellista tasa-arvoa, inhimillisempää yhteiskuntaa ja terveempää elinympäristöä. Haluttiin vaikuttaa sosiaaliseen turvallisuuteen ja yhteiskunnalliseen tasa-arvoon sekä tarjota kaikille mielekästä työtä. Painotettiin maan puolueettomuuspolitiikan merkitystä ja katsottiin, että Suomen pitää lisätä kehitysapua sekä toimia tasa-arvoisemman tulonjaon edistämiseksi teollistuneiden maiden ja kehitysmaiden välillä.

1988

Oltuaan alkujaan Suomen ruotsinkielisen ja kaksikielisen väestönosan kansanliike puolue määritteli nyt itsensä yhdistäväksi poliittiseksi kansanliikkeeksi kaikille niille, jotka halusivat pitää Suomen kaksikielisenä maana. Ilmoitettiin, että puolue kannattaa edelleen avarakatseista vähemmistöpolitiikkaa, joka lujittaa yhteenkuuluvuutta, yhteisymmärrystä ja yhteistyötä.

1997

Puolueen määritelmä itsestään pysyi lähes muuttumattomana, ja edellisen ohjelman tapaan se ilmoitti nytkin ponnistelevansa vahvan ruotsalaisuuden, toimivan kaksikielisyyden ja elävän pohjoismaalaisuuden puolesta, mutta perusteluihin lisättiin vielä toteamus, että puolue panostaa aktiivisesti voimakkaaseen eurooppalaiseen yhteyteen ja globaaliin vastuullisuuteen.

Yleispoliittisesta asennoitumisesta todettiin, että vauraus ja oikeudenmukaisuus edellyttävät yksilöä palvelevaa yhteiskuntaa, yksityisyritteliäisyydelle perustuvaa taloutta, huolta ympäristöstä, koululaitosta joka antaa yksilölle mahdollisuuden kehittyä sekä sosiaaliturvaa, joka on kattava mutta aktivoiva.

SVENSKA FOLKPARTIET I PRESIDENTVALEN

I presidentvalen 1925, 1956, 1982, 1994 och 2000 har Svenska folkpartiet haft en egen presidentkandidat.

Elektors- och presidentvalen har många gånger varit besvärliga kapitel för Svenska folkpartiet. Under åren fram till vinterkriget var det viktigt för partiet att man inte valde en äktsvensk president, det vill säga någon från agrarförbundet. Det krävdes taktikerande av elektorerna för att få den person vald som man kanske i andra hand kunde godkänna. Naturligtvis ville man inte heller ha en vänsterpresident.

1919 valdes republikens första president av riksdagen. Svenska folkpartiet ville se Carl Gustaf Mannerheim som var monarkisternas kandidat vald. Han fick Sfp:s och samlingspartiets 50 elektorsröster; medan republikanernas kandidat, K.J. Ståhlberg, fick 143 röster och segrade.

Inför presidentvalet **1925** tvekade Svenska folkpartiet om huruvida man alls skulle delta i valet. Först två månader innan bestämde man sig för att vara med. I valet hade partiet 35+1 elektorer. Elektorerna enades om att man skulle utse Karl Söderholm, tidigare president i Högsta förvaltningsdomstolen, till presidentkandidat. Han fick 35 röster i första omgången. I andra omgången röstade 23 sfp:are på Lauri Kristian Relander (agrarförbundet), 13 på universitetsrektor Eino Suolahti (samlingspartiet). Risto Ryti (framstegspartiet), som Svenska folkpartiet inte stödde, fick 104 röster. I tredje omgången fick Ryti 109 och segraren Relander 172 (agrarerne, samlingspartiets och Sfp:s röster).

1931 erhöill Svenska folkpartiet 25 elektorsplatser. Av de fyra presidentkandidaterna stödde partiet främst P.E. Svinhufvud, men också K.J. Ståhlberg hade anhängare. Ingen från Sfp stödde varken socialdemokraternas Väinö Tanner eller agrarerne Kyösti Kallio. I första omgången röstade sex av partiets elektorer på Ståhlberg och 19 på Svinhufvud. I andra omgången röstade agrarerne på Svinhufvud och Sfp som i första omgången. I tredje omgången fick Ståhlberg 149 röster och Svinhufvud 151.

1937 hade Svenska folkpartiet 25 elektorsplatser, av vilka 20 hade deklarerat sitt stöd för Svinhufvud och fem för Ståhlberg. Sfp ville framför allt undvika att få Kallio till president. I valets första omgång fick Ståhlberg 150 röster (en för litet!) Svinhufvud 94 och Kallio 56. I andra omgången valdes Kallio med 177 röster mot 104 för Svinhufvud och 19 för Ståhlberg. Valet framkallade upprörda stämningar inom partiet, och de åtta svenska elektorer som trots partiordförandens uppmaning valde att inte rösta på Ståhlberg i första omgången fick utstå skarp kritik, de hade alltså bidragit till att agraren Kallio som man inte önskade på presidentposten blev vald.

1940. Kyösti Kallio avgick 1940 efter vinterkriget och avled i slutet av detta år. 1937 års elektorer valde med 288 röster Risto Ryti till president för Kallios återstående mandatperiod.

1943. Elektorerna från 1937 återvalde Risto Ryti med 269 röster.

1944. Då Risto Ryti avgick strax före krigsslutet 1944, valdes Carl Gustaf Mannerheim för sex år enhälligt av riksdagen.

1946 Mannerheim drog sig tillbaka på grund av sjukdom 1946, och J.K. Paasikivi valdes av riksdagen för den återstående perioden med 159 röster mot 14 för K.J. Ståhlberg och 11 blanka.

1950. I valet 1950 ställde Svenska folkpartiet inte upp en egen kandidat, utan deklarerade sig stöda återval av Paasikivi. Partiet fick 24 elektorer. De tre partier (Sfp, samlingspartiet och framstegspartiet) som inför valet hade ställt sig bakom Paasikivi fick sammanlagt 107 mandat. Också socialdemokraterna

RUOTSALAINEN KANSANPUOLUE PRESIDENTINVAALEISSA

Vuosien 1925, 1956, 1982 ja 1994 ja 2000 presidentinvaaleissa Ruotsalaisella kansanpuolueella on ollut oma ehdokas.

Valitsijamies- ja presidentinvaalit ovat usein olleet hankala pala Rkp:lle. Talvisotaa edeltävinä vuosina puolueelle oli tärkeää, ettei valituksi tulisi aitosuomalainen presidentti, ts. maalaisliittolainen. Vaati valitsijamiehiltä taktikointia saada valituksi se, jota voitiin kannattaa ehkä vasta toissijaisesti. Vasemmistolaisista presidenttiä ei luonnollisesti myöskään haluttu.

Vuonna **1919** eduskunta valitsi tasavallan ensimmäisen presidentin. Rkp kannatti Mannerheimia, joka oli monarkistien ehdokas. Hän sai 50 valitsijamies-ääntä Rkp:lta ja Kokoomuspuolueelta, mutta tasavaltalaisten K.J. Ståhlberg sai 143 ääntä ja tuli valituksi.

Vuoden **1925** presidentinvaalien edellä Rkp:ssa pohdittiin, kannattaako vaaleihin edes lähteä. Vasta kaksi kuukautta ennen vaaleja päätettiin, että puolue lähtisi mukaan. Vaaleissa puolue sai 35+1 valitsijamiestä, jotka päättivät valita presidenttiehdokkaakseen korkeimman hallinto-oikeuden entisen presidentin, Karl Söderholmin. Hän sai ensimmäisellä kierroksella 35 ääntä. Toisella kierroksella 23 rkp:laista äänesti Lauri Kristian Relanderia (Maalaisliitto) ja 13 yliopistonrehtori Eino Suolahtea (Kokoomus). Edistyspuolueen Risto Ryti, jota Rkp ei tukenut, sai 104 ääntä. Kolmannella kierroksella Ryti sai 109 ja Relander 172 ääntä (Maalaisliiton, Kokoomuksen ja Rkp:n äänet).

1931 Rkp sai 25 valitsijamiestä. Neljästä presidenttiehdokkaasta puolue kannatti ensisijaisesti P-E. Svinhufvudia, mutta myös Ståhlbergiä. Kukaan Rkp:sta ei kannattanut Sdp:n Väinö Tanneria tai Maalaisliiton Kyösti Kalliota. Ensimmäisellä kierroksella Rkp antoi 6 ääntä Ståhlbergille ja 19 Svinhufvudille. Toisella kierroksella maalaisliittolaiset äänestivät Svinhufvudia, Rkp samoin kuin ensimmäisellä kierroksella. Kolmannella kierroksella Ståhlberg sai 149 ääntä ja Svinhufvud 151.

1937 Rkp sai 25 valitsijamiestä, joista 20 oli ilmoittanut tukevansa Svinhufvudia ja 5 Ståhlbergiä. Rkp halusi ennen muuta välttää Kallion valitsemisen presidentiksi. Ensimmäisellä kierroksella Ståhlberg sai 150 ääntä (yhden liian vähän!), Svinhufvud 94 ja Kallio 56. Toisella kierroksella Kallio valittiin 177 äänellä Svinhufvudin saadessa 104 ja Ståhlbergin 19 ääntä. Kallion valinta järkytti Rkp:ta, ja ne kahdeksan ruotsalaista valitsijamiestä, jotka eivät olleet puolueen puheenjohtajan vetoomuksesta huolimatta ymmärtäneet äänestää Ståhlbergiä, saivat osakseen paljon arvostelua, koska he olivat vaikuttaneet toiminnallaan siihen, että valituksi tuli lopulta Maalaisliiton Kallio, jota Rkp ei halunnut.

Kyösti Kallio kuoli talvisodan jälkeen v. 1940, ja vuoden 1937 valitsijamiehet valitsivat Risto Rytin presidentiksi 288 äänellä.

V. **1943** vuoden 1937 valitsijamiehet valitsivat Risto Rytin uudelleen 269 äänen voimin.

Kun Risto Ryti juuri ennen sodan loppumista v. 1944 erosi, eduskunta valitsi Mannerheim kuudeksi vuodeksi presidentin virkaan.

Vuonna **1946** Mannerheim erosi sairauden takia ja eduskunta valitsi J.K. Paasikiven loppukaudeksi 159 äänellä, 14:n kannattaessa Ståhlbergiä ja 11:n äänestäessä tyhjää.

Vuonna **1950** Rkp ei asettanut omaa ehdokasta, vaan ilmoitti tukevansa Paasikiven uudelleenvalintaa. Rkp sai 24 valitsijamiestä. Ne kolme puoluetta (Rkp, Kokoomus ja Edistyspuolue), jotka olivat ennen vaaleja ilmoittaneet kannattavansa Paasikiveä, saivat 107 paikkaa. Myös Sdp tuki Paasikiven valin-

stödde Paasikivi. Då elektorerna sammanträdde gavs i första omgången 171 röster för J.K. Paasikivi, 67 för Mauno Pekkala och 62 för Urho Kekkonen.

1956. Svenska folkpartiet erhöll 20 elektorsplatser i elektorsvalet. Man spekulerade naturligtvis på förhand om den egna kandidaten Ralf Törngrens chanser. Partiet hyste större sympatier för den svenskspråkige socialdemokraten K.-A. Fagerholm än för agraren Urho Kekkonen. I första omgången fick Urho Kekkonen 88, K.-A. Fagerholm 72, Sakari Tuomioja 56, Ralf Törngren 20 och Eero Rydman 7 röster. Efter första omgången förhandlade bl.a. Sfp per telefon med Paasikivi som lät sig övertalas att ställa upp om en majoritet för återval kunde uppbringas. I andra omgången fick den svarta hästen - kompromisskandidaten Paasikivi – efter ett dramatiskt spel bakom kulisserna där agrarerna och folkdemokraterna innehade huvudrollerna endast 84 röster och gick följaktligen inte vidare till tredje omgången. Fagerholm fick 114 röster, Kekkonen 102. I tredje omgången lade Kekkonen beslag på 151 röster mot Fagerholms 149.

1962. Socialdemokraterna och senare också de borgerliga partierna (utom agrarerna) letade intensivt efter en ny presidentkandidat år 1961. Till slut fann man på justitiekansler Olavi Honka. Inom Svenska folkpartiet fanns det en falang som stödde återval av Kekkonen och en annan som ville byta president. På partidagen i Kristinestad 1961 röstade 203 delegater för byte av president, medan 85 höll på återval och 29 röstade blankt. Notkrisen i oktober 1961, förändrade läget. Honka avstod från sin kandidatur. Slutligen ställde Sfp upp 62 elektorskandidater, av vilka 57 förklarade sig stöda Kekkonen, fyra socialdemokraten Rafael Paasio och en inte tog ställning. Partiet erhöll 20 elektorer, varav 12 inom de egentliga K-valförbunden som stödde Kekkonen. Denne återvaldes av elektorerna i första omgången med 199 röster mot 62 för folkdemokraten Paavo Aitio, 37 för Rafael Paasio och två för Emil Skog, som representerade den socialdemokratiska oppositionen

1968. Presidentvalsfrågan debatterades livligt på partidagen i Hangö 1967. Göran von Bonsdorff ansåg att tolv år som president var en lång period, men att Kekkonen ändå i den rådande situationen var det bästa alternativet. Flera talare yttrade sig för en egen kandidat; man föreslog Jan-Magnus Jansson. Förslaget förföll dock. Partidagen rekommenderade att både de som understödde återval och de som inte gjorde det skulle bilda gemensamma valförbund för sina elektorskandidater. Regeringspartierna bildade den 17 juni 1967 det s.k. stora valförbundet för återval av Kekkonen. Svenska centern i Österbotten ville mot partikretsens beslut ställa upp kandidater direkt i det stora valförbundet. Slutresultatet blev att man bildade två valförbund: ett för Kekkonen och ett för Matti Virkkunen. I Helsingfors grundade man ett gemensamt valförbund inom partiet för båda kandidaterna. Dessutom ställde sex Sfp-medlemmar upp inom det stora valförbundet för återval av Kekkonen i Helsingfors. Inom valförbundet i Åboland fanns kandidater både för Kekkonen, Virkkunen och Veikko Vennamo! I valet erhöll Svenska folkpartiet 14 elektorer, åtta för Kekkonen och sex för Virkkunen. Själva presidentvalet avgjordes i första omgången, Kekkonen fick 201 röster, Virkkunen 66 och Vennamo 33.

1974. Riksdagen förlängde i januari 1973 Kekkonens mandat med fyra år fram till 1978 genom en undantagslag. Förfarandet väckte stark kritik, även inom Sfp. Göran von Bonsdorff och 34 andra kända medborgare motsatte sig undantagslagen i en offentlig skrivelse i slutet av 1972, vilket väckte Kekkonens misshag.

1978. Denna gång hölls ett ordinärt val och så gott som alla partier ställde

taa. Valitsijamiesten kokoontuessa Paasikivi sai ensimmäisellä kierroksella 171 ääntä, Pekkala 67 ja Kekkonen 62.

1956 Rkp sai valitsijamiesvaalissa 20 paikkaa. Puolueen oman ehdokkaan, Ralf Törngrenin, mahdollisuuksilla spekulointiin luonnollisesti etukäteen. Puolue tunsu enemmän sympatiaa ruotsinkielistä sosiaalidemokraatti K. A. Fagerholmia kuin Maalaisliiton Urho Kekkonesta kohtaan. Ensimmäisellä kierroksella Kekkonen sai 88 ääntä, K.-A. Fagerholm 72, Sakari Tuomioja 56, Ralf Törngren 20 ja Eero Rydman 7 ääntä. Ensimmäisen kierroksen jälkeen kävi mm. Rkp puhelimitse neuvotteluja J. K. Paasikiven kanssa, joka suostui asettumaan ehdolle, jos enemmistö saataisiin tukemaan hänen uudelleenvalintaansa. Toisella kierroksella musta hevonen, kompromissiehdokas Paasikivi, sai vain 84 ääntä eikä jatkanut kolmannelle kierrokselle. Fagerholm sai 114 ja Kekkonen 102 ääntä. Kolmannella kierroksella Kekkonen sai 151 ääntä.

1962 sosiaalidemokraatit ja myöhemmin myös porvaripuolueet (Maalaisliittoa lukuunottamatta) etsivät kiihkeästi uutta presidenttiehdokasta vuoden 1961 vaaleihin. Lopulta löydettiin oikeuskansleri Olavi Honka. Osa Rkp:sta kannatti Kekkonen uudelleenvalintaa, osa halusi vaihtaa presidenttiä. Kristinankaupungin puoluekokouksessa 1961 äänestettiin presidentinvaihdoksesta. 203 edustajaa äänesti presidentin vaihtamisen puolesta, 85 tuki istuvan presidentin uudelleenvalintaa ja 29 äänesti tyhjää. Noottikriisi lokakuussa 1961 muutti asetelmia. Honka luopui ehdokkuudesta. Lopulta Rkp nimitti 62 valitsijamies-ehdokasta, joista 57 ilmoitti tukevansa Kekkonesta, 4 Paasiota (joka oli Sdp:n ehdokas) ja yksi ei ilmoittanut kantaansa. Puolue sai 20 valitsijamiestä, joista 12 kuului varsinaiseen K-vaaliliittoon, joka tuki Kekkonesta. Kekkonen sai 199 ääntä ja tuli valituksi ensimmäisellä kierroksella, kansandemokraattien Paavo Aitio sai 62, sosiaalidemokraattien Rafael Paasio 37 ja sosiaalidemokraattista oppositiota edustava Emil Skog 2.

1968. Rkp:n Hangon puoluekokouksessa v. 1967 oli keskusteltu vilkkaasti presidentinvaalikysymyksestä. Göran von Bonsdorff katsoi, että 12 vuotta oli pitkä valtakausi presidentille, mutta vallitsevassa tilanteessa Kekkonen oli paras vaihtoehto. Useat puhujat kannattivat ajatusta omasta ehdokkaasta; esitettiin Jan-Magnus Janssonia. Ehdotus ei kuitenkaan ottanut tulta. Puoluekokous suositti, että sekä uudelleenvalinnan puolustajat että sen vastustajat perustaisivat valitsijamiesehdokkaillleen yhteisen vaaliliiton.

Hallituspuolueet muodostivat 17.6.1967 nk. suuren vaaliliiton Kekkonen valitsemiseksi uudelleen. Pohjanmaan ruotsalainen keskusta halusi asettaa ehdokkaita suoraan suureen vaaliliittoon vastoin Rkp:n piiritoimiston päätöstä. Loppujen lopuksi Rkp perusti Pohjanmaalla kaksi vaaliliittoa, yhden Kekkoselle ja yhden Matti Virkkuselle. Helsingissä perustettiin puolueen yhteinen vaaliliitto molemmille ehdokkaille. Lisäksi kuusi Rkp:n jäsentä asettui ehdolle Kekkonen uudelleenvalintaa ajavassa suuressa vaaliliitossa. Rkp:n Turun seudun vaaliliitossa oli ehdolla Kekkonen, Virkkusen ja Veikko Vennamon kannattajia. Vaaleissa Rkp sai 14 valitsijamiestä, 8 Kekkoselle ja 6 Virkkuselle.

Varsinainen presidentinvaali ratkesi ensimmäisellä kierroksella. Kekkonen sai 201 ääntä, Virkkunen 66 ja Vennamo 33.

Tammikuussa 1973 eduskunta jatkoi Kekkonen toimikautta poikkeuslailla neljällä vuodella, vuoteen 1978 saakka. Menettely herätti voimakasta arvostelua, myös Rkp:n sisällä. Göran von Bonsdorff ja 34 muuta tunnettua kansalaista vastusti poikkeuslakia julkisessa kirjelmässä vuoden 1972 lopussa, mikä ei selvästikään ollut Kekkoselle mieleen.

sig åter bakom Kekkonen. Svenska folkpartiet, liberalerna och centerpartiet hade ingått valförbund i Helsingfors, Nylands län, Åbo läns södra, Vasa och Kymmene län. Av elektorerna röstade i första omgången 259 på Kekkonen, 25 på Raino Westerholm (Kristliga förbundet), 10 på Veikko Vennamo (Finlands landsbygdsparti) och sex på Ahti M. Salonen (Konstitutionella folkpartiet).

1982 Kekkonens hälsa försämrades år 1980, och han avgick hösten 1981. En ny president skulle väljas 1982. Svenska folkpartiet ställde upp Jan-Magnus Jansson som sin kandidat. Den stora förhandsfavoriten var Mauno Koivisto. Försöken att få Ahti Karjalainen utsedd till presidentkandidat för centern med stöd österifrån och av industrin misslyckades, och Johannes Virolainen blev centerns kandidat. I det här valet ställde för första gången i vårt land en kvinna upp som presidentkandidat, det var Helvi Sipilä för liberalerna. I valets första omgång erhöll Mauno Koivisto 145 röster, Johannes Virolainen 53, Harri Holkeri 58, Kalevi Kivistö 32, Jan-Magnus Jansson 11, Helvi Sipilä en och Veikko Vennamo en röst. I andra omgången fick Koivisto 167 röster och var alltså vald, Holkeri fick 58, Virolainen 53, Kalevi Kivistö 11, Jan-Magnus Jansson 11 och Helvi Sipilä en röst.

1988. I valet 1988 fick väljarna rösta både på en elektor och direkt på en presidentkandidat. Svenska folkpartiet ställde upp elektorer för Harri Holkeri (saml.), Paavo Väyrynen (c) och Mauno Koivisto (sdp)! Många i Sfp var också direkt engagerade i rörelsen Pro Koivisto. Eftersom Mauno Koivisto inte fick över 50 % av rösterna, utan stannade på 47,9 % måste elektorerna träda till. I första omgången lades 144 röster för Koivisto, 68 för Väyrynen, 63 för Holkeri och 26 för Kivistö. I andra omgången fick Koivisto 189 röster och valdes, Väyrynen fick 68, Holkeri 18 och Kivistö 26 röster.

1994. År 1994 ändrades vallagen så att presidentvalet blev ett direkt folkval i två omgångar. Organisationen ”Den första kvinnan-ensimmäinen nainen” och Svenska folkpartiet ställde i presidentvalet upp Finlands första kvinnliga försvarsminister Elisabeth Rehn. Rehn gick vidare till andra omgången och fick nästan hälften av det finska folkets röster! I första omgången fick Martti Ahtisaari (sdp) 25,9 % av rösterna, Elisabeth Rehn (Sfp) 22,0 %, Paavo Väyrynen (c) 19,5 % och Raimo Ilaskivi (saml.) 15,1 %. I andra omgången erhöll Martti Ahtisaari 53,9 % av rösterna och Elisabeth Rehn 46,1 %. Martti Ahtisaari var därmed vald till president.

2000. I valet 2000 uppställdes sju kandidater. Svenska folkpartiet nominerade Elisabeth Rehn, som hade blivit ”nästan” president vid föregående val. Under år 1999 låg hon konstant över 30 % i opinionsmätningarna. I första omgången fick Elisabeth Rehn dock endast 7,9 % av rösterna och föll bort tillsammans med Riitta Uosukainen (saml.), Heidi Hautala (gröna), Risto Kuisma (remontgruppen) och Ilkka Hakalehto (sannfinne). Vidare till andra omgången gick Tarja Halonen (sdp) och Esko Aho (c). Halonen segrade i andra omgången med 51,6 % av rösterna mot Ahos 48,4 %.

1978 pidettiin oikeat vaalit, ja jokseenkin kaikki puolueet asettuivat tukemaan Kekkonen. Rkp, liberaalit ja Keskustapuolue olivat vaaliliitossa Helsingissä ja Uudellamaalla sekä Turun eteläisessä, Vaasan ja Kymen vaalipiireissä. Valituista valitsijamiehistä 259 äänesti ensimmäisellä kierroksella Kekkonen, 25 kristillisten Raino Westerholmia, 10 Suomen maaseudun puolueen Veikko Vennamo ja 6 Perustuslaillisen kansanpuolueen Ahti Salosta. Eino Haikala ei saanut yhtään valitsijamiestä.

1982. Kekkonen terveys oli huonontunut vuonna 1980 ja hän erosi virastaan syksyllä 1981. Uusi presidentti oli valittava v. 1982. Rkp asetti ehdokkaakseen Jan-Magnus Janssonin. Mauno Koivisto oli suuri ennakkosuosikki. Yritys saada Ahti Karjalainen presidenttiehdokkaaksi itänaapurin ja teollisuuden tuella epäonnistui ja Johannes Virolainen tuli Keskustapuolueen presidenttiehdokas. Näissä vaaleissa oli ensimmäistä kertaa Suomen historiassa mukana naispuolinen presidenttiehdokas, liberaalien Helvi Sipilä.

Vaalien ensimmäisellä kierroksella 26.1.1982 Mauno Koivisto sai 145 ääntä, Johannes Virolainen 53, Harri Holkeri 58, Kalevi Kivistö 32, Jan-Magnus Jansson 11, Helvi Sipilä yhden ja Veikko Vennamo yhden äänen. Toisella kierroksella Mauno Koivisto valittiin 167 äänellä, Holkeri sai 58, Virolainen 53, Kivistö 11, Jansson 11 ja Sipilä yhden äänen.

Vuoden **1988** vaaleissa saatiin äänestää sekä valitsijamiestä että suoraan presidenttiehdokasta. Rkp asetti valitsijamiehiä Holkerille (Kok), Väyrykselle (Kesk.) ja Koivistolle (Sdp)! Monet Rkp:n jäsenet kuuluivat myös suoraan Pro Koivisto-liikkeeseen, jonka puheenjohtajana toimi Esko Rekola. Koiviston saatua vain 47,9% äänistä oli valitsijamiehet kutsuttava kokoon. Ensimmäisellä kierroksella Koivisto sai 144 ääntä, Väyrynen 68, Holkeri 63 ja Kivistö 26. Toisella kierroksella Koivisto valittiin 189 äänellä Väyrysen saadessa 68, Holkerin 18 ja Kivistön 26 ääntä.

Vuonna **1994** vaalilakia muutettiin niin, että presidentinvaalista tuli suora, kaksivaiheinen kansanvaali. Kansanliike ”Ensimmäinen nainen – den första kvinnan” ja Ruotsalainen kansanpuolue asettivat ehdokkaaksi Suomen ensimmäisen naispuolisen puolustusministerin, Elisabeth Rehnin. Rehn valittiin toiselle kierrokselle ja hän sai melkein puolet suomalaisten äänistä! Ensimmäisellä kierroksella Martti Ahtisaari (Sdp) sai 25,9 % äänistä, Elisabeth Rehn (Rkp) 22,0 %, Paavo Väyrynen (Kesk.) 19,5 % ja Raimo Ilaskivi (Kok) 15,1 %. Toisella kierroksella Martti Ahtisaari sai 53,9 % ja Elisabeth Rehn 46,1 % äänistä. Martti Ahtisaari valittiin siten presidentiksi.

Vuoden **2000** presidentinvaaleihin asetettiin seitsemän ehdokasta. Rkp:n ehdokas oli Elisabeth Rehn, joka oli edellisissä vaaleissa tullut ”melkein” valituksi. Vuonna 1999 mielipidemittaukset näyttivät hänelle yli 30 %:n ääniosuutta. Ensimmäisellä kierroksella Elisabeth Rehn sai kuitenkin vain 7,9 % äänistä ja putosi jatkosta yhdessä Riitta Uosukaisen (Kok.), Heidi Hautalan (Vihr.), Risto Kuisman (Remonttir ryhmä) ja Ilkka Hakalehdon (Perussuomalaiset) kanssa. Toiselle kierrokselle pääsivät Tarja Halonen (Sdp) ja Esko Aho (Kesk.) Toisella kierroksella Tarja Halonen voitti saaden äänistä 51,6 %, kun Aho sai 48,8 %.

ELISABETH REHN 1935

En av Svenska folkpartiets största succér gjorde Elisabeth Rehn då hon blev vald till presidentkandidat 1994, och kom till andra omgången. I andra omgången erhöll Martti Ahtisaari 53,9 % av rösterna och Elisabeth Rehn 46,1 %. Martti Ahtisaari var därmed vald till president.

Elisabeth Rehns politiska karriär innehåller många nationella och internationella höjdpunkter. Ledamot av Finlands riksdag 1979–95, försvarminister 1990–95 och jämställdhetsminister 1991–95. Ledamot av europaparlamentet 1995–96, Fn:s människorättsrapportör i Bosnien och Hercegovina, Kroatien och Jugoslavien 1995–98, Fn:s biträdande generalsekreterare och sändebud i Bosnien och Hercegovina 1998–99.

Rehns tidiga erfarenheter av kriget från barndomsåren har påverkat hennes tyngdpunkt i den politiska karriären. Som försvarminister var civiltjänstgöringen henne nära. I det före detta Jugoslavien märkte Rehn hur stor klyftan mellan beslutsfattarna och den vanliga befolkningens lidanden var.

Yksi Ruotsalaisen kansanpuolueen suuremmista menestyksistä loi Elisabeth Rehn silloin kun hänet valittiin presidenttiehdokaaksi 1994, hän pääsi toiselle kierokselle. Toisessa kieroksessa Matti Ahtisaari sai 53,9 % äänistä ja Elisabeth Rehn 46,1 %. Matti Ahtisaaresta tuli presidentti.

Elisabeth Rehnin ura politiikan kansallisella ja kansainvälisellä kentällä sisältää monta kohokohtaa. Europarlamentin jäsen 1995–96, YK:n ihmisoikeustiedottaja Bosniassa ja Hercegovinassa, Kroatiassa ja Jugoslaviassa 1995–98, YK:n apulais pääsihteeri ja lähettiläs Bosniassa ja Hercegovinassa 1998–99.

Varhaiset omakohtaiset kokemukset sodasta ovat olleet vaikuttamassa Rehnin poliittisen uran painopisteiden kehitykseen. Puolustusministerinä hänen sydäntä lähellä olivat myös siviilipalvelukseen liittyvät asiat. Entisen Jugoslavian alueella Rehn on todennut viimeistään huomanneensa päätöksentekijöiden ja ruohonjuuritason kärsimysten välisen kuilun.

Elisabeth Rehn presidentval 1994.
E.R. presidenttivaalit 1994.
Svenska centralarkivet.

SVENSKA FOLKPARTIETS PARTIORDFÖRANDEN 1906-2006

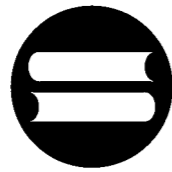
Axel Lille	1906-1917
Eric von Rettig	1917-1934
Ernst von Born	1934-1945
Ralf Törngren	1945-1955
Ernst von Born	1955-1956
Lars Erik Taxell	1956-1966
Jan-Magnus Jansson	1966-1973
Kristian Gestrin	1973-1974
Carl Olof Tallgren	1974-1977
Pär Stenbäck	1977-1985
Christoffer Taxell	1985-1990
Ole Norrback	1990-1998
Jan Erik Enestam	1998-

SVENSKA FOLKPARTIETS PARTISE- KRETERARE 1906-2006

Georg von Wendt	1906-1907
Kristian von Alfthan	1906-1913
Johannes Hedengren	1914-1920
Vidar Brenner (t.f.)	1918-1919
Rafael Colliander	1920-1938
Karl Ekman	1938-1941
Kaj Snellman (t.f.)	1941-1943
Hélmer Smeds (t.f.)	1942
Henrik Antell	1943-1947
Inge Appelberg	1947-1957
Grels Teir (t.f.)	1957
Patrik Lilius	1957-1971
Henry Olander	1971-1976
Henry Wiklund (t.f.)	1976-1977
Bengt Bergman	1977-1981
Peter Stenlund	1981-1995
Peter Heinström	1995-2001
Bert Sundström	2002-2005
Ulla Achrén	2005-

VI TACKAR

följande sponsorer

Schilts förlags AB

HBL

VIÑA MAIPO

Finland i trygga händer

Finland i trygga händer
får ta blott en dag ett ögonblick i sänder
på den väg av trygghet och fred
där vår svenska sammanhållning är med
när vi tåga i eniga, slutna led
med vår svenska fana i hand
vill vi forma och bygga vårt land
i samarbete med våra bröder
som oss i valet nu stöder –
en man av frihet och jämlikhet
som kan och vill och mycket vet
I Janssons trygga finländska händer
går oss väl en dag i sänder,
där känner folket sig så som hemma
redo att möta varje dilemma
i det val som nu är vårt
där arbetet kommer att vara hårt
tills segern för oss är vunnen
och Jan-Magnus Jansson som president befunnen
I slutet på vårt eget sekel
får det inte bli något mene tekel
för vårt eget svenska parti
därför gäller stå i
nu då ögonblicket är inne
då Jansson är mannen
för varje svensk och finne.

Tammerfors den 14 november 1981
Erik Liljeström